Opłata pocztowa uiszczona ry zaltem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

פייער פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 36 (1029)	Łódź, Piątek 11 Lutego 1927	פינפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג ט' אדר א תרפ"ז.	Nr. 36 (1029)

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21. טעל. 24-71 || Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel 24-71

בעקאנטמאכונג

מיר מאכען אונזערער קונדשאפט דערמיט בעקאנט, אז די אליין-פערטרעטונג פון אונזערע בעקאנטע

שפייזע-עהל מארקע „JUNO“

איז פעסטער און ביילען זאווי אין פלאשען האבען מיר דער פירמא

WARLODAN, Łódź, Zielona 6, Tel. 33-71

איבערגעגעבען.

מיר ביטען אונזערע געעהרטע קונדשאפט איהרען בעדארף נור ביי דיזער פירמע צו דעקען. האכאכטונגספאל

Tiegenhoefer Oelmühle A. G.
Tiegenhof-Danzig.

P. S. ווir מאכען אויפמערקזאם, אז אונזער שפייזע-עהל איז גאראנטירט און איז אהן פעטזויערע.

אונטער בעצוגנאהמע אויף די אויבינע בעקאנטמאכונג נעהמען מיר אן זעמטליכע בעשטעלונגען אויף דאס שפייזע-עהל מארקע „JUNO“ אין אונזערעם ביורא ZIELONA 6

מיר וועלען זיך בעמיהען אונזערע געעהרטע קונדשאפט געוויסענהאפט און שנעלסטענס צו בעדינען.

740 מיט האכאכטונג
WARLODAN B. K. H.
Łódź, Zielona 6, Tel. 33-71.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער ג' קונדשאפט!

אין צוזאמענהאנג מיט די אגאנסען, וואס זיינען געווען פערעפענטליכט אין דער לאדזער יודישער פרעסע, אז די געמישטע יאטקעס אין וועלכע מען פערקויפט טרפה און כשר פלייש געפינען זיך נישט מעהר אונטער דער השגחה פון לאדזער ראבינאט, ערקלעהר איך דערמיט דער ג' קונדשאפט, אז מיט די אלע קצבים, וואס האבען געמישטע יאטקעס האב איך פאלשטענדיג איבערגעריסען די בעציהונגען און איך קויף ביי די קצבים, וואס פערקויפען

נאר כשר פלייש

מיט אכטונג **ד. דיאמענט** פאבריק פון בערויכערטע פליישען.

צענטראלע: זאוואדזקא 9, טעל. 48-09
פיליעס: נאוואמיעסקא 24, טעל. 49-42
פיעטריקאווער 45, טעל. 30-41
וסכא ניא 50.

817

דער צענטראלער סוחרים און פאבריקאנטען-פערבאנד פון דער לאדזער וואיעוואדזשאפט (פעטריק. 10) מאכט בעקאנט, אז פון דעם 15 פעברואר ד. י. לויפט אפ דער טערמין פון

אפגעבען דעקלאראציעס

וועגען אומזאץ פאר 1926 יאהר.

די פעראיינס-קאנצעלאריע נעהמט אן אומזאץ-דעקלאראציעס ביז'ן 14 פעברואר ד. י.

גלייכצייטיג דערמאהנען מיר, אז לויט'ן ארט. 103 פון אוסטאוו וועגען אינדוסטריע-שטייער, דראהט פאר נישט אפגעבען די „דעקלאראציעס“ צום טערמין א געלד-שטראף פון 50 ביז 500 זל.

צענטראלער סוחרים-און פאבריקאנטען-פערבאנד פון דער לאדזער וואיעוואדזשאפט.

891

S-ka Akc. J. Smarzyński, F. Miłobędzki i J. Malewski
ŁÓDŹ, ul. NOWO-SENATORSKA 7, Telefon 14-15
przyjmuje **zarobkowo (LOHN)**
do **PRZĘDZENIA, SZARPANIA i SKRĘCANIA**

פראפעסיאנעלער שניידער-מייסטער-פעראיין

אין לאדז, פעטריקאווער 20.

געעהרטע קאלעגען! דערמיט האבען מיר דעם כבוד אייך איינצולאדען אויף דער

פייערליכער ערעפנונג

צוליב דער רעארגאניזאציע פון אונזער פעראיין און ענטהילונג פון פעראיינס-פאהן, וועלכע קומט פאר שבת, דעם 12-טען ד. ח 7 אין אווענט אין אייגענעם לאקאל, פעטריקאווער 20.

מיט אכטונג די ארגאניזאציאנס-קאמיסיע.

899

אכטונג, דאמען-מאנאזין-שניידער-מייסטער.

מיר פאדערען אלע דאמען-מאנאזין-שניידער-מייסטער אויף א

פערזאמלונג

וואס וועט פארקומען זונטאג דעם 13-טען פעברואר אין לאקאל פון שניידער-מייסטער-פעראיין אלעע 1-טע מאי נומער 2.

מיט אכטונג: די פאך-קאמיסיע.

892

מזל-טוב!

צו דער פערלאבונג פון אונזער טייערען פריינד

ה' **אליהו צעבולא**

מיט פרל. **פאליא גאלדשטיין**

גראטולירען הערצליך און ווינשען עוויגעס גליק און א בליהענדע צוקונפט.

יהי רצון שתהי' מולכם כשמש בצהרים.

846

רפאל אלטמאן,
שמחה און נטע קריגער.

אסתר הילער
בנימין גאלדבערג
פערלאבט

לאדז, אין פעברואר 1927.

893

Z okazji zaręczyn kuzynki naszej
p. SALI TOKARZÓWNY
z p. CHILEM BRENDZLEM
życzymy szczęśliwej przyszłości.
Balcia, Gucia, Mania Kenigsberg.

841

א הערצליכען מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער טייערען פריינד און וויצע-פרעזעס

שמחה טעוועל

צו דער חתונה פון זיין טאכטער

פריידע נימעל מיט ה' **בעריש צוקער**

און גלייכצייטיג ווינשען מיר דעם יונגען פאר א גליקליכע צוקונפט

די פערוואלטונג פון גמילת חסדים ביי דעם גרינעם מארק 7.

843

סיף דערשיטערט פון דיין צער, ליבער חבר אונזערער,

מענדעל קופערמינץ

צוליב'ן טויט פון דיין אונפערגעסליכער פרוי

חנה נ. ע.

שטעהען מיר ביי איהר פרישען קבר צוזאמען מיט דיר, מיט טרערען אין די אויגען, און זאל דיר אונזער מיטלייד און טרויער אויף דיין אבידה זיין א דערליכטערונג.

850

חנה און דוד [illegible].

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע טאכטער און אונזער ליבע שוועסטער

פרל. **ליבע סוויאט**

מיט ה' **מענדעל פיטעל**

ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און עוויגעס גליק.

884

פאמיליע סוויאט.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער פרל.

פרידעל גראסגליק

מיט ה' **ישראל פוקס**

גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.

יצחק און פרוי, שלום פנחס און פרוי און הערש מאיר גראסגליק.

849

קינא בײַ'ם קאאפעראטיוו
פון מלוכה-, קאמונאלע און געזעלשאפטליכע באַאמטע
40 שיענקעוויטשא 40.

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 אַ זייגער נ.מ. און 9.30 אַ זייגער אָוונט.
שבת 3 זונטאג פון 1 אַ זייגער נאָכמ.

פון דינסטאג דעם 8, ביז מאָנטאָג דעם 14-טען ד.י. — דער פּרעכטיגער פילם, פול מיט פּאַטעטישע כשוף און ליבעס-רייץ

„דריי וואכען קעניגין-ליבע"

פאַסצינירענדע דראמע אין 8 אקטען אויפ'ן גרונד פון ליבעס-פּאַסיראָנגען פון א קעניגין פון איינער פון די באלקאן מלוכות לויט דער ערצעהלונג פון Elinor Glyn א. נ. „דריי וואכען". — — — אין די הויפּטראָלען Aileen Pringle און Conrad Nagel

אנאנס! קירצליך: „ZŁOTE ŁOŻE"

וויכטיג נייעס! פאר דעם ברייטען עולם! וויכטיג נייעס!

פרייטאג דעם 11 לויט ווערט געשפּילט „אונזער טעאַטער" ביים שניידער-מײַסטער-פּעראיין אַלעיאַ 1-טער מאי 2 פריהער (פּאַסאַוש-שולץ)

פרייטאג און שבת 830 אָוונד ווערט געשפּילט די פּרעמיערע
די לײַדען פון א מאמע
דראמע אין 3 אקטען פון ל. קאברין.

עס ווערט געזונגען צום ערשטען מאָל אין לאָדז „יעדער טשעפּעט זיך צו מיר" און נאָך דועטען און קוואַרטעטן.

זעהר בילינע פּרייזען: אָוונד פון 75 גראָשען ביז 2 זלאָטעס, נאָכמיטאָג פון 50 גראָשען ביז 1.50

שבת נאכמיטאג 330 ווערט געשפּילט די קאָמישע אָפּערעטע מיט געזאַנג און טענץ
„די כלה פון 3 חתנים"
אין 3 אקטען פון י. סעגאל

דאָס טעאַטער איז גוט געהייצט. :—' די אָרדנונג געזיכערט. :—

שבת, דעם 12. פעברואַר | פילהארמאניע-זאל | שבת, דעם 12. פעברואַר

אַ גרויסער מאסקען-באל

לטובת דעם לאָדזער יורישער פרויען-שוץ-פעראיין.

פּרעכטיגע דעקאָראַציע-איבעראַשונגען, פיל אַטראַקציעס, צוויי אָרקעסטערס, אַ גרויסער בופעט-קאָנדיטאָריי. מעסיגע פּרייזען. אָנהויב 11 אַ זייגער אָוונד. אָוונד קליידונג. :—: בילעטען אין דער קאַנצעלאַריע פון פעראיין, זשעלאָנא 11, און טאָג פון באל — ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע פון 7 אין אָוונד אָן. 830

בעקאנטמאכונג

דער פאָטאָגראפישער אטעליער

פון די פעראייניגטע פאטאגראפיסטען

לאָדז, נארוטאוויטשא 13 (פריהער: דזיע. נאַ)

מאַכט בעקאַנט דעם געעהרטען יודישען פּובליקום, אַז כדי צו מאַכען מעגליך, וואָס ברייטערע קרייזען פון דער בעפעלקערונג זיך צו פאָטאָגראַפירען בילליג און גוט אין אונזער אַנשטאַלט, האָבען מיר פעסטגעשטעלט פאָלגענדע נידריגע פּרייזען:

12 פאָטאָגראַפיעס	2 זל.
6 פאסטקארטען רעמויש. די גאַנצע פיגור	3 זל.
6 גאבינעט-פאטאגראפיעס „ „ „	10 זל.
1 פאטא-פארטרעט 50 X 40 „ „ „ פון נאַטור	10 זל.

בעמערקונג: אַ שלעכט וועטער שטערט נישט די אויפנאַהמען.—דער פאָטאָגראַפישער אַטעליער איז טעטיג אָהן איבעררייס פון 9 פריה ביז 7 אין אָוונד.

בית-יעקב צעגעלניאַנא 24 | פרעבעל-שולע | בית-יעקב צעגעלניאַנא 24

צוליב'ן פערלאַנג פון פיל עלטערן אַנצונעהמען זייערע קינדער אין אונזער פרעבעל-שולע און צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ, ווערט געעפענט

אנאכמיטאג-פרעבעל-שולע

מיט הנחה-פּרייזען פון 10 זל. אַ מאָנאַט.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך אין קאַנצעלאַריע פון דער שולע פון 10—12 פאַרמ. און פון 5—7 אין אָוונד. 500 די לייטונג.

מעכאנישע גלאז-שלייפעריי און שפּיגעל-פאבריק א.פ.

„SZLIF" Kilińskiego 77

עמפּפעהלט אין אַ גרויסען אויסוואַהל: טרעמאָ'ס, טואַלעטען, וואַנד- און טיש-שפּיגלען אין ניקעל און האָלץ-ראַהמען, שײַבען צו אויטאָס און דראָזשקעס. ס'ווערט אָנגענומען צו גראַווירען אַלערליי טיש-קרישטאַלען, שייבלעך פאַר זייגערמאַכערס. קאָנקורענץ-פּרייזען! 891 ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג!

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע וואַרשאַווער פירמע א. נ. J. KRZYPOW האָט ערעפנעט —:— אין —:—

לאָדז, 16 בענעדיקטא 16

א מעבעל-לאגער

קויפט און פערקויפט אַלערליי מעבעל, דיוואַנעס, ניי-מאַשינען, ווי אויך גאַרדעראָבען, אַנטיקען און פעלצען. כ'קויף פיאַנינאָס, און כ'צאָהל די העכסטע פּרייזען! קומט און איבערצייגט אייך 983

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעציאַליסט פאַר מאָגען, דאַרם און לעבער-קראַנקהייטען.
Gdanska 44, telefon 24-44
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 5 ביז 6³⁰ זונטאָג פון 9 ביז 11

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפאָן 45-49
הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8—9³⁰, 12—2 און 7—8 אָוו'

Dr. Feliks Bornstein
Cegielniana 4
טעלעפאָן 34-90.
ספּעציאַליטעט: אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
Braun
פּאַלודניאַוואַ 23
טעלעפאָן 40-26
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האַר-אויספאַל)
נעמט אָן פון 9—12 פריה און פון 5 — 8 אָוונד

Dr. med. Ludwik
Rapeport
Pr. Narutowicza 25
(Dzielna) tel. 44-10.
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן - קראַנקהייטען, נעמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוונד.

Akuszerka
E. Sklarowa
זשעלאָנא 47, וו. 18
געבורטס-הילף פּריוואַט און פאַר מיטגלידער פון דער קראַנקען-קאַסע. 306

אַ לערן-יונגעל
פון אַנשטענדיגע עלטערן געגען באַלדיגע צאָהלונג ווערט געזוכט ווי אויך אַ קראַוואַטען - מאַכעריז אין וועש-קראַוואַטען-געשעפט ביי 858
בארהאַמסקי
נאַוואָמיעסקאַ 22.

פּאַלעטשקעס
נייעסטע פאַסאָנען צו בעקומען אין פריזיר-סאַלאָן ביי פרוי צוקער
קאָנסטאַנטינער 15.

Dr. O. FRID
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען 880
שענקעוויטש 37
טעל. 24-78 (ווינדע איז טעטיג)
נעמט אָן פון 9 — 11 פריה און פון 3 ביז 5 נאָכמ.
און דער לעטשניצע „סאַניטאַס" צעגעלניאַנאַ 29, טעל. 44-51 פון 12—1½ און פון 5—6 אָוו.

פאבריק פון

גומי-מאנטלען „EMBOLO"

עמפּפעהלט צום אָנקומענדען סעזאָן אַ רייכען אויסוואַהל פון מאָדערנסטע

גומי-מאנטלען

אייגענער אויסאַרבייטונג

M. Bornstein,

ŁÓDŹ, TELEFON 25-21
Piotrkowska 48.
798

„Embolo"-קאָראָל מאַנטלען איז אַלעמאָל די בעסטע מאַרקע ...

קומט און איבערציינגט אייך!

אַלערליי ביטעס, פּאַדאַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס און אַלע געריכטס- פינאַנץ- אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטאַנציעס ווערען אַמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ...... ערלעדיגט אין ביוראָ ......

האכבערג פאנסקא 1, טעל. 36-77.

בעמ.: טעגליך פון 3—5 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אַנגעלעגענהייטען דורך ה' האכבערג זעלבסט.
פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאָהנען. 1452
זעזאַניעס אָבראָטאָווע פאַר'ן יאָהר 1926 ערלעדיגט דאָס ביוראָ פּאַנסקאַ 1. דער לעצטער טערמין איז ביז 15-טען לוטי.

וויכטיג צו הויז-בעזיצער!

ביז דעם 28-טען פעברואַר מוז יעדער הויז-בעזיצער אָבגעבען אַ שריפטליכע מעלדונג אין שטייער-אַמט פון זיינע איינקונפטען פון הויז, וועלכעס וועט זיין אַ גרונד-לאַגע צו דער אָבשאַצונג פון אָבגאַבען אין יאָהר 1927.

אין אַ פערשטענדיגונג מיט דער אינזבאַ-סקאַרבאָווא האָט אונזער צענטראַלע אויסגעאַרבייט ספּעציעלע שעמאַטען בייצולעגען, וואָס וועלען געבומען ווערען און אַכט ביי דער אָבשאַצונג אַראָבצורעכענען אַלע אויסגאַבען פון ברוטאָ ביז נעטאָ הכנסה.

עס ליגט אין אינטערעס פון יעדען הויז-בעזיצער זיך צו אינפאָרמירען און אונזער צענטראַלע און זיך צו בעזאָרגען מיט די שעמאַטען. 861

די פערוואלטונג פון צענטראלען הויז-בעזיצער-פעראיין אין לאָדז
און פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזקא פעטריקאָווער 46.

ענדערונג אין זונטאג-רוה-געזעץ.

אטייל געוועלבער וועלען בקרוב מעגן אפען זיין אום זונטאג.

וו אַ ר ש אַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט). היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון זאַך-קענער-קאָמיסיע פאַר די ענינים פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען. ס'איז אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע וועגען זונטאַג-רוה. דער קאָמיטעט איז געקומען צו אַן אַלגעמיינעם הסכם אין דער פראַגע וועגען ענדערן דעם זונטאַג-רוה-געזעץ. ס'איז בעשלאָסען - געוואָרען צוזאַמענצורופען אַ צווישען מיניסטעריעלע קאָמיסיע וועגען דער פראַגע פון זונטאַג-רוה. די הויפּט-שוועריגקייטען ליגען אין די קירכליכער און אויך געזעצליכע מניעות.

ווי מיר דערוויסען זיך אָבער, איז מעגליך, אַז די געזעץ לבער, וואָס ס'זענען נישטאָ קיין אָנגעשטעלטע, וועט מען שוין, אין דער נאָהענטסטער צייט, קענען אָפען האַלטען אום זונטאַג.

די זיצונג פון דער צווישען-מיניסטעריעלע קאָמיסיע קומט-פאָר פרייטאַג (היינט).

בודזשעט - וכּוחים אין סיים.

וו אַ ר ש א, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים - קאָרעספּאָנדענט) היינט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון סיים, אויף וועלכער ס'איז געפיהרט געוואָרען די דיסקוסיע איבער'ן בודזשעט פון באַהן מיניסטעריום, מיניסטעריום פאַר אַגראַר-רעפאָרמען.

ס'איז רעפערירט געוואָרען דער בודזשעט פון פּאָסט - מיניסטעריום און דעם רעפעראַט וועגען בודזשעט פון פינאַנץ - מיניסטעריום האָט געהאַלטען דעפּ. מיכאַלסקי. ער האָט אַנאַליזירט דעם בודזשעט און אָנגעוויזען, אַז די הכנסות שטיצען זיך ס'רוב אויף די פּאָזיציעס פון טאַבאַק-מאָנאָפּאָל. דער רעפערענט האָט אָבער צוגעגעבען, אַז דער בודזשעט איז נישט רעאַל.

דעפּ. גלאָמבינסקי (נ. ד.) האָט שאַרף קריטיקירט דעם בודזשעט פון פינאַנץ-מיניסטעריום און אויך אָנגעוויזען, אַז דער בודזשעט האָט נישט קיין רעאַלע אונטערשלאַגען.

באַהן-קאַטאַסטראָפע אויף דער וואַרשא-דאַנציגער ליניע.

8 מענשען פערוואונדעט – 3 פּאַסאַזשיר-וואַגאָנען צושמעטערט.

וו אַ ר ש אַ, 10. (אטע). דער צוג, וועלכער האָט געזאָלט היינט 7,50 אָבגעהן נאָך דאַנציג, האָט זיך אויפ'ן וועג צוזאַמענגעשטויסען מיט א משא-צוג. דריי וואַגאָנען זענען צושמעטערט געוואָרען. 8 פּערזאָן זענען פערוואונדעט.

די בעוועגונג אויף דער ליניע איז אָבגעשטעלט געוואָרען און דער צוג נאָך דאַנציג איז נישט אָבגעפאָהרען. די סיבה פון דער קאַטאַסטראָפע – אַ פאַלשע-אויסגעשטעלקער וועקסעל.

די איבערגעריסענע פויליש-דייטשע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען.

וו אַ ר ש אַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער סיים-קאָרעספּאָנדענט) אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן איבעררייסען די פויליש-דייטשע אונטערהאַנדלונגען און מיט דער געשאַפענער לאַגע אַרום דעם, דערוויסען מיר זיך פון מאַסגעבענדע קרייזען, אַז דער לעצטער שריט פון דייטשלאַנד טראָגט אַ ריין - פּאָליטישען כאַראַקטער.

די דייטשע בירגער אין אויבער-שלעזיען ווערט יעדע 3 חדשים פערלענגערט דאָס וואוינרעכט. דאָס זעלבע איז געשעהען מיט די בירגער, וועלכע האָט זיך איצט געהאַנדעלט. (וועגען וואָס מיר האָבען שוין מיטגעטיילט אין נעכטיגען נומער).

לעצטענס האָט מען פּלוצלינג דייטשע בירגער אָפּגעזאָגט צו פערלענגערן דאָס וואוין-רעכט. דער דייטשער געזאַנדטער האָט זיך געווענדעט צו דער פּוילישער רעגירונג, וועלכע האָט פון איהר זייט געפאָדערט קיין וואַרשאַ דעם אויבער-שלעזישען וואָיעוואָדע, וועגען געבען אויסקלערונגען אין דעם ענין.

נאָך די בעראַטונגען האָט די רעגירונג בעשלאָסען צו בלייבען ביי דער דעציזיע פון דער אויבערשלעזישער מאַכט.

ב ע ר ל י ן, 10 (אטע) אויף דער מאָרגענדיגער זיצונג פון מיניסטאַרען-קאַבינעט וועט בעשלאָסען ווערען, צוליב דאָס אַרויסשיקען די דייטשע בירגער פון אויבערשלעזיען, זאָל איבערגעריסען ווערען די אונטערהאַנדלונגען וועגען האַנדעלס-טראַקטאַט מיט פּוילען.

דער פיהרער פון דער דייטשער דעלעגאַציע לעוואלד און אויך דער דייטשער געזאַנדטער ראַושער זאָלען פאָרלעגען דער פּוילישער מאַכט פאָרלויפיג איבעררייסען די אונטערהאַנדלונגען, ביז עס וועט בעוואוסט ווערען דער רעזולטאַט פון די אונטער-גענומענע שריט ביי דער פּוילישער מאַכט. אויב די פּוילישע מאַכט וועט געבען, וועלכע ס'איז הנחות בנוגע דעם אַרויסשיקען די דייטשע בירגער, דעמאָלט וועט די דייטשע רעגירונג איינגעהן אויף ווייטערע אונטערהאַנדלונגען.

דייטשלאַנד'ס אָנקלאַגע געגען פּוילען

פאָדערט ענטשעדיגונג 75 מיליאָן מאַרק פאַר די כאָרזשאָווער פאַבריקען.

ב ע ר ל י ן, 10. (אטע) די דייטשע רעגירונג האָט זיך ווידער געווענדעט צו דעם אינטערנאַציאָנאַלען טריבונאַל אין האַאג מיט אַן אָנקלאַגע געגען פּוילען אין צוזאַמענהאַנג מיט די פאַבריקען אין כאָרזשאָוו.

די דייטשע אָנקלאַגע שטעלט פעסט, אַז די שטעלונג פון פּוילען אין דער פראַגע פון די כאָרזשאָווער פאַבריקען איז אין סתירה מיט דער גאַנצער קאָנווענץ און דעריבער זאָל די פּוילישע מאַכט אויסצאָהלען דער דייטשער געזעלשאַפט אין אויבער-שלעזיען אַן ענטשעדיגונג פון 75 מיליאָן מאַרק.

הרב קעסטענבערג ווערט ענטגילטיג בעזייטיגט אלס ראַדאָמער רב.

פעראָרדנונג פון בילדונגס-מיניסטער.

וו אַ ר ש אַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט). פאָריגע וואָך האָט דער בילדונגס - מיניסטער דאָברוצקי אַרויסגעגעבען אַ פעראָרדנונג, אַז הרב קעסטענבערג ווערט בעזייטיגט אַלס שטעל פערטרעטער פון ראַדאָמער רב און ביי איהם ווערען צוגענומען אַלע צוויל-ביכער און זיי ווערען איבערגעגעבען דעם מורה הוראה טייטעלבוים מאָנטאָג איז די פעראָרדנונג איבערגעשיקט געוואָרען צום קיעלצער וואָיעוואָדע, כדי איבערצושיקען דעם סטאַראָסטע.

דערמיט איז דער ענין קעסטענבערג ערלעדיגט.

דערשאָסען אין לענינגראַד א צאַרישען טורמע-נאַטשאַלניק.

מ אָ ס ק ו ו ע, 10 (אטע.) אין לענינגראַד איז געוואָרען דערשאָסען אַ געוועזענער טורמע-נאַטשאַלניק מיט זיינע צוויי געהילפען, דערפאַר ווייל אין צאַרישע צייטען, ווען זיי האָבען פערנומען זייערע אַמטען, האָבען זיי זיך אכזריות'דיג בעגאַנגען מיט די פּאָליטישע אַרעסטירטע.

20 יודישע גערי'כטס-אפּליקאַנטען

קאָנען נישט איבערזעצען אַ יודישען דאָקומענט.

וו אַ ר ש אַ, 10 (טעלעפאָניש) אַ פּאָפולערער אין וואַרשאַ אויספאָרשונגס-ריכטער האָט גאַנץ נויטיג בעדאַרפט האָבען אַן איבערזעצונג פון אַ יודישען דאָקומענט אויף פּויליש. ער האָט עס געדאַרפט ביילעגען צו אַקטען פון אַ געוויסער אויספאָרשונג וואָס ער פיהרט. ער האָט זיך דעריבער געווענדעט דעם איינפאַך נאָך דאָס אַנדערע צו 20 יודישע גערי'כטס אַפּליקאַנטען מיט דער ביטע, זיי זאָלען איהם דעם דאָקומענט איבערזעצען, אָבער קיין איינער פון די 20 יודישע געריכטס-אַפּליקאַנטען, האָט עס איהם נישט געטאָן, ווייל לויט ווי זיי האָבען ערקלערט, קענען זיי נישט קיין יודיש.

ענדליך האָט מען איהם אָנגעוויזען אויף אַ געריכטס-אַפּליקאַנט, וואָס קען גראָד יאָ העברעאיש און יודיש און ער האָט די איבערזעצונג געמאַכט.

דער אויספאָרשונגס - ריכטער איז העכסט ערשטוינט געווען פון דער גאַנצער געשיכטע. ער קאָן גאָר נישט תופס זיין, ווי אַזוי זאָלען עס יודישע געריכטס-אַפּליקאַנטען נישט קענען קיין יודיש.

נעאָרג בראַנדעס ערנסט קראַנק.

ק אָ פּ ע נ ה אָ ג ע ן, 10 (טעלעגראַפיש) דער געזונד-צושטאַנד פון גרויסען יודיש - דענישען דענקער געאָרג בראַנדעס האָט זיך שטאַרק פערערגערט.

די דאָקטוירים ערקלערען, אַז ס'איז דאָ אַן ערנסטע סכנה פאַר זיין לעבען.

צי דאַרפען די „טראַפיקעס" זיין אָפען שבת.

וו אַ ר ש א, 10 (טעלעפאָניש) דעפּ. הרב לעווין האָט נעכטען בעזוכט דעם דירעקטאָר פון טאַבאַק-מאָנאָפּאָל קרויז און אינטערווענירט וועגען דעם פאָרשריפט, אַז די „טראַפיקעס" (טאַבאַק-געשעפטען) דאַרפען זיין אָפען שבת.

ה' דירעקטאָר קרויז האָט דעם רב ערקלערט, אַז דער טאַבאַק-מאָנאָפּאָל האָט שוין אויסגעאַרבייט אַ נייעם רעגולאַמין פאַר די טראַפיקעס אין וועלכען דער דאָזיגער יודישער פּאָסטולאַט ווערט בעריקזיכטיגט.

14-טע מלוכה-לאָטעריע

5-טע קלאַס 2-טער טאָג.

10,000 זל. נומער 18149.

5,000 זל. נומער 43745.

3,000 זל. נומערן: 2518 54890 62034

2,000 זל. נומערן: 23161 67895.

1,000 זל. נומערן: 10806 32267 40460 43946 46923 77870.

600 זל. נומערן: 15312 32472 48598 48698 51763 60451 74081.

500 זל. נומערן: 131 10225 21061 26240 31260 41450 44161 57656 60988 62407 63649 64219 65263 65276 67209 67413 70290 71657 75120 78036 79143.

אָפיציעלע טאַבעלע (צוזאַמען מיט אַן אויסצוג פון סטאַטוקעס) קען מען נאָכזעהען טעגליך אין קאַנטאָר פון דער גרעסטער קאָלעקטור אין לאָדז 862

ס. יאַטקא פּעטריקאָווער 22 פּעטריקאָווער 66

אויסצאָהלונג פון אַלע געווינסען, ס'איז אויך צו בעקומען לאָסען פון דער 5-טער קלאַס.

דורכ'ן שטענדיגען בענוצען פון דער

פּאַסטע צו ציינער

KALIKLORA

ווערען ערהאַלטען

898 געזונדע און ווייסע ציינער.

26. פעברואַר

גרויסער מאַסקען-באַל

פון דער יודישער פּרעסע

איז די זאַלען פון „אימפּעריאַל".

דייטש טעאַטער. דירעקציע: דעמאַן.

זונטאַג, דעם 13. ביטאָג צו פּאָפּולערע פּרייזען

„אדיע מימי"

ביינאַכט, 8.30 אָוועני

813 „האַנקע גערט טאַנצען"

טיף ערשטוינט און טיף געבויגען ליידען מיר מיט אייער ביילייד מיט דער אבדה פון אייער נישט-פערגעסענע ליבע פרוי

נ"ע חנה

וואָס איז אוועקגעריסען געוואָרען פון אונז אין די טיפסטע פינסטערניש. זיי געטרייסט ה' מענדעל הופערמינץ

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

887 יצחק יוסף וואלדמאַן מיט פאַמיליע

און געצעל זילבערבערג מיט פאַמיליע.

מודעה לאפרושי מאיסורא.

אין די לעצטע צייטען האָבען זיך ליידער געמהרט גרויסע מכשולים אין די געמישטע יאַטקעס אין וועלכע עס ווערען געהאַלטען צו פערקויפען כשר אויך טרפה פלייש. און נישט קוקענדיג דערויף וואָס ס'געפינען זיך דאָרט עקסטרא מישען, קלעצער וואָגען טאָפּערס און פערקויפער בעזונדער פאַר כשר און בעזונדער פאַר טרפות–קומען אָפט פאָר שווערע מכשולים–ווען אפילו אומגערן–אז יודען ווערען נכשל ר"ל און עסען טרפה פלייש!–דערום זענען מיר מפרסם, אז אַזעלכע געמישטע יאַטקעס זענען נישט אונטער דער השגחה פון ראַבינאַט און מיר טראָגען נישט קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר'ן כשרות פון די דאָזיגע יאַטקעס.

פון די געמישטע יאַטקעס האַלטען שוין דעם בעשלוס אברהם משה פרידמאַן פּאַמאַרסקא 10, ציגא משאַרנא רוג אַנדזשעיאַ "אולטשאַנסקי, הירש ליבערמאַן קאָנסטאַנטינער 42, זיי וועלען פערקויפען בלויז כשר פלייש.

896 ועד הרבנים עם ועד הכשרות.

„די, וועלכע אזעוו האט פעראַטען"

(זעה 9-טע זייט).

חיים ווייסמאַן

פעלא ראַטשטיין

צו אייער תנאים זאָגט אייך מזל טוב.

768 דער פּרץ-קרייז

ביי דער געז. אָוענד קורסען.

א כאַנטאַ - וואַנד

(...)קאָ 5 מעטער די לענג מיט שויבען ווערט געברויכט, (...)אַהרען אין אַדמיניסטר. פון „נ. פ."

988

א הער

(...)ער א דאַמע צום שלאָפען, ביי אַ קליינע פאַמיליע, (...)יך וואונש אויך מיט בעקעסטיגונג פאַר אַ צוגענגליכען פּרייז. ערפאַהרען פּאַמאַרסקא 33, וו. 24.

דער כאאָס אין יודישען לעבען.

פון דעפּ. דר. י. ראָזענבלאַט.

רוסלאַנד פלעגט מען שטענדיג כאַ-ראַקטעריזירען מיט'ן אויסדרוק „אַוואָס" (אויף יודיש — ס'וועט שוין...) מ'קען עס אַנווענדען מיט רעכט היינט בנוגע אונז יודען. מיר זענען ענהליך צו אַ שיף אָהן אַ רודער און אָהן אַ קאָמפּאַס. מען לעבט פון טאָג צו טאָג אָהן אַ פּלאַן און אָהן אַ סיסטעם.

דאָס יודענטום, יעדענפאַלס דאָס מזרח-אייראָפּעאישע יודענטום געפינט זיך איצט אין אַ פערצווייפעלטער לאַגע. ס'איז אַרויסגעוואָרפען געוואָרען ווי מען זאָגט איבער'ן באָרט. ס'איז ערשיטערט געוואָרען אין זיינע טיפסטע יסודות. דער פּראָצעס פון פּעראַרימונג געהט אונאויפהערליך און צום אונגליק זענען מיר אַמייסטען קאָנצענטרירט אין די עקאָנאָמיש שוואַכסטע לענדער, וועלכע האָבען דערצו נאָך אַמשטאַרקסטען גע-ליטען פון די קריגס-ערשיטערונגען. דער גרעסטער טייל פון די יודען זאַנען אַרויסגעשליידערט געוואָרען פון די אַלטע פּאָזיציעס, וועלכע זיי האָבען זיך ער-וואָרבען זייט דורות און אין וועלכע זיי פלעגען שעפּען די מיטלען פאַר זייער עקזיסטענץ. דער גאַנצער מיטעלשטאַנד, וואָס האָט ביי יודען געבילדעט דעם גרעסטען טייל איז בוכשטעבליך פּאַופּע-ריזירט געוואָרען און בערויבט געוואָ-רען פון די מעגליכקייטען צו פערדינען זייער ברויט

און ווען אפילו איינצעלנע פערטרע-טער פון דער רעגירונג רעדען אויף אַנ'אַנדער אופן ווי פריהער, ווען אפילו דער האַנדעלס-מיניסטער קוויאַטקאָווסקי ערקלערט, אַז ער אַנערקענט די בעדיי-טונג פון'ם האַנדעל ארום וועלכען עס גרופּירט זיך אַ גרויסער טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג מוזען מיר צום בעדויערען פעסט שטעלען, אַז דער על חטא איז געקומען צו שפּעט. די פרי-הערדיגע רעגירונגען און דאָס סיסטעם וואָס דויערט נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג האָבען אַזוי טיף בעווירקט אויפ'ן לע-בען פון פּוילישען יודענטום, האָבען איהם פערשאַפט אַזעלכע טיפע וואונדען, אַז ס'איז נויטיג אַנ'אונגעהויערער אָפּ-טימיזם, כדי צו גלויבען, אַז ס'וועט זיך נאָך קענען ערהאָלען פון דער שווערער לאַגע.

ווי ס'שיינט גיט מען זיך נישט אָפּ אַ בערהיפט אין באַרט אין די יודישע קרייזען קיין ריכטיגען חשבון פון דער ערנסקייט פון דער לאַגע. מיט אַ לייכט-זיניגען אָפּטימיזם, מיט'ן רוסישען „אַוואָס" בעהאַנדעלט מען די שווערע פּראָבלע-מען. מ'גלויבט, אַז מיט אוידיענצען און קאָנפערענצען ביי די מיניסטאָרען, מיט שרייבען מעמאָריאַלען וועט מען אויפ-בויען אַ נייע געביידע אויף די אַלטע רואינען. מ'וויל זיך איינבילדען, אַז מיט געלד-שטיצע פון אויסלאַנד וועט מען קענען אַנטקעגען ווירקען די סאָציאַלע ענדערונגען, וועלכע די מיליאָנען יודען אין מזרח-אייראָפּא האָבען דורכגעמאַכט אין די לעצטע 10 יאָהר. מ'בענוצט זיך מיט פּאָפּולערע שלאָגווערטער, מ'כאַפּט זיך אָן אין דעמאַגאָגישע מיטלען. מיט אַ קינדישער נאַיוויטעט רעדט מען זיך איין, אַז מ'וועט אויף אַזאַ אופן לעזען דאָס יודישע פּראָבלעם, וועלכע בע-שטעהט אין דעם, אַז מיליאָנען מענשען זאָלען האָבען די מעגליכקייט צו פיה-רען אַ נאָרמאַלען נאַציאָנאַלען און עקאָ-נאָמישען לעבען.

און אין דעם כאאָס אין דער פּאָלי-טישער דעזאָריענטאַציע קען עס נאָר פאָרקומען, אַז אויף יודישער גאַס הערט מען לידער, וואָס מ'האָט זיי שוין געהאַלטען פאַר אָפּגעשטאָרבען אויף אייביג. ס'באַווייזען זיך ווידער גרופּען, וועלכע ס'איז נאָך צעהנדליגער יאָהרען פערביטערטען קאַמף געלונגען אַרויסצושליידערען פונ'ם איינפלוס אויפ'ן יודישען לעבען.

נאָר אין אַזאַ כאאָס קענען זיך ווידער אָנהויבען אונטער פערשידענע נעמען צו שאַפען יודישע אָרגאַניזאַציעס מיט ריין אַסימילאַטאָרישע טענדענצען און צו עמפּעהלען דעם יודענטום זייער פער-וועלקטע רעצעפּטען. נאָר אין אַ פול שטענדיגער פערווירונג פון די בעגרי-פען קענען אַזעלכע עלעמענטען פער-לאַנגען דאָס רעכט צו רעדען אינ'ם נאָמען פונ'ם יודישען כלל און וועלען רעפּרעזענטירען זיינע אינטערעסען.

ווען מ'קוקט זיך געהנטער צו צום היינטיגען יודישען לעבען, בעמערקט מען, ווי ס'הויבען זיך אָן דאָ און דאָרט צו בעווייזען די אַלטע בעקאַנטע פּנימ'ער און ווי זיי שטעהען אין אַ פּערביגדונג איינער מיט'ן אַנדערען, כדי אָפּצושוואַ-כען דעם געשאַפענעם נאַציאָנאַלען פראָנט און כדי צו דערגרייכען זייער צוועק, שטעלען זיי זיך נישט אָפּ פאַר קיין שום מיטלען: פערברענטע רעאַקציאָנערען מאַרשירען צוזאַמען מיט די רויטע קאָ-מוניסטען. ביי זיך אין דער היים, אין די איינענע לענדער געהערט מען אָפּיצ-יעל צו די פערביטערסטע געגנער פון פּאַטריאָטיזם און דעמאָקראַטיזם, אָבער מ'שעמט נישט קיין אויגענבליק, כדי אויסצושטרעקען די הענט אפילו די רוסישע באָלשעוויקעס ווען ס'שיינט, אַז מ'וועט קענען אויף אַזאַ אופן ערשי-טערען דאָס נאַציאָנאַלע יודענטום.

איז עס נישט קיין רירענדע סצענע, ווען מ'לעזט, אַז פויל נאָטאַן, דער פיה-רער פון די דאָזיגע דייטשע יודען, וואָס האָבען זיך היינט ערקלערט פאַר אַ דייטשען שטאַם, פערברידערט זיך אין רוסלאַנד מיט דער יעווסעקציע און מאַכט שפּעטער אין דייטשלאַנד אַ פּראָפּאַגאַנדע פאַר דער סאָוויעטישער פּאָליטיק בנוגע יודען? מאַכט עס נישט אַ קאָמישען איינ-דרוק, ווען מענשען, וואָס האָבען זייער גאַנץ לעבען פערבראַכט אין אַנטי-יודי-שער טעטיגקייט, וועלכע פלעגען זיך אפילו פעראייניגען מיט די פערביסער-סטע יודען־פיינט, מיט די ענ־עקעס און העלפען זיי אויפצוטרעטען געגען אַלע יודישע פאָדערונגען, בילדען היינט אונ-טער דעם מאָדערנעם פּאַראָל פון אַ פּאָ-ליטישער פּאַרטייאָזיגקייט פערבאַנדען, כדי צו שיצען די יודישע אינטע-רעסען?

אין די צייטען, ווען דער גרעסטער טייל יודען איז פערנומען מיט שווערע זאָרגען, כדי ענטגילטיג נישט אונטער-צוגעהן, זענען אַזעלכע ערשיינונגען זעהר געפעהרליך ווייל זיי שלייכען זיך אַריין אינ'ם לעבען אזוי בעמערקט ווי מיקראָבען פון אַ קראַנקהייט — אין אַנ'-אָרגאַניזם, וועלכען זיי צושטערען שפּע-טער זעהר לייכט.

ס'איז די העכסטע צייט, אַז די יודי-שע עפענטליכקייט זאָל אָנהויבען אויפ-מערקזאַם צו בעאָבאַכטען די היינטיגע צושטאַנדען און זיך בעציהען צו זיי מיט אַ נויטיגען ערנסט.

מ'מוז אָנווענדען אַלע קרעפטען, כדי צו קאָנסאָלידירען די נאַציאָנאַל יודי-שע עלעמענטען, וועלכע מוזען אָוועק-שטעלען די אונוויכטיגע דיפערענצען און שטרייטען, און צוריקצובילדען אַנ'-איינהייטליכען יודישען פראָנט, וועל-כער וועט פערטרעטען, פאַר אויסען און פאַר אינערן די לעבענס אינטערעסען פון יודישען פאָלק.

דאָס אַמעריקאַנישע יודענטום האָט שוין פריהער פאַר אונז פערשטאַנען די וויכטיגקייט פון אַ יודישער קאָנסאָלי-דאַציע, דער אַמעריקאַנישער יודישער קאָנגרעס, וועלכער קומט זיך אין דער נאָהנטסטער ציקונפט ווידער צוזאַמען בילדעט דאָרט דאָרט אַנ'ארט יודישע רעפּרעזענטאַנץ, וועלכע בעשעפטיגט זיך מיט די וויכטיגסטע יודישע פּראָב-לעמען. אַזאַ אַרט יודישע רעפּרעזענטאַנץ איז נויטיג אויך אין אייראָפּע אין אַלע ריכטונגען, וואָס שטעהען אויף דעם מינימום פון אַ נאַציאָנאַלער פּלאַטפאָרם, מוזען איינענטליך שטרעבען דערצו, אַז אַזאַ טריבונע זאָל געשאַפען ווערען, אַ טריבונע, וואָס וועט דיסקוטירען נישט פּאָליאַטיווען, וואָס דערפיהרען נישט צום צוועק, נאָר די ראַדיקאַלע לעזונג פון דער יודישער פראַגע, אויף אַזאַ אופן וועלען פּאָפּולירט ווערען די איינפלוסען פון די געגנער פון דער יודישער פאָלקס-אידעע, וואָס זיי שלע-פען מיט זיך מיט גאַנצע קרייזען פון אונבעוואוסטע אונדיפערענטע יודען אונטערן פּאַראָל פון אַ פּאָליטישער פּאַרטייאָזיגקייט. דאָס וועט זיין אַ וויכ-טיגער שריט צום אַלוועלטליכען יודישען קאָנגרעס, דעם אידעאַל פון דער יודי-שער קאָנסאָלידאַציע.

נייע סענסאַציאָנעלע ענטדעקונגען וועגען אַלטע וואַרשאַוער אויספאָרשונגס = אַמט

ליקווידאַציע פון אַ גרויסע געלד־אָפּערא וועלכע דער אויספאָרשונגס-אַמט האָט ביז איצט געשיצט.

אין די קרייזען פון דער זיכערהייטס-מאַכט האָט נאַכטען געקלאַפּט מיט אַ המכסט סענסאַציאָנעלע אָפּערע. וועלכע עס האָבען ליקווידירט די נייע לייטער פון דער קרימינאַל-פּאָליציי, מאַיאָר באַ-לאַבאַן און אויבער-קאָמיסאַר פון דער הויפּט-קאָמאַנדע ד"ר לאַקס.

די סענסאַציע בעשטעהט איבערהויפּט דערין, וואָס עס זענען נישט נאָר אַרויס אויף דער ליכטיגער שיין נייע הוכמס קאָמבראָמיטירענדע מעשים פון די גע-וועזענע לייטער פון אויספאָרשונגס-אַמט קורנאַטאָווסקי, דאָביעצקי, שאַבראַנסקי און באַכראַך, נאָר עס האָט זיך איצט אַרויסגעוויזען, אַז שוין נאָכ'ן דערוויי-טערען די דערמאָהנטע לייט פון אויס-פאָרשונגס-אַמט, האָבען זיך אין זייער רשות געפונען „פריינד", וועלכע זענען נאָך פערבליבען אויף דער פּאָליציייאי-שער דינסט, און די לעצטע האָבען אויסגענוצט זייער מאַכט, כדי צו שטע-רען יעדער אַקציע, וועלכע האָט געהאַט דעם צוועק צו דעמאַסקירען די בע-גאַנגענע מיסברויכען.

די געשיכטע שטעלט זיך פאָר אַזוי:

— העכער אַ יאָהר צייט האָט אין וואַרשא געאַרבייט אַ גרויסע באַנדע געלד-פעלשער, וועלכע האָט „אויסגע-אַרבייט" אַנ'אונגעהויערליכע צאָהל 5 זלאָטי-באַנקנאָטען.

דאָס פאַלשע געלד פלעגט מען עקס-פּאָרטירען צום מערשפּרייטען ס'רוב אויף די קרעסען, וואו די בעפעלקערונג האָט זיך קנאַפּ אָריענטירט אין דער ריכטיג-קייט פונם געלד און האָט עס גאַנץ גערן אָנגענומען. די פעלשער פלעגען אָבקוי-פען טראַנספּאָרטען פערד פיה און פערשידענע פּראָדוקטען מיט סחורות.

אַמשטאַרקסטען זענען די פאַלסיפיקאַ-טען בענוצט אין ווילנער וואָיעוואָד-שאַפט, וואו די אַפּעריסטען פלעגען זיך גרויסעסווייז פונאַנדערלאָזען איבער די אָרימע שטעדטלעך.

מיט דער זאַך האָט זיך דאַן פאַר-אינטערעסירט דער אויבער - קאָמיסאַר יאַנטשעווסקי פון ווילנאַ, וועלכער האָט אַנגעהויבען ענערגישע שריט מיט'ן צוועק צו ענטדעקען די פעלשער. צוליב דעם, וואָס די פעלשער האָבען

נעפיהרט קיין וואַרשאַ, איז ה' יאַנטשעוו-סקי אַראָנגעקומען מיט די געהעריגע מאַטעריאַלען אין דער הויפּט-קאָמענדע פון דער פּאָליציי (אין וואַרשא). פון דאַנען האָט מען איהם אַפּגעשיקט צום דימאָלסדיגען שעף פון אויספאָרשונגס-אַמט, אינספּעקטאָר זאַנענבערג. בעקע-נענדיג זיך מיט'ן מאַטעריאַל, האָט זאַ-נענבערג מבטיח-געווען מיטצוהעלפען אין פערפאָלגען די פערברעכער.

אויף צומאָרגענס האָט ער זיך פער-שטענדיגט מיט קורנאַטאָווסקי'ן און באַכראַכ'ן און האָט גאָר אָנגעהויבען איבערצייגען דעם ה' יאַנטשעווסקי'ן, אַז יעדער אַקציע צו ענטדעקען די פעל-שער איז שוין פערשפּעטיגט.

אויבער - קאָמיסאַר יאַנטשעווסקי האָט דאַן רעזיגנירט פון דער מיטהילף; ער האָט אָבער אַליין ווייטער נישט אויפ-געהערט צו פיהרען די אויספאָרשונג.

ביי דער הילף פון פערטרויטע אַגענ-טען איז איהם געלונגען אָנצוכאַפּען די פעדים פון דער פעלשער אָרגאַניזאַציע. מאַכענדיג דערביי ממש אַ סענסאַציאָ-נעלע ענטדעקונג נעמליך: ער האָט פעסטגעשטעלט, אַז אַ רייהע פערזאָנען פון אויספאָרשונגס-אַמט זענען געשטאַנען אין אַנ'ענגער פערבינדונג מיט די הויפּט-פעלשער.

ווייטער האָט דער אויבער קאָמיסאַר יאַנטשעווסקי פעסטגעשטעלט, אַז בעת קורנאַטאָווסקי'ס הערשען אין אויספאָר-שונגס-אַמט, האָט באַכראַך פערלייכטערט צו ענטלויפען קיין פּאַריז אונטער אַ פאַלשען נאָמען דעם געזוכטען פעלשער איזידאָר קאָהאַנע.

צוויי אַנדערע פעלשער האָט ער פערלייכטערט צו ענטלויפען קיין דאַנציג.

נאָך איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די פעלשער זענען געווען אין אַנ'-ענגען קאָנטאַקט מיט דאָביעצקי'ן און שאַבראַנסקי'ן

די אמת'ע סענסאַציע קומט אָבער שפּעטער.

דעם 25 טען סעפטעמבער 1926 יאָהר, דאָס הייסט, שוין נאָכ'ן דערוויילערען די קאָמפּעטענץ פון דירעקטאָר לײמער פון אויס-פאָרשונגס-אַמט, איז דער אויבער-קאָמי-סאַר יאַנטשעווסקי אַראָפּגעקומען קיין

וואַרשאַ, כדי צו אַבסערווירען די געלד פעלשער. דאָ האָט ער אָבער פעסט-געשטעלט, אַז ער אַליין ווערט גאָר נאָכגעשפּירט דורך... אַגענטען פון וואַר-שאַווער אויספאָרשונגס-אַמט. די זעלבע אַגענטען האָבען די כוונה געהאַט אַ רעוויזיע אין דער וואָהנונג פון אַ קאָנ-פידענט, וועלכער איז געקומען קיין וואַרשאַ צוזאַמען מיט יאַנטשעווסקי'ן, און האָבען איהם טעראָריזירט פאַר'ן מיט-העלפען צו מאַכען די ענטדעקונגען.

מיט אַ חודש צוריק, ווען די פּאָליציי-קאָמאַנדע איז איבערגענומען געוואָרען דורכ'ן זשאַנדאַרמעריע-מאַיאָר באַלאַבאַן און אויבער-קאָמיסאַר לאַקס, האָט זיך צו זיי געווענדעט דער אויבער-קאָמיסאַר יאַנטשעווסקי, בעלעגענדיג דעם גאַנצען אָנגעזאַמעלטען מאַטעריאַל.

דערווייל האָט אויך צוגעשיקט צו דער פּאָליציי-קאָמענדע אַ ראַפּאָרט דער קאָ-מיסאַר שוואַרץ, וועלכער האָט אויך געהאַט געפיהרט די אויספאָרשונג אַרום די געלד-פעלשער לויט'ן אויפטראַג פון פינאַנץ-מיניסטעריום.

די מאַטעריאַלען, וועלכע עס האָט צו-גויסגענומען אויבער - קאָמיסאַר יאַנט-שעווסקי, האָבען פולשטענדיג בעשטימט מיט די ענטדעקונגען, וועלכע עס האָט געמאַכט קאָמיסאַר שוואַרץ.

צוליב דעם פאַקט, וואָס אַגענטען פון אויספאָרשונגס-אַמט, וועלכע זענען פער-בליבען אויף זייערע פּאָסטענס שוין נאָך דער רעאָרגאַניזאַציע, האָבען געשטערט דעם אויבער-קאָמיסאַר יאַנטשעווסקי אין דער אויספאָרשונג, איז בעשלאָסען גע-וואָרען צו ליקווידירען די אָפּערע און אַרעסטירען די פעלשער אָהן דעם ווי-סען פון אויספאָרשונגס-אַמט.

דעם פּלאַן פון ליקווידאַציע איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך דער הויפּט-קאָמענדע און דאָס אויספיהרען דעם פּלאַן איז איבערגעגעבען געוואָ-רען דעם אויבער-קאָמיסאַר יאַנטשעוו-סקי מיט'ן קאָמיסאַר ליכאַמיציווסקי פון ווילנאַ.

צו הילף די קאָמיסאַרען האָט די פּאָ-ליציי - קאָמענדע בעשטימט פּאָליציי-אַגענטען פון דער פּראָווינץ, אַנזאָגענ-דיג זיי, אַז זיי זאָלען האַלטען אַלץ בסוד אין בעצוג צום וואַרשאַווער אויספאָרשונגס-אַמט.

אין רעזולטאַט פון דער פּערפּרוויל-כער אַקציע האָט זיך מיט איניגע טעג צוריק אָנגעהויבען די ליקווידאַציע פון דער פעלשער-באַנדע, וועלכע האָט ביז איצט געגאַסען פון אַ מעכטיגער שוץ.

צווישען אַנדערע זענען אַרעסטירט געוואָרען: יעקב ערענדזעל (מאַקאַטאָווסקאַ 24), לייב וואָלף לעבאָן קאהאנע (פּאַוויאַ 8), איינענטימער פון אַ גאַלאַנ-טעריי קראָם אויף באָלעוויקיס עק נאַוואָ-שאַ; און אַ געוויסער אברהם - אהרן (רז קאַ 5 וו. 26), ווי אויך דעם געוועזענעם אַגענט פון אויספאָרשונגס-אַמט סטעפאַן קוטש, (פּאַשאַ 5) וועלכער איז פערדעכטיג אין צושטעלען די פעלשער פּאַפּיר צום פעלשען דאָס געלד.

נאָך דער ווייטערדיגער ליקווידאַציע וועלכע איז בעפיהרט געוואָרען אין וואַרשאָ און ווילנאָ זענען אַרעסטירט געוואָרען אַלס מיטגלידער פון פעלשער שטאַב: אהרן ראָזענצווייג, די ברידער יצחק און מענדעל שוויערטשיק, אַ געוויסער משה פינקעלשטיין, און יצחק שפּיטאַלעוויטש.

די דאָזיגע אַרעסטען האָבען נאָך אָבער נישט ליקווידירט די גאַנצע פעלשער באַנדע, וועלכע איז זעהר פערצווייגט און די ווייטערדיגע ליקווידאַציע-אַקציע איז נאָך אין גאַנג.

די פּרטים, וועלכע זענען ווייטער ענטדעקט געוואָרען זעגען המכסט סענסאַציאָנעל, אָבער צוליב פערשטענדליכע טעמים מוזען זיי נאָך ווערען געהאַלטען בסוד, כדי נישט צו שטערען די ווייטערדיגע אַרבייט.

Reduta

אַנהויב אין נאַכט. שבת 5 א זייגער לעצטער פּעסאַנס 10
א זייגער אָוונט שבת און זונטאָג אַנהויב 2 נאָכמיטאָג

היינט אונאָבּרופליה צום לעצטען מאָל!

דער בורלאַק פון דער וואָלגאַ

היינט זענען די פּרייזען פון אַלע פּלעצער

באַלקאָן 1 זל. פּאַרטער 2 זלאָטי.

מאָרגען גרויסע פּרעמיערע

דאָס ליכט פון אזיען

ערשט אין איינציגאַרטיגע אינדישע בילד

אין די הויפּטראָלען די בראַהמאַנען

limansu, Rai i S. Davis

געגען סיסטעם / פון ל. בראנט

די עמפערוני, איבער דער מעשה מיט'ן דעפוטאט וואיעוואודזקי, וועלכער האט געדינט אין דער צווייטער אפטיילונג פון גענעראל-שטאב און זאל האבען פערראטען זיינע חברים, האט זיך ביי די פאליטישע מענשען פון די פערשידענע לאגערן אויסגעדרוקט אונגעפעהר אויף איין און דעמזעלבען אופן. אלעמען האט ארומגענומען א צארן, וואס עפיס עהנליכעס ווייסען מיר נאר ביי די געטער פון דער גריכישער און רוימישער מיטאלאגיע. ביים „גלאס פראוודי", דעם היטער פון פאליטישער, געזעלשאפטליכער און יעטוועדער אנדערער מאראל, וועלכער איז דער ערשטער ארויס מיט די רעוועלאציעס, האט זיך פאר צעמפערונג אנגעצונדען אויף רויט נישט נאר דער קאפ-טיטול פון בלאט, נאר די שורות גופא פון דער סענסאציע. דער מארשאלעק ראטאי און דער וויצע-פרעמיער בארטעל האבען מיט ציטערדיגע שטימען מיטגעטיילט וועגען רושם, וואס די ידיעה פון די בלעטער האט אויף זיי געמאכט און האבען צוגעגעבען, אז דאס קלינגט כמעט אינגלויבליך. דעפוטאט פראגנער פון פ.פ.ס. האט, רעדענדיג וועגען דעם ענין אין סיים, דערצעהלט, ווי עס שטיקט איהם אזש פאר אויפרעגונג און ער האט אויסגערופען: „דערצו מוז נעהמען א סוף, אז נישט וועלען מיר דערטרונקען ווערען אין בלאטע".

אדאלף נאוואטשינסקי, וועלכען דער רעדאקטאר פון „גלאס פראוודי" ספעציעל האט געהאט אין זינען, שרייבענדיג די וואך: „פון די ערשטע טעג זינט פוילען איז אויפגעשטאנען תחית המתים האט א מחנה משוגענע הינד אין דער שפיץ מיט דער געלער קאנאליע, וועלכע איז בעריהמט פון האנדלען מיט דער אייגענער פרוי, זיך געווארפען קודם כל אויפ'ן פריוואטען לעבען, אויף דער היים פון יעדען נאציאנאל-שאפטליכען טוער" — נאוואטשינסקי האט אזש פערלוירען דאס געשליפענע לשון און ער רעדט בלויז מיט אויסרופונגס-צייכענס: „אט דאט צוזאמענלעבען פון דער צווייטער אפטיילונג פון גענעראל-שטאב מיט אזא „וויזוואלעניע" — דאס איז עפיס שרעקליכעס! אט די פארטיישע נקמה נעהמער, וועלכע פערשיטען ערשט נאך פיר יאהר אזא מין יודאש, וואס האט זיי געטראגען מנובל'דיג געלד און האט זיי דערנעהרט גאנצע יאהרען, ציהענדיג אויף זיך דאס צווייטיגע ליכט פון אנ'אזעוו — דאס איז עפיס שרעקליכעס!"

דאס מארשאלעק-געריכט איבער'ן דעפוטאט וואיעוואודזקי געהט זיך דערווייל זיין גאנג. די פערהאנדלונגען קומען פאר אין געהיים, פון דעם געריכטס-זאל רייסען זיך וועניג ידיעות ארויס אין דער עפענטליכקייט, אבער די צייטונגען זענען שוין מודיע, אז דער פראצעס נעהמט אן א גינסטיגע ווענדונג פאר וואיעוואודזקי'ן: מ'האט איהם געזעהן אין די סיים-קולואר'ען; ער רייבט זיך די הענד, איז זעהר מונטער און אויפגעלעגט.

וואיעוואודזקי האט אפגעשיקט דעם מארשאל פילסודסקי אלע ארדענס, וועלכע ער האט בעקומען, און זאל זיך דאס געריכט ענדיגען נישט גינסטיג פאר וואיעוואודזקי'ן, דאן קאנען זיך נאך — דאס איז נאטירליך א ריין-סאארעטישע השערה — א שיט טון ארדענס פון אלע זייטען. וועבענדיג אונזער השערה נאך ווייטער, קאנען מיר זיך פארשטעלען א פראטעסט-בעוועגונג — אויס דעם בעליידיגטען האנאר-געפיהל — פון די אלע פערזאנען, וועלכע שפילען די זעלבע ראלע און ערפילען די עהנליכע פונקציעס, ווי וואיעוואודזקי. די פאנטאזיע קאן זיך אלץ ערלויבען. אזוי האט זיך ערלויבט א שריפטשטעלער פארצושטעלען א שטרייק פון פאלשע עדות, וועלכע א פראקוראר האט געהאט נעשטעלט אין א געריכט, און אינמיטען פראצעס האט דער פראקוראר געמוזט אונטערהאנדלען מיט „זיינע" עדות און דערלעגען זיי צום „האנאראר".

פון וואנען נעהמט זיך די שנאה און דאס עקעל געפיהל צו א פראוואקאטאר? זי נעהמט זיך פון דעם עלעמענטארען מענשליכען אינסטינקט פון זעלבסטשוץ. דער פראוואקאטאר לעבט צוזאמען מיט א געוויסער גרופע, ווייסט אלע איהרע סודות, אלע איהרע טעטיגקייטען, שטרעבונגען, פלענער, כוונות. אט די סודות און די פלענער גיט ער ארויס א צווייטען, א פרעמדען און פיינדליכען צד און ברענגט דערמיט דעם גרעסטען שאדען דער גרופע, וועלכע האט זיך איהם אנפערטרויעט, שטעלט אויס די מיטגלידער פון דער גרופע אויף די גרעסטע געפאהרען, שיקט זיי אין די טורמעס, אויף קאטארגע אויף טויט.

דער האס צום פראוואקאטאר איז אונגעהויער גרויס צוליב דער פערבארגענהייט, בעהאלטענקייט, מיט וועלכער ער טוט זיין ארבייט. דאס איז נישט דער אפענער שונא, מיט וועלכען מ'בעגעגענט זיך פנים אל פנים און וועלכען מ'קאן שטעלען א ווידערשטאנד. דאס איז דער פינסטערער פערשוין, וועלכער קומט אונטער פון הונטען און רוקט אריין אין דער פינסטער דאס מעסער אין פלייצע אריין.

דער פראוואקאטאר ברענגט נוצען דעם, וועלכער בענוצט זיך מיט איהם אין די פאלען, ווען עס געהט א קאמף מיט א געהיימער, אונלעגאלער גרופע, מיט א גרופע, וועלכע איז פערטריבען מיט איהר טעטיגקייט אין די היילען און קעלערס, איז דער פראוואקאטאר נויטיג פאר די, וועלכע פיהרען א קאמף געגען דער גרופע, ווייל ער גיט אויס איהר פלענער, כוונות און מענשען און גיט די מעגליכקייט זיי צו מאכען אונשעדליך. און אט פון דעם שטאנדפונקט ארויסגעהענדיג, האט דער פראוואקאטאר דאס רעכט צו פרעטענזיעס און תביעות בנוגע די, וועלכע נוצען איהם אויס. ער קען זיי זאגען: איהר האלט אייער ארבייט פאר א וויכטיגע, נויטיגע און נוצליכע; איך העלף אייך טון די ארבייט, נאכמעהר — אהן מיר וואלט אייער זאך קיין ווערט נישט געהאט — דעריבער האט אכטונג און שאצט אפ און שעצט מיין ארבייט!

אבער פערבלענדעט פון די לייכטע נצחונות איבער'ן שונא, וועלכע ווערען דערגרייכט א דאנק דער מיטהילף פון פראוואקאטאר, פערמאכען די, וועלכע נוצען איהם אויס, געוועהנליך צו די אויגען אויף די געפאהרען, וועלכע ער ברענגט מיט זיך. דער פראוואקאטאר איז א סכנה נישט נאר פאר דער גרופע וועלכע ער פערראט, נאר אויך פאר יענער, וועלכער בענוצט זיך מיט זיין פערראטערישער טעטיגקייט. דרעהענדיג זיך אין ביידע סביבות, קומט ער און מוז קומען סוף כל סוף צום פערלירען די גרעניצען פון ביידע ד. ה. ער קומט צום געגענזייטיגען, אלגעמיינעם פערראט. ער פערראט פונקט אזוי די מלוכה-ארגאנען, וועלכע בענוצען זיך מיט איהם, ווי די ארגאניזאציעס געגען וועלכע די דאזיגע מלוכה-ארגאנען קעמפען. אזעוו האט פערראטען די רוסישע רעוואלוציאנערען, אבער פונקט אזוי האט ער פערראטען די רוסישע פאליציי און רעגירונג און נישט איין מיניסטער און הויכגעשטעלטע פערזאן איז אומגעקומען פון די פלענער, וועלכע ער האט אויסגעארבייט און אויסגעפיהרט.

דער פראוואקאטאר ווערט א געפאהר פאר דער גאנצער ארומיגער סביבה, פאר די שיכטען, וועלכע זענען אפילו דירעקט נישט אנגאזשירט אין קאמף. זיין אויפגאבע איז צו ענטדעקען פערשווערער, אונלעגאלע ארגאניזאציעס, ארויסגעבען זיי אין זייערע פיהרער. אויב ער איז שטיל אין דער ארבייט, ווארפט מען אויף איהם אנ'אומחן: די מוזט עפיס ברענגען, אנדערש ביסטו איבעריג!

און ער טוט, ער ברענגט. ער שאפט ארגאניזאציעס, ער מאכט מענשען פאר אונלעגאל, פאר פערברעכעריש, ער אינסיניאירט, ער סימולירט, ער ווארפט אונטער די נויטיגע געגענשטאנדען, ער שאפט די געהעריגע בוטאפאריעס, און קיינער קאן זיך פאר איהם נישט אויסהיטען און קיינער איז נישט זיכער, אז ער וועט פאלען א קרבן פון זיין אייפערדיגער ארבייטס-לוסט.

א פוילישער זשורנאליסט האט זיך געשפארט מיט א רומענישען: וואסער לאנד איז בעסער. דער פוילישער האט געזאגט: „ווען איך וועך געוואויר וועגען פעסטגעשטעלטע מיסברויכען פון א פאליציי-בעאמטען, וואלט איך געשריבען וועגען דעם אין מיין צייטונג און צומארגענס וואלט דער בעאמטער ארא פון זיין פאסטען, אט אזוי ארבייטען אונזערע מלוכה-ארגאנען! דער רומענישער האט געענטפערט: „אונזער פאליציי ארבייט נאך בעסער; אין צוויי שעה ארום נאכ'ן ערשייגען פון דער צייטונג, וואלט מען ביי דיר אין דער וואוינונג געפונען עטליכע רעוואלווערען און א קאסטען אונלעגאלע ליטעראטור, און דו וואלסט שוין מעהר די ליכטיגע שיין נישט געזעהען"...

דאס איז דאס סיסטעם פון פראוואקאציע. פון דעם סיסטעם וואקסען ארויס א זעלכע פירות, ווי דער לייבעל ליפשיק, וואס שפילט אזא ראלע אין גרויסען פאליטישען פראצעס אין לאמזשע, א פערזענליכקייט, וואס האט צוגעפעגעשלעפט אויף דער בעשולדיגונגס-באנק מעהר יודישע ארבייטער, וואס ווערען בעשולדיגט אין געהערען צו דער קאמוניסטישער פארטיי, ווי ס'איז פארהאן, דאכט זיך, בכלל ארבייטער אין כרך לאמזשע.

אט אין דעם ליגט די אונגעהויערע סכנה פאר דער מלוכה און איהרע בירגער פון דעם סיסטעם פון בענוצען זיך מיט פראוואקאציע און פראוואקאטארען. נישט אריינגעהענדיג לחלוטין אין די עטיש-מאראלישע סענטימענטען פון דער פראגע, איז בלויז פון דעם געזאגטען גענוג צו אנערקענען די שעדליכקייט און די סכנה פון דעם סיסטעם.

אין דעם פאל מיט וואיעוואודזקי'ן האבען מיר זיך געקאנט איבערצייגען, ווי אלץ און אלע האבען זיך מיט וואוט און שוים אויפ'ן מויל ארויפגעווארפען אויף דער פערזאן. דאס סיסטעם האט זעלטען עמיצער אנגעריהרט. די פערענטפערונג פון וואיעוואודזקי'ן אדער פון אנ'אנדערן וואלט געקאנט זיין א גאנץ איינפאכע: איך בין געשטאנען אין דינסט פון א סיסטעם און — דאס איז גענוג.

LEKARZ-DENTYSTA
Gajst-Strauchowa
ul. Narutowicza 11, tel. 19-67

ג. בראנדעס געווארען 85 יאהר.

ווי אזוי ווערט געפייערט בראנדעסעס געבורטסטאג.— „דער וואלטער פון אונזער צייט".— זיין מחלוקה און שלום מיט פראפעסאר פרויד.— בראנדעס און די יונגע שרייבער.— די לעצטע ווערק פון בראנדעס'ן.

דעם 4-טען פעבּרואר איז אין קאפענהאגען, ווי בכלל אין דער גאנצער קולטורעלער וועלט, געפייערט געווארען דער 85 יעהריגער געבורטסטאג פון בעריהמטען יודיש דענישען ליטעראטור-קריטיקער געארג בראנדעס.

די גאנצע פרעסע ווידמעט דעם יובילאר ווארעמע ארטיקלען. מען רופט אן בראנדעס'ן — „דער גרעסטער מאן פון דענעמארק" ווי אויך דער „גרעסטער אייראפעער". און דער „מאדערנער וואלטער פון אונזער צייט", ווארום, לויט זיין וויסען, סארקאזם און קאמף פאר גערעכטיגקייט איז בראנדעס עהנליך צו וואלטער.

בראנדעס איז, נישט קוקענדיג אויף זיין טיפען עלטער, ביי זיין פולער ארבייטסקראפט. זיין שארפער קאפ איז ארומגעצוימט מיט ווייסע האר, דער קאפ, וואס איז שטענדיג בעלויכטען פון בליציגע אויגען, זעהט אויס, ווי אייגענע הילט אין פייער. בראנדעס זאגט וועגען זיך: „איך פיל, ווי מיינע כוחות שטראמען מיר איבער. איך קען מיר גארנישט פארשטעלען, אז איך זאל ווערען מיד און אלט, ווי בכלל, אז איך וועל אויפהערען צו עקזיסטירען". בראנדעס האפט, אז ער וועט נאך לאנג מאריך ימים זיין, ווארום עס איז א משפחה-זאך. זיין פאטער און מוטער, וואס זענען געווען פונקט ווי בראנדעס, טרייע און גוטע יודען נאר נאך א ביסעל פרומער, ווי זייער גרויסער זוהן, האבען געלעבט יעדער מעהר, ווי 90 יאהר.

בראנדעס האט אנ'אויסערגעוועהנליכע ארבייטסקראפט. ער לאזט זיך ברענגען גאנצע ביבליאטעקען, אויף וועגעלעך אין שטוב אריין. אבער ער איז נישט דער טיפ פון א בוך-גריבלער. זיינע ווערק זענען פול מיט בקיאות, און צו גלייך מיט לעבענס-חכמה. בראנדעס שילדערט שטענדיג נישט בלויז דעם מענש נאר אויך זיין סביבה.

אין די לעצטע יאהרען האט בראנדעס געארבייט איבער א רייה ווערק, וואס האבען איהם פערשאפט פיל שונאים אין זיין פאטערלאנד. בראנדעס האט נעמליך אנגעשריבען א רייה ווערק, וואו ער בעווייזט, אז ישו הנוצרי איז „לא היה ולא נברא", נאר א לעגענדע. אין די קריסטליכע קרייזען פון דענעמארק האט מען שיער נישט געלייגט בראנדעס'ן אין חרם אריין.

נישט קוקענדיג אויף זיינע שטודיען, געפינט בראנדעס נאך גענוג צייט א בליק צו טון אין די מאנוסקריפטען פון יונגע שרייבער, וואס ער בעקומט פון אלע עקען וועלט.

איינמאל האט געטראפען אזא פאל: א יונגער מחבר שיקט צו בראנדעסען א כתב-יד. בראנדעס לייענט איבער, און שרייבט אוועק אנ'ענטפער פון 8 זייטען. דער בעריהמטער קריטיקער איז העפליך אבער ער גיט אנצוהערען, אז דאס ווערק איז נישט רייף און איז פול מיט חסרונות. דער יונגער מחבר איז אבער אזוי אויפגעבראכט, אז ער שיקט אוועק בראנדעסען א בריוו, פול מיט זידלערייען. אזעלכע פאלען טרעפען נישט זעלטען מיט בראנדעסען. איבריגענס, אין דער „טיגער פון ליטעראטור" שוין געוואוינט צו קעגנערשאפטען און צו אומדאנקבארקייטען. מען ערלויבט זיך אפילו אמאל אויסצונוצען זיין נאמען, אן זיין ערלויבניש. אזוי פיגורירט ער טיילמאל אויף אויפרופען, פון וועלכע ער האט קיין אנונג נישט.

אנ'אינטערעסאנטען פאל דערצעלט מען וועגען די בעציאונגען צווישען געארג בראנדעס און דעם בערימטען שעפער פון דער פסיכאנאליזע זיגמונד פרויד, אויך א יוד, וואס געהערט צו די גלאנצענדסטע מענשען פון אונזער צייט.

בראנדעס האט נאך מיט צוויי יאהר צוריק נישט געהאלטען פון פרויד'ן. בראנדעס האט אפילו דערקלערט עפענטליך, אז ער האלט די לעהרע פון פרויד פאר א טפשות און פאר א שווינדעל. דער בעל-שכל בראנדעס האט נישט געוואלט תופס זיין אזעלכע ומזימדיגע לעהרעס, ווי אונטערבעוואוסטזיין און חלומות. מאכט זיך א מעשה, — דאס איז געשעהן מיט צוויי יאהר צוריק, — און ביידע גרויסע יודען בעגעגענען זיך. זיי פעופיה'ען צווישען זיך א שמועס, וואס פערציהט זיך אויף דריי שעה. דער סוף איז געווען, אז בראנדעס האט באלד אוועקגעשריבען א בריף, אין וועלכען ער איז מודה, אז ער האט געהאט א טעות בנוגע פרויד'ן. בראנדעס האט זיך איבערצייגט, אז פרויד איז אמת און זיין תורה איז אמת. און ער פערעכענט פרויד'ן צווישען די גרעסטע גאניאלסטע מענשען פון אונזער צייט.

בראנדעס האט א מאסע פריינד צווישען די גרעסטע פערזענליכקייטען. אזוי פלעגט ער זיך אפט בעגעגענען אין קארלסבאד מיט'ן טיגער קלעמאנסא, זיי זענען געווען ידידים. אבער אין דער צייט פון דער מלחמה האבען זיי זיך צוקריגט אויף מעסער-שטעך, ווייל בראנדעס האט, ווי בעקאנט, געהאלטען מיט דייטשלאנד.

בראנדעס טרעט תמיד ארויס געגען עוולות אין אונטערדריקער: ער איז שטענדיג אויף דער זייט פון די שוואכע. און שטענדיג קעמפט ער פאר'ן אמת. אזוי האט ער פראטעסטירט געגען רוסלאנד און פרייסען, וואס האבען אונטערדריקט פוילען, און ער האט אויך, הגם ער איז א פריינד פון פוילען, פראטעסטירט דעמאלט, ווען פוילען איז בעגאנגען עוולות געגען איהרע מינדערהייטען.

בראנדעס טרעט אויך ארויס פון צייט צו צייט אין יודישע אנגעלעגענהייטען. ער האט געשריבען וועגען ח. נ. ביאליק, אין אנ'איבערזעצונג, געלייענט אנדערע יודישע שריפטשטעלער.

אין דענעמארק האט די רעגירונג אפגעגעבען בראנדעס'ן גרויס כבוד. אזוי האט מען לכבוד איהם, נאך ביי זיין לעבען, געגרינדעט ביי דער קעניגליכער ביבליאטעק א בראנדעס-ארכיוו. די גראמאפאנען האבען אויפגענומען זיין שטים, און הונדערטער מאלער האבען איהם אויסגעמאלען, נאר קיין איין בילד איז נישט עהנליך, ווייל בראנדעס האט אזא בליציג און בעוועגליך פנים, אז יעדעס מאל האט ער אנ'אנדער אויסזעהען.

ווען בראנדעס איז געווארען 50 יאהר האבען די דענישע סטודענטען איינגעארדענט פאר זיין כבוד וועגען א פאקלצוג איבער די גאסען.

בראנדעס ווערט פערגליכען צו א ריזיגען פארט, צו וועלכען עס קומען אן אלע גייסטיגע פראכטען פון אונזער צייט, ער איז אויך דער לייכט-טורם, וואס בעלייכט די שיפען, ווען עס איז נויטיג.

ער איז איינער פון די שענסטע זיהן פון יודישען פאלק און פון דער מענשהייט.

*

לויט א לעצטע ידיעה פון קאפענהאגען, איז בראנדעס קראנק געווארען. ער ליגט צו בעט און ער איז נישט אימשטאנד אויפצונעהמען די יובילעאומס-ווינטשונגען, וואס מען טראגט איהם צו פון אלע עקען וועלט.

די דאקטוירים פערזיכערען אבער, אז דער ארגאניזם פון בראנדעסען איז גענוג שטארק, און עס איז נישטא קיין געפאהר.

Dr. med.
EYCHNER Jakób
Aleja 1-go Maja 16, Tel. 11-24
אינערליכע- און קינדער-קראנקהייטען.
נעמט אן פון 6—7, זונטאג פון 3—4.

די, וועלכע אזעוו האט פערראטען.

(7 לויט די זכרונות פון באָריס סאַווינקאָוו.

אינהאַלט פון די פריִהערדיגע קאַפּיטלען.

באָרים סאַווינקאָוו איז געוועזן איינער פון די ערשטע רוסישע ס.ר.'ן, וועלכע האָבען זיך געווידמעט דער טעראָר-אַרבייט און זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו דער'הרג'ענען דעם אַמאָליגען צאַרישען אינערן-מיניסטער פאָן-פלעווע.

סאַווינקאָוו איז אין יאָהר 1903 אַנטלאָפען פון וואָלאָגדאַ, וואו ער איז געוועזן פערשיקט. ער איז אָנגעקומען קיין גענף און דאָרט זיך בעקענט מיט דעם בעריהמטען פּראָוואָקאַטאָר און גלייכצייטיג פיהרער פון די ס.ר. אַזעוו. צוזאַמען מיט נאָך פיהרער פון די ס.ר. האָבען סאַווינקאָוו און אַזעוו אויסגעאַרבייט דעם פּלאַן פון דערמאָרדען פלעווע'ן. צו דעם צוועק איז בעשלאָסען געוואָרען אַז צוויי מיטגלידער פון דער טעראָר-אָרגאַניזאַציע זאָלען אין פעטערבורג ווערען: איינער אַן'איזוואָשטשיק (דראָשקאַזש) און דער אַנדערער — אַ הענדלער פון צאַצקעס און אַזוי-אַרום קענען אויסשפּיאָנירען ווי-אַזוי און ווען פלעווע פערלאָזט זיַין פּאַלאַץ. סאַווינקאָוו אַליין איז אויך געוועזן אין פעטערבורג און געוואַרט אויף אזעוו'ן. אַזעוו איז אָבער נישט געקומען און סאַווינקאָוו איז דערוויַיל דורכגעפאַלען: איהם האָבען אַגענטען אָנגעהויבען שפּיאָנירען און ער האָט געמוזט אַנטלויפען קיין קיעוו, און שפּעטער צוריק קיין אויסלאַנד. אין אויסלאַנד האָט אַזעוו געמאַכט סאַווינקאָוו'ן פאָרוואורפען, פאַרוואָס ער איז אַוועק פון פעטערבורג, און סאַווינקאָוו האָט תיכף געמוזט צוריקפאָהרען.

עס האָבען זיך אָנגעהויבען די לעצטע צוגרייטונגען צום אָנפאַל אויף פלעווע'ן. דער טעראָריסט, וועלכער איז געווען פערשטעלט אַלס איזוואָשטשיק האָט גלענצענד געשפּילט זיַין ראָלע. אויך אַנדערע מיטגלידער פון דער אָרגאַניזאַציע האָבען גוט געאַרבייט. דער אָנפאַל איז פאָרגעקומען און — איז נישט געלונגען.

די טעראָריסטען מיט סאַווינקאָוו'ן אין דער שפּיץ האָבען נישט אויפגעגעבען זייער פּלאַן און ווייטער געפּלאַנט אַ צווייטען אַטענטאַט, וועלכער זאָל געמאַכט ווערען דורך 4 זייטען מיט 4 באָמבעס. זיי האָבען זיך נאָר בעראַטען ווי-אַזוי די באָמבעס זאָלען געוואָרפען ווערען, אַז פאָן פלעווע זאָל אומבעדינגט צוריסען ווערען אויף שטיקער.

איינער פון די רעוואָלוציאָנערען קאַליאַיעוו האָט פלוצים ערקלערט, אַז ר'האָט אַ זיכער מיטעל.

— וואָס פאַר אַ מיטל?

— זיך אַ וואָרף צו טון אונטער די פיס און אַ שליידער טון די באָמבע.

אַזעוו האָט דורכדרינגענד אַ קוק געטון אויף קאַליאַיעוו'ן און איהם אָפּגעמאָסטען מיט די אויגען פונ'ם קאָפּ ביז די פיס.

— וואָס מיינט איהר? זיך וואַרפען אונטער די פערד?

— גאַנץ אייגפאַך, — האָט קאַליאַיעוו געענטפערט, — די קאַרעטע פאָהרט, כאַפּ איך די באָמבע און גיב זיך אַ וואָרף די פערד צו די פיס. וועט די באָמבע אויפרייסען, וועלען זיך דאָך די פערד סיי-ווי-סיי דערשרעקען און וועלען בלייבען שטעהן, און דאַן וועט דער צווייטער מיט מעהר זיכערקייט קענען אַ וואָרף טון זיין באָמבע און טרעפען...

מיר זענען אַלע געבליבען זיצען שטיל.

דאַן האָט אזעוו ווידער אַ קוק געטון אויף קאַליאַיעוו'ן און געזאָגט:

— אָבער אויף אַזאַ אופן וועט איהר דאָך זיכער דער'הרג'עט ווערען... פריהער פון אַלץ וועט די באָמבע אייך צוריַיסען אויף שטיקער...

— נו, געוויס וועט זי מיך צורייסען, — האָט קאַליאַיעוו געענטפערט גלייכגילטיג.

אַזעוו האָט זיך פערטראַכט.

— דער פּלאַן איז אַ גוטער, — האָט ער געזאָגט, — אָבער איך דענק, אַז דאָס איז נישט נויטיג. וואָרים אויב מען קען צולויפען אַזוי נאָהענט צו די פערד, קען מען דאָך צולויפען פונקט אַזוי נאָהענט צו דער קאַרעטע און אַ וואָרף טון די באָמבע איינוועניג, דורכ'ן פענסטער, און דאַרף מען גאָר נישט האָבען קיין פיר באָמבען-וואַרפער; איינער אָדער צוויי וואָלטען אויך געווען גענוג.

נאָך אַ לאַנגער בעראַטונג איז אָנגענומען געוואָרען אַזעוו'ס מיינונג און עס איז געבליבען, אַז קאַליאַיעוו און סאַזאָנאָוו וועלען זיך בעטייליגען אין דעם איבערפאַל אַלס די צוויי באָמבען-וואַרפער.

איינמאָל, נאָך אַזאַ בעראַטונג אין פּאַרק, בין איך מיט סאַזאָנאָוו'ן אַוועק שפּאַצירען איבער מאָסקווע. מיר האָבען ביידע לאַנג געשפּאַצירט איבער גאַסען און געסלעך און דערנאָך האָבען מיר זיך אַוועקגעזעצט אויף אַ באַנק, ביי דער קירכע פון „כריסטוס דעם אויסלעזער".

אין דרויסען האָט דאַן געשיינט די זו'ן, עס איז געווען אַזאַ שעהנער טאָג און די שפּיצען פון קלויסטערס האָבען געגלאַנצט אַקעגען דער שיין פון דער זון. מיר האָבען ביידע לאַנג געשוויגען. דערנאָך האָב איך אַ קוק געטון אויף סאַזאָנאָוו'ן און געזאָגט:

— מאָדנע! אַט געהט איהר אַוועק און עס איז דאָך מעהר ווי זיכער, אַז קיין לעבעדיגער וועט איהר נישט אַרויס..

סאַזאָנאָוו האָט מיר דערויף גאָרנישט געענטפערט, אָבער זיין פּנים איז געווען אָפען, דרייסט און יוגענדליך-פריש ווי אַלע מאָל.

— זאָגט מיר, איך בעט אייך, — האָב איך ווייטער געפרעגט, — וואָס וועלען מיר פיהלען נאָכדעם... נאָכ'ן מאָרד?

— מיר וועלען זיך פיהלען שטאָלץ און פרעהליך, — האָט סאַזאָנאָוו געענטפערט.

— מעהר גאָר נישט?

— נו, געוויס, מעהר גאָר נישט... שטאָלץ און פרעהליך...

און דערזעלבער סאַזאָנאָוו האָט מיר מיט אַ צייט שפּעטער, נאָכדעם ווי ער האָט שוין געהאַט דער'הרג'עט פלעווע'ן, פון קאַטאָרגע געשריבען אַ בריף, אַז דער בעוואוסטזיין פון דעם וואָס ער האָט אַן עבירה אויף זיין געוויסען, וואָס לאָזט איהם נישט רוהען... יאָ, יאָ. צום שטאָלץ און צו דער פרייד איז שפּעטער צוגעקומען נאָך אַ געפיהל, וואָס איז אונז פריהער געווען פרעמד...

אַזעוו און סאַזאָנאָוו זענען דערנאָך פון מאָסקווע אַוועקגעפאָהרען אויף דער וואָלגאַ און איך מיט קאַליאַיעוו'ן זענען צוריק אַוועקגעפאָהרען קיין פעטערבורג. אויף דעם ניקאָלאַיעווסקי וואָקזאַל, איידער דער צוג איז אַוועק, האָב איך פון דערווייטענס דערזעהן שווייצער'ן. האָב איך איהם צוגערופען צו זיך און באַלד איז ער שוין געווען אין מיין וואַגאָן און אַוועקגעלייגט זיינע פּעקלעך אויף די געפלאָכטענע שטריקלעך, וואָס זענען ווי אַ נעץ געהאָנגען איבער'ן קאָפּ.

— נו, ווי געהט'ס? — האָב איך געפרעגט, אַרויסגעהענדיג אין קאָרידאָר.

— ביי מיר איז שוין אַלעס פערטיג.

— האָט ער געענטפערט מיט אַן'איינגעהאַלטענעם שמייכעל.

— און דינאַמיט האָט איהר געבראַכט?

— מעהר ווי אַ פוד.

— וואו זשע איז ער?

ער האָט אַ מאַך געטון מיט'ן קאָפּ צום וואַגאָן, איינוועניג.

— אויף די געפלאָכטענע שטריקלעך?

— יאָ, דאָרטען. אינ'ם באַגאַזש...

אויב דער דינאַמיט וועט אויפרייסען, וועלען מיר ביידע נישט הערען, ווייל אונז וועט עס די ערשטע צוריַיסען אויף שטיקלעך...

שווייצער איז געווען זעהר גוט אויפגעלעגט; עס האָט איהם שטאַרק הנאה געטון, וואָס ער האָט אין אַזאַ קורצער צייט געקענט צוגרייטען אַזוי פיל דינאַמיט און ער איז געווען צופרידען דערפון, וואָס מיר האַלטען שוין אויף אַ וועג און מען וועט גאָר אין גיכען קענען דער'הרג'ענען פלעווע'ן און אינגאַנצען פטור ווערען פון איהם.

געקומען קיין פעטערבורג, בין איך נישט פערפאָהרען אויף דער אַלטער קוואַרטיר; איך האָב זיך אָפּגעשטעלט אין אַן'אַנדער וואוינונג, ווייל לויט דעם נייעם פּאַספּאָרט וואָס איך האָב געהאַט, האָב איך שוין גאָר געהייסען קאָנסטאַנטין טשערנעצקי.

נאָך אַ געהיימער בעראַטונג וואָס מיר האָבען צוזאַמען אָפּגעהאַלטען, איז בעשלאָסען געוואָרען צו מאַכען דעם אָנפאַל אויף פלעווע'ן דעם 8-טען יולי. דאַן האָבען מיר נאָך אַמאָל געדאַרפט גוט אויסשפּיאָנירען די וועגען, אויף וועלכע פלעווע פאָהרט צום קיסר און אויסאַרבייטען געוויסע נויטיגע איינצעלהייטען.

איינמאָל איז צו מיר געקומען דאָרא בריליאַנט, אַ יודיש מיידעל, מיינע אַן'אַלטע פריינדין. איך בין מיט איהר אַוועק שפּאַצירען אין פּאַרק. וויַיט פון דעם פּלאַץ, וואו די מוזיק האָט געשפּילט.

קוקענדיג אויף איהר האָב איך באַלד דערקענט, אַז זי וויל עפּעס זאָגען און אַלץ נעקוקט פאַר זיך אין דער ווייטקייט אַריין מיט די צוויי שוואַרצע פערטרויערטע אויגען.

— וועניאַמין *), — האָט זי זיך נאָר פּלוצלינג געווענדעט צו מיר.

— וואָס איז?

— איך האָב אייך עפּעס געוואָלט זאָגען...

זי האָט זיך אָפּגעשטעלט. נישט געהאַט קיין מוט ווייטער צו ריידען.

— איך האָב געוואָלט... איך האָב אייך שוין איינמאָל געבעטען און איצט בעט איך אייך נאָך אַמאָל, אַז...

— אַז וואָס?

— אַז איהר זאָלט מיר אויך געבען אַ באָמבע..

— אייך? אַ באָמבע?

— יאָ. איך וויל זיך אויך בעטייליגען אין דעם אָנפאַל אויף פלעווע'ן.

— אָבער, דאָראַ...

— ניין, שלאָגט מיך נישט אָפּ דערפון... אַזוי וויל איך... איך מוז אַוועקגעבען מיין לעבען פאַר דער רעוואָלוציע...

ווי ווייט איך האָב נאָר געקענט, האָב איך געפּרובט זי אָפּרייַדען דערפון; איך האָב איהר בעוויזען, אַז אין דעם איצטיגען פאַל איז גאָר נישט נויטיג מקריב צו זיין איהר לעבען; מיט אַ באָמבע וועט זיך אַ מאַנסביל סך בעסער בעגעהן, און ווען עס וואָלט יאָ געווען נויטיג, אַז זי זאָל אויך וואַרפען אַ באָמבע, וואָלט זי גאָר נישט געדאַרפט בעטען, ווייל מען וואָלט איהר דאָס אַליין אָנגעבאָטען.

אָבער זי איז צוגעשטאַנען צו מיר, אַז איך זאָל וועגען איהר בקשה איבעררייַדען מיט אַזעוו'ן און איך האָב דאָס איהר געמוזט צוזאָגען.

(פאָרטזעצונג זונטאָג).

*) אַזוי איז יענע צייַטען געווען סאַווינקאָוו'ס פּאַרטיי-נאָמען.

דער מיניסטער ביי מיר. / א. שאַרפּצינגעל.

(פעליעטאָניסטיש) — פון

קומט דער האַנדעלס-מיניסטער קיין לאָדז ווערט אַ געלויף צו איהם פון אַלע זייטען. איך לויף נישט! ער איז נישט קליין צו קומען צו מיר.

וואָס איז מיט איהם די גדולה? ער איז אַ מיניסטער? איז וואָס דער רעש? אַ מיניסטער בלייבט מען דאָך נישט שטענדיג און אַ פעליעטאָניסט בלייבט שטענדיג פעליעטאָניסט. דעריבער זאָגט דער פעליעטאָניסטישער שכל, אַז ווען אַ מיניסטער קומט אין אַ שטאָט אַריין, דאַרף ער בעזוכען דעם פעליעטאָניסט.

אונזער האַנדעלס - מיניסטער האָט טאַקי אַזוי געטון. אָבגעפּאַרטיגט זיך מיט די אַנלויפערס, איז ער זיך שטילערהייט אַוועק צו שאַרפּצינגלען.

איך האָב איהם אָפּגעגעבען, נישט צו לייקענען, מיט סטרישען כבוד, געבעטען אויף זיצען, און גאַנץ תפליך געפרעגט וואָס זיין פערלאַנג איז.

איך האָב איהם באַלד אויך בעמערקט, אַז דאָס זעלבע, וואָס ער וועט זאָגען, זאָל ער אויך מיר דערלאַנגען שריפטליך אין דער פאָרם פון אַ מעמאָריאַל, פּאָסטולאַט, דעקלאַראַציע א. ד. גל. און דאָביי גאַנץ ערנסט געגעבען די אָנצאהערעניש, אַז הום דאָס אַלץ, וואָס ער וועט שרייבען אויף דעם מעמאָריאַל, פּאָסטולאַט, דעקלאַראַציע א.ד.גל. וועט זיך גאַנץ רוהיג בלייבען אויפ'ן פּאַפּיר, און אַלע זיינע טענות און פערלאַנגען, וועל איך הערען ווי דעם פּאַראַפאַריגען שניי.

טראַכט דעם, וואָס איך וועל מאַכען דעם אָנשטעל פון פיל - נאָכגיביגקייט, פון גרויס-מיטגעפיהל צו דער לאַגע און פון געוואַלדיגען חשק צו מאַכען כל'ערליי הנחות, פּריווילעגיעס, פערלייכטערונגען א.א.וו. א.א.וו. — וועט פונדעסטוועגען דערפון גאָר גישט אַרויסקומען.

איך זאָג דאָס איהם פריהער, ער זאָל זיך נישט מאַכען קיין אומזיסטע אילוזיעס. איך בין אין דער היגויכט, שטאַרק אויפריכטיג, וואָרום איך בין אַ פעליעטאָניסט און נישט קיין מיניסטער...

ווייטער האָב איך איהם אויפמערקזאַם געמאַכט, אַז צוליב מיין גרויס בעשיידענקייט רוף איך נישט קיין קאָנפערענצען, בעראַטונגען און מהאי טעמא נעהם איך אויך נישט אויף קיין דעלעגאַציעס. צי וואָס בעמיהען מענשען גאַנץ אומזיסט, ווען איך ווייס פון פריהער אויס, אַז זייער גאַנצע טרחה איז אַרויסגעוואָרפען, אַז אַלע זייערע טענות און גרייידעכץ זענען קיין ביסעלע ציבעלעשאָלעכץ נישט ווערט.

צי וואָס צורייצען ביי מענשען די אַפּעטיטען און שפּעטער זיי דערלאַנגען אַ פייג?!

אַזעלכע זאַכען פּאַסען פאַר אַ מיניסטער. אָבער נישט פאַר אַ פעליעטאָניסט.

איצט צו דער זאַך.

— וואָס הערט זיך פאַניע מיניסטערשי? וואָס דערצעהלט איהר גוטס? צי וואָס זענט איהר געקומען קיין לאָדז? ווי געהען אייך די געשעפטען? איהר זענט דאָך עפּיס מיניסטער איבער אַלע געשעפטען! איז עפּיס אַ געשעפט צו זיין אַזאַ מיניסטער?

— דער צוועק פון מיין קומען קיין לאָדז — האָט דער מיניסטער אַביסעל פערשעמט אָנגעהויבען — איז נישט ווי אַנדערע מיינען, עפּיס הויך-פּאָליטישע האַנדעל-סצילען. איך וועל אייך, פּאַניע שאַרפּצינגעל, זאָגען דעם גאַנצען אמת. אַ מיניסטער איז אויך גרויסע צרות. איהר זאָלט אַ מיניסטער נישט מקנא זיין. מען גיט איהם אַ בעפעהל: פאָהרען, מוז ער נעהמען דאָס קלימעקעל און האַנד און פאָהרען.

— איך פערשטעה עפּיס נישט — האָב איך פערקנייטשט דעם שטערן.

— וואָס איז דאָ נישטאָ צו פערשטעהען?! און אויב מען פערשטעהט נישט מאַכט אויך נישט אויס. להיפך, גאַנץ אָפט איז נאָך בעסער, אַז מען פערשטעהט נישט... איך וועל אייך זאָגען אויפ'ן אויער, אַ סוד, אויב עס מאַכט אַמאָל און עולם כאַפּט זיך פערשטעהן, דאַרף מען אין אַזאַ פאַל, געבען אַ דרעה די קאָרבע, עס זאָל נאָך פערדרעהען דאָס גאַנצע עסק — ס'זאָל ווערען נישט פערשטענדליך.

סטייטש? — ציה איך מיט די פּלייצעס — דאָס איז דער טייטש פון דעם סטייטש — האָט דער מיניסטער פערצויגען מיט אַ אייגעל.

אויב אַזוי שווייג איך — האָב איך אַ מאַך געטון מיט דער האַנד.

— שווייגען איז נישט קיין עסק - איז דעם מיניסטער בעפאַלען אַ שמייכעל — מען מוז דאָך וועגען עפּיס רעדען.

— וואָס קאָן איך מיט אייך רעדען, - בין איך אַרויס מיט אַ טענה — אַז איהר גופא רעדט נישט, נאָר עס רעדט פון אייך אַרויס, איך האָב דעם איינדרוק, אַז אַ מיניסטער איז אַ בויך-רעדנער.

— איהר שפּאַסט?

— ווער, איך שפּאַס?

— וואָס דען, איך שפּאַס?

— אפשר שפּאַס איך?

— ווי פאַלט אייך איין, אַז איך שפּאַס?

— מיר פאַלט גאָר נישט איין.

— וועמען דען פאַלט איין?

— אַז וואָס?

— אַז דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַ שפּאַס?

— וואָסערער שפּאַס?

— איהר פרעגט מיך וואָסערער שפּאַס?

— געוויס פרעג איך.

— איהר קומט צו פאָהרען מיט'ן שפּאַס און קלימעקעל, און איהר פרעגט נאָך, וואָסערער שפּאַס?

— איך מאַך אייך אויפמערקזאַם, אַז איך בין מיניסטער.

— צו וואָס דאַרף איך דאָס וויסען?

— פערגעסט נישט, אַז איך בין מיניסטער.

— איך פערגעס נישט. דעריבער קאָן מען רעדען וועגען דעם שפּאַס מיט וואָס איהר זענט געקומען.

— שוין ווידער אַ שפּאַס.

— געפעלט אייך נישט דער שפּאַס?

— און אייך געפעלט ער?

— דאָס פרעגט בעסער די לאָדזער סוחרים.. איך בין נישט קיין מבין אויף אַזאַ שפּאַס.

— לאָמיר אפשר רעדען וועגען לאָדזער ענינים? — האָט דער מיניסטער פאָרגעלעגט.

— זאָל זיין לאָדזער ענינים — האָב איך מסכים געווען.

— וואָס הערט זיך אין לאָדז? — שטעלט דער מיניסטער די פראַגע.

— די דעלעגאַציעס האָבען אייך נישט געזאָגט? — וואונדער איך זיך.

— און אַז זיי האָבען געזאָגט, איז וואָס?

— דאַרפט איהר דאָך וויסען.

— ווייס איך וואָס, מען זאָגט אַלץ...

— אויב אַזוי...

— אויב אַזוי, — האַקט איבער דער מיניסטער — אויב אַזוי, לאָמיר רעדען וועגען עפּיס אַנדערש.

— זאָל זיין וועגען עפּיס אַנדערש — בין איך מסכים.

— וועגען וואָס זאָל מען רעדען? — פרעגט דער מיניסטער.

— ווער קאָן דען מיט אייך וועגען עפּיס וואָס רעדען?

— אוי, אוי, קאָן מען רעדען! והא ראיה, מיט די דעלעגאַציעס האָב איך דאָך אויך גערעט.

— אויב אַזוי, וועט שוין זיין גלייכער מיר זאָלען גאָר נישט רעדען — האָב איך גע'עצהט.

— דערויף האָבען מיר זיך הערצליך פריינדליך געזעגענט.

בעקאַנטמאַכונג.

יורידישע עצות, געריכטס-אָנקלאַגען, ביטעס און רעקורסען און אַלערליי אַדמיניסטראַציע-, פינאַנץ- און מיליטער-אַמטען, אָנקלאַגעס און אינקאַסאָ פון פּראָטעסטירטע וועקסלען דאָס אַלעס ווערט ערטיילט און ערלעדיגט אַמשנעלסטען און אַמבוליגסטען אין רעכטס-ביוראָ

„JURA"

38 צעגעלניאַנאַ 38.

וויכטיגע בעמערקונג: די ביוראָ ווערט געפיהרט דורך אַ דיפּלאָמירטען יוריסט.

837

„דור הולך ודור בא"

(צו אונזערע אבידות פון דער לעצטער צייט)

פון ש. י. סטופּניצקי

דער פערגאַנגענער 19-טער יאָהר-הונדערט איז געווען דער היסטאָרישער יאָהרהונדערט. אַזוי האָט מען איהם אַ נאָמען-געגעבען און ביי דעם נאָמען איז ער פערבליבען. אין דעם יאָהר-הונדערט האָבען מיר געלערנט, אַז דער מענש און אַלץ וואָס ער טוט און שאַפט איז אַ פּראָדוקט פון דער צייט; אַז אַלץ הענגט-אָפּ פון גייסט, וואָס בעהערשט דעם דור, אָדער פון די פאָרמען, אין וועלכע עס דריקט זיך אויס די פּראָדוקציע; אַז די טעכניק דער אויבן ווי אַזוי מענשען שאַפען און פערטיילען די פּראָדוקטען, איז משפיע אויף זייער דענקען און טראַכטען, — ווי די היסטאָרישע מאַטעריאַליסטען זאָגען.

דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, יעדער דור האָט זייגע פאָרשער, זיינע חכמים, וועלכע זענען ניט בלויז די לעהרער און פיהרער פון דור, נאָר זע-נען אויך די קינדער פון דור. זייער חכמה נעהמט זיך פון ערפאַרונג, וואָס דער דור האָט געמאַכט אויפ'ן געביט פון טעכניק און פערקעהרט, ווי אויך אויפ'ן גייסטיגען געביט.

אָבער וואָס אַזויגס איז אַ דור?

דער בעגריף „יאָהרהונדערט" איז אַ צו ברייטער, ער געהערט צו דער כראָנאָלאָגיע. איהם האָבען אויסגעטראַכט די היסטאָריקער נאָר אין די אַלטע צייטען, ווען הונדערטער יאָהרען זענען געלאָפען ווי טעג. ווען מענשען האָבען זיך פערגינען צו לעבען הונדערטער יאָהרען. אין אונזער בעשיידענער צייט ציילען מיר קוים אויף צעהנדליגער יאָהרען, און אונזער מאָס פון צייט און שיעורים פון צייט איז — דער דור, די גענעראַציע, די תקופה.

ווי לאַנג דויערט אַ תקופה. וויפיל יאָהר ציילט אַ דור?

בסך-הכל דרייסיג יאָהר. ווייל אַזוי לאַנג דויערט היינט דורכשניטליך דעם מענשענס לעבען און משך פון דער קורצער צייט געהט אַוועק אַ דור און עס קומט אַ נייער דור. — אַזוי הייסט עס אָפיציעל. אין דער פּראַקטיק פלעגען זיך די דורות אייגער אינם צווייטען, איידער איין דור געהט אַוועק שיינט שוין לאַנג די זון פון צווייטען דור. „איידער עס איז פערגאַנגען די זון פון עלי, האָט שוין זיך בעוויזען דאָס ליכט פון שמואל"— ווערט געזאָגט אין תלמיד. עס קומט אָבער אויך פאָר אַז נעקעהרט. נאָכדעם ווי עס שיינט שוין לאַנג די נייע זון, ווערט ז' אָבער פער-דונקעלט פון פריהערען ליכט, וואָס איז אַזוי שטאַרק, דאָס איהם קעגענאיבער זעהט דאָס נייע ליכט אויס בלאַס און בעמערקט עס כמעט ניט.

דער גרויסער מענש איז אַ פּראָדוקט פון זיין דור. אַלץ וואָס ער טוט, וואָס ער שאַפט האָט ער צו פערדאַנקען דעם דור, דעם צייטגייסט, דער הערשענדער שטימונג און די שטרעמונגען פון דער צייט.

אַזוי זאָגט מען, און מיר גלויבען אין דעם, ווייל מיר זעהען, אויך בנוגע דעם גלויבען, קינדער פון אונזער תקופה, וואָס גלויבט אין כוח פון תקופות און זייערע מזלות אָבער ווי זעהט עס אויס אין דער ווירקליכקייט? וואָס לערנט אונז די ערפאַהרונג? לאָמיר וואַרפען אַ בליק אויף דער יודישער געשיכטע אין משך פון די לעצטע פאַר דורות.

עס איז קיין ספק ניט, אַז ר' יצחק בער לעווינזאָהן (ריב"ל) האָט געשפּילט זיין ראָל אַלס פאָן - טרעגער פון דער השכלה נאָר אַ דאַנק יעם דור, אין וועלכען ער האָט געלעבט. דאָס זעלבע גילט אויך למשל פאַר טעאָדאָר הערצל, און פאַר דעם ניט-לאַנג פערשטאָרבע-נעם אחד-העם, וועלכע זענען געקו-מען אין דער ריכטיגע' צייט. האָבען אויסגענוצט שטימונגען און בעדאַנקען, ס ן וועלכע זיי האָבען פריהער אפשר באַרגישט געהערט. זיי זענען געווען קינדער פון זייער דור, ניט וויסענדיג דערפון, אין דערפאַר אפשר וויסען די ווייטערע דורות אַזוי פיל פון זיי.

אַזעלכע גליקליכע זענען אָבער פאַר-האַן זעהר וועניג. אדרבא, דאָס רוב בעדייטענדע מענשען קומען אָדער צו-פריה אָדער צו-שפּעט, — יעדענפאַלס גיט אין דער ריכטיגער צייט און אין דעם בעשטעהט זייער טראַגעדיע.

אום אָנצורופען אַ פּאָר נעהמען, איז גענוג צו דערמאָנען, ר' מנשה איליער, וואָס איז געקומען צו פריה מיט אַ פּאָר דורות און דערפאַר האָט ער דער גאון און מענש מיט אַנ'אָפען אויג און ברייט האַרץ געמוזט אויסשטיין רדיפות און בזיונות, ליידען פיזיש און מאָראַליש. ווען ער וואָלט געקומען מיט אַ פּאָר דורות שפּעטער וואָלט ער געוויס גע-ווען דער מנהיג-הדור און זיינע ספרים וואָלטען ניט געוואָרען פערברענט, נאָר וואָלטען זיך געוויס געפונען אין יעדע' יודישען הויז.

אָדער נעהמען מיר משה העס, דעם מחבר פון „רוים און ירושלים", וועל-כער האָט פאָראויסגעזעהען און בעגרינ-דעט וויסענשאַפטליך דעם מאָדערנעם יודישען נאַציאָנאַליזם און ציוניזם. ער איז געווען בערומען לויט זיין טעמפּעראַמענט און וויסען, ערציהונג און לעבענסגאַנג צו ווערען דער טעאָרעטי-קער און פיהרער פון דער אומה. ווען דאָס וואָלט געשעהן, וואָלט וואַהרשיינ-ליך אונזער נאַציאָנאַליזם געהאַט אַנ'אַנדער פּנים, יעדענפאַלס וואָלטען מיר ניט פערמאָגט אַזאַ גרויסע צאָהל „פאָ-ליטישע יודען" וואָס זייער יודישקייט בעשטעהט גאָר אין דעם, וואָס זיי מאַכען קאַריערע אויפ'ן חשבון פון יודי-שען פּ לק. אָבער דער דור איז נאָך ניט געווען דערוואַקסען אויפצונעהמען זיינע אידעען, און דערפאַר איז זיין לעבען געווען אַזוי טרויעריג און פער-ביטערט. און דער געדאַנק, אַז עס זע-נען דאָ מענשען, וואָס זענען געקומען אָדער צו-פריה אָדער צו-שפּעט, יעדענ-פאַלס ניט אין דער ריכטיגער צייט, ווערט אויסגעדריקט אין תלמיד, ווען עס ווערט געזאָגט, דאָס „עזרא איז געווען ראוי, עס זאָל דורך איהם געגעבען ווע-רען די תורה, נאָר משה רבינו האָט איהם מקדים געווען" (סנהדרין כ"א)..

אונזער דור איז אַ דור יתום. ניטאָ ביי אונז היינט דער מנהיג, דער פיה-רער, וואָס זאָל זיין אָנערקענט פון אַלע און וואָס זאָל האַלטען די האַנד אויפ'ן פולס פון דער צייט, הערען דעם קול, וואָס געהט פון הר חורב און וועלכער רופט און שרייט: „אוי להם לבריות!"— ווייל איז צו די מענשען! ניטאָ היינט קיין וואָרט זאָגער, קיין זעהער און אפשר אויך ניט קיין הערער.

דור הולך ו ור בא, אַ דור פערגעהט — אַ דור קומט. דעם פערגייענדען דור זעהען מיר, אָבער דעם קומענדען זעהט מען ניט. מען הערט נאָר, ווי דער עולם איז מעלה-גירה, קייט איבער די ווערטער און לאָזונגען, וואָס זענען שוין געוואָרען איבערדריסיג פון פיל בענו-צען זיך מיט זיי, וואו איז דער „דור בא"? וואו איז דער קומענדער מנהיג? אפשר זיצט ער דאָרט פערבאָרגען און וואַרט ביז זיין צייט וועט קומען?..

דערווייל זעהען מיר נאָר איינס: די פערוועגליכקייטען וואָס האָבען געשאַפען און געשמידט די נייע ווערטען פון אונ-זער לעבען, זענען אַוועק און אויף זיי-ער אָרט איז ניט געבליבען קיינער. דער טויט האָט דאָ ניט לאַנג אַרויס-געריסען פון אונזערע רייהען אַזאַ גרוי-סע נאַציאָנאַלע פיגור ווי אחד - העם. ער האָט די לעצטע טעג אויפגענומען פון דער יודישער ליטעראַטור אַזאַ בעדיי-טענדע פּערזענליכקייט, אַזאַ פיאָנער פון יודישען וואָרט, ווי יהואש. ביסלעכווייז געהען זיי אַוועק פון אונז, די רעפּרע-זענטאַנטען פון פריהערדיגען דור. זיי-ער אָרט בלייבט פוסט — און דערנאָך איז דער ווייטאָג נאָך גרעסער.

צוגעשיקט א מצוה

(פון אונזער אויסשעפּ-ליכען קוואל)

פון ישראל אסמאן

כל ימיו האָט דער סאָסעווער, ז"ל, זיך געקלאָגט:

— רבונו-של עולם, וואָס האָסטו גע-וואָלט פון מיר? האָסט מיך געהייסען ווערען אַ רבי פאַר דיינע קינדער, און האָסט געמאַכט פון מיר אויס מענש, אַ בר-מינן, באַהיט זאָל מען ווערען, אייגער וואָס איז פריי פון מצוות. נעהם אַ פּראָסטען יוד, געהט ער דאָך אין מרעט מיט אויף מצוות; וואו ער קעהרט זיך און וואו ער ווענדט זיך רופען זיי צו איהם און ווינקען: קום, הויב אונז אויף, זיי אונז מקיים. נעמט אָבער אַ גוטען-יוד, איז איהם פשוט שווער אַ מצוה צו טון; מ'לאָזט איהם פשוט ניט, עס איז גאָרניט צו מאַ-כען — צדקה- ניט, הכנסת-אורחים — ניט. גיה קום אָפּ מיט דיינען השם-יתברך נאָר מיט'ן מויל! אַ יוד דאַרף דינען גאָט אָבער מיט אַלע רמ"ח אברים און שס"ה גידים, דאַרף צוקומען צו דער בחינה פון „כל עצמותי תאמרנה", און גיה העלף זיך עפּעס. אַז אפילו אַ פלעקעל אין סוכה אַריין לאָזט מען דיר ניט אַליין אַריינשלאָגען!

אַזוי פלעגט זיך דער סאָסעווער אויס'טענה'ן מיט'ן רבונו של-עולם.

און עס האָט זיך אָנגעצונדען אין זיין האַרצען אַ בענקשאַפט נאָך פּראָסטע מצוות, אַזעלכע, וואָס יעדער פּראָסטער יוד איז זיי מקיים. און די בענקשאַפט האָט זיך שטאַרק צעפלאַקערט און ער האָט זי אויסגעגאָסען אין תפילות. און אַזוי פלעגט ער זאָגען:

— רבונו - של - עולם, האָב רחמנות אויף דיין קנעכט משה לייב, דער זוהן פון דיין דינסטמויד פייגע, שיק איהם צו אַ מצוה, איינע פון די דאָזיגע, מיט וועלכע דו ביזט מזכה אפילו דיינע עמי-הארצים, דיינע פּראָסטע אָרענדאַ-רען! עס טוט משה לייב'ס האַרץ אויס-געהן נאָך אַ מצוה און ער קען עס שוין מעהר ניט אַריבערטראָגען!

האָט די דאָזיגע תפילה געמאַכט זעהר אַ גרויסען רעש אין פמליא-של מעלה, זי האָט אָפּגעקלונגען אין אַלע הימלען; דער מלאך סנדלפון האָט זי אויפגעכאַפּט און געמאַכט פון איה' די שענסטע קרוין פאַר'ן כביכול'ן.

טוט דאָך אָבער כביכול גלוסטען נאָך די תפילות פון צדיקים, נאָכמעהר, נאָך אַזעלכע שיינע און ריינע תפילות, האָט מען זיך ניט געאיילט צו דערפילען די בקשה. האָט דער סאָסעווער גע-בענקט און מתפלל געווען אַ צייט, און איז ניט געענטפערט געוואָרען.

ביים סאָסעווער האָט זיך אָבער די בענקשאַפט אַלעמאָל מעהר צעפלאַקערט, געוואָרען דערפון פיטופין-דקדושה. ער האָט געהאַט כלות-הנפש, פשוט שיער אויסגעגאַנגען פון בענקשאַפט נאָך אַ מצוה.

ער האָט זיך געמיהט מיט אַלע כחות, געוואָלט אַזאַ מצוה צו טון, און ווען עס איז געקומען צו עפּעס איז אונטערגעלאָפען אַ חסיד, אַ גבאי, אַ משמש, און האָט איהם די מצוה אויס-געכאַפּט.

ער האָט געהאַט גרויס צער און שברות-הלב דערפון. דאָס איז אָבער געווען דער אמת'ער ריח ניחוח פאַר כביכול'ען און דער קוואַל פון שמחה און חדות פאַר גאַנץ פמליא של-מעלה

עס איז אָבער אַזוי ווייט צוגעקומען אַז דער סאָסעווער האָט עס שוין מעהר ניט געקאָנט אַריבערטראָגען און האָט זיך געוואָלט פערשפּעטען און געהן גלות אַפּריכטען, און דאָס האָט מען דאָרט ניט געוואָלט, און מ'האָט ממלא גע-ווען זיין בקשה.

און אַזוי איז עס געווען:

אין אַ דאָרף, עטליכע מייל פון סאָ-סעוו, האָט געוואוינט אַ יודישע משפּחה, אַנ'איינציגע יודיש הויז צווישען גויים. פּרנסה האָט דער יוד געהאַט בשפע. קיין קינדער האָבען איהם ניט גע-פעהלט און אַ תכלית האָט ער געוואָלט פון זיי מאַכען, און אַז דער רבונו-של-עולם האָט צוגעשיקט אַ יוד אַ בן-תורה, אַנ'אורח פון אַ ווייטער שטאָדט, האָט ער געמאַכט אַ שמועס מיט איהם, אויס-געפונען, אַז ער זוכט אַ שטיקעל מעמד, און פערהאַלטען איהם פאַר אַ מלמד, האָט שוין אַ יודיש וואָרט אָפּגעקלונגען אין דער וויסטעניש, און דער ניגון פון תורה האָט פערטריבען די מרה-שחורה, וואָס רוהט אויף אַנ'איינזאַם יודיש הויז אין אַ דאָרף. דעם מלמד האָט מען דאָרט געהאַלטען שטאַרק בכבוד, געהאַלטען איהם ווי אַן אייגען קינד. פון חסרות איז דער מלמד געווען ווייט. ניט קיין מתנגד, ניט קיין חסיד — ווייט; האָט ניט געהאַט קיין שייכות דערמיט. ער האָט געקנעלט, בעטון זיין אַ ביים באמונה. אין דער ליידיגער צייט געלערנט פאַר זיך. פון סאָסעווער האָט מען דאָרט אין דער סביבה זעהר פיל געוואוסט, אָבער דער אָרענדאַר איז געווען צופיל פאַריאָגט, און דער מלמד איז גלאַט געווען ניט אַהין און ניט אַהער. קיין צרות און דאגת-פרנסה זענען ניט געווען, און מען גע-זעסען אין דער היים.

האָט זיך אָבער געמאַכט אַמאָל און די אָרענדאַרקע איז געוואָרען אַ מקשה-לילד, רחמנא-לצלן. עטליכע טעג זענען געשטאַנען די וועהען און די באָבע און דער רופא האָבען זיך קיין עצה ניט געקאָנט געבען. עס האָט געהאַלטען ניט זעהר פרעהליך. האָט זיך דער אָרענדאַר מיישב געווען: מ'דאַרף מאַה-רען קיין סאָסעוו!

אַליין אַוועקפאָהרען האָט ער אָבער ניט געקאָנט — אוממעגליך געווען איי-בערצולאָזען די יולדות און דאָס גאַנצע הויז אָהן אַ בעל-הבית, האָט ער געבע-טען דעם מלמד, אַז ער זאָל פאָהרען פאַר איהם. האָט מען איהם געגעבען אַ פויער, פערד-און-וואָגען און ער איז געפאָהרען.

ווינטער איז דעמאָלט געווען, דער שניי האָט פערשאָטען אַלע שטעגען און וועגען. דער בעל עגלה האָט פערבלאָנ-דזשעט, האָט זיך געדרעהט אַרום און אַרום ביז אַ שטיק נאָך האַלבער נאַכט ער האָט דערנאָך געפונען דעם וועג. און אַרום צוויי אַ זייגער ביינאַכט האָט ער אָנגעשלאָגען קיין סאָסעוו.

דרויסען קאַלט און גליטשיג, טיר און לאָדען אוממעטום פערהאַקט. דער פויער האָט זיך ווי עס איז דערשלאָגען צו אַ קרעטשמע פול מיט שכורים. דער מלמד האָט דאָרט אָבער ניט געוואָלט בלייבען. ער האָט זיך אַרויסגעלאָזט, נאָכדעם ווי ער האָט זיך אַביסעל דער-וואַרעמט, זוכען אַ יודיש הויז.

פון איין פענסטער האָט זיך געזעהן אַ ליכט. ער איז צוגעגאַנגען, אָנגעצ-קלאַפּט, און אַ מאַן האָט איהם גע-עפענט און אַריינגעבעטען. דער מלמד האָט זיך געוואָלט דערוואַרעמען, דער מאַן האָט איהם געגעבען אַ טרונק בראַנפען. דערנאָך האָט ער איהם גע-בעטען עסען און שלאָפען געהן. אָבער דער מלמד האָט צו איהם געזאָגט:

— ניין, מיין ליבער יוד, איך פאָהר פאַר אַ מקשה-לילד, ביים רבי'ן דאַרף איך זיין!

און דער מאַן האָט צו איהם געזאָגט:

— פערשטעהט איהר מיך, ר' יוד, וועקען דעם רבי'ן דאַרף מען ניט! נעהמט עפּעס אין מויל אַריין, שפּאַרט זיך צו, דערווייל וועט זיך דער רבי אויפכאַפּען, איך בין ביי איהם אַ גרוי-סער מקורב, וועל איך שוין אַריינגעהן מיט אַ יוד, און דער אויבערשטער וועט העלפען.

דער מלמד איז געווען שטאַרק מיד, הונגעריג און שלעפעריג און ער האָט זיך געלאָזט איינרעדען.

דער יוד האָט זיך דערווייל אויס-געפרעגט ביי איהם ווי די יולדות הייסט און ווי איהר מוטער'ס נאָמען איז, און האָט איהם בעדינט, בעגעבען עסען, אויסגעבעט פאַר איהם דאָס בעט, און דער מלמד איז אַוועקגעפאַ-לען שלאָפען ווי אַ דער'הרג'עטער.

ווי דער מלמד איז איינגעשלאָפען האָט דער יוד געזאָגט מיט גרויס חדוה:

— אַ דאַנק און אַ לויב דיין ליבען נאָמען! האָסט מיך מחיה געווען, טאַ-טע אין הימעל, מיט דער מצוה, שיק אויך צו אַ רפואה שלימה צו דער אשה בתיה בת חוה!

און תוך כדי-דבור האָט ער דער-הערט אַ בת-קול: מזל-טוב, מזל-טוב אַ יונגעל!

דער מלמד איז שטאַרק געשלאָפען ביז אַ שטיק אויפ'ן טאָג. ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט און אַרומגעקוקט, האָט ער ניט געקאָנט בעגרייפען, וואָס מיט איהם איז געשעהן, וואָס ער האָט גע-פעלשט אין זיין שליחות!

ער איז אַרויס פון חדר און האָט געזעהן, ווי אַנ'עולם שטעהט אַרום דעם הויז, איז ער ווי צעטומעלט געוואָרען.

איז איהם דער רבי אַנטקעגענגעקו-מען און ער האָט געזאָגט:

— מזל טוב, מזל טוב, אַ יונגעל! איי-בערגעקומען, אַ דאַנק השם - יתברך, פאָהר געזונטערהייט!

דער מלמד האָט געגומען שטאַמלען: רבי — סטייטש —

דער סאָסעווער האָט איהם אָבער ניט געלאָזט ענדיגען און געזאָגט:

— נו, נו, אַ רבי איז אויך אַ יוד, און ער מעג אויך א מאָל טון אַ מצוה. זאָל אייך דער רבונו-של-עולם בעצאָלען פאַר דער מצוה, וואָס איהר האָט געטון אין מיר און מ ך מחיה געווען!

Dr. med. H. LUBICZ

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 41-52

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מש-נער-שוועכע קראַנקהייטען. 6-9

הייל-ונג מיט קווארץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)

נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אַווענד

דער באַל פון די זיבען טויזענד

דער גראַנדיעזער באַל פון דער בערלינער פּרעסע

האָרעספּאָנדענץ פון בערלין

די לעצטע וואָך פון יאַנואַר איז אין בערלין אַדורך אונטערן צייכען פון צוויי וויכטיגע געשעהענישען: עס האָט זיך געבילדעט אַ רעגירונג מיט'ן אַנטייל פון מאָנאַרכיסטען, וועלכע האָבען געשוואוירען טרייהייט דער רעפּובליק און... עס איז פאָרגעקומען דער בערלינער פּרעסע-באַל. ס'איז דאָך נישטאָ וואָס צו וואונדערן. ווער עס איז געווען אין דייטשלאַנד ווייסט, אַז דער בערלינער פּרעסע-באַל. איז נישט קיין קלענערע געשעהעניש, ווי די בילדונג פון אַ נייער רעגירונג אַפילו מיט דעם אַנטייל פון די דייטש-נאַציאָנאַלע. צו דעם באַל האָט מען זיך צוגעגרייט לענגער און מען האָט געוואַרט אויף איהם און גערעדט וועגען איהם, און מען רעדט נאָך וועגען איהם מעהר, ווי וועגען דעם קאַבינעט קריזיס.

דער באַל פון דער בערלינער פּרעסע איז נישט איינפאַך אַ באַל פון ווינטער-סעזאָן. דאָס איז אַ געשעהעניש, וועלכעס האָט אַ געזעלשאַפטליכע, מען קען זאָגען אַפילו אַ פּאָליטישע באַדייטונג. דאָס איז אַ מין גענעראַל-פּאַראַד, וועלכע די פּרעסע, אָרדענט איין פאַר די, וועגען וועלכע זי שרייבט טאָג טעגליך. דער באַל סימבאָליזירט די באַדייטונג פון דער פּרעסע.

אַט פאַרוואָס די בערלינער צייטונגען פון די לעצטע טעג זענען פול מיט באַשרייבונגען פון דעם באַל, דער באַל פערנעמט אין די צייטונגען מעהר אָרט, ווי די פּובליציסטישע אַרטיקלען, אינפאָרמאַציעס און ווי דעם נייעם קאַבינעט. און נישט נאָר אין דער לייכטער „גאַסען פּרעסע" נאָר אַפילו אין אַזעלכע סאָלידע אָרגאַנען, ווי צום ביישפּיל, די „פאָסישע צייטונג", אָדער די סאַמע לאַנגווייליגסטע פון מאָסען-לעזער די „דייטשע אַלגעמיינע צייטונג" (רעגירונגס-אָפּאָזיציע) וועלכע ווערט פערעכענט פאַר דעם אינפאָרמירטסטען פּרעסע-אָרגאַן אין די פראַגען פון דער וועלט פּאָליטיק. אויך די צייטונג גיט אָפּ פאַר די באַל-בעריכטען נישט שפּאַלטען נאָר גאַנצע צייטונגס-זייטען.

אויפ'ן ערשטען פּלאַן געהט נישט פּאָליטיק, נאָר די בעריכטען איבער וואָס פאַר אַ טואַלעטעס עס זענען געווען אויפ'ן פּרעסע-באַל די פרוי שטרעזעמאַן, מאַריאַ אָרטקאַ, אָלגאַ טשעכאָווא און פּרינץ מאַסטאַרי. אויך מיט וועמען עס האָט גערעדט אויפ'ן באַל דער רייכס-קאַנצלער און צו האָט דער סאָוועטישער פּאָלפּרעד קרעסטינסקי שטאַרק געדריקט די האַנד דעם קריגס-מיניסטער געסלער.

*

אין בערלין איז פאַראַן אַ זאָאָלאָגישער גאָרטען, וועלכער איז אַרומגערינגעלט מיט אַ אונגעהויערער געביידע. די געביידע ענטהאַלט 6 גראַנדיעזע קאָנצערט-זאַלען. די 7 טויזענד מענשען, וועלכע זענען געקומען אויפ'ן פּרעסע-באַל הייניגעס יאָהר זענען קוים אַריין אין די זאַלען. עס איז זיך שווער פאָרצושטעלען דעם צוזאַמענפאָהר אויפ'ן באַל, אַז מען זעהט איהם נישט מיט די אייגענע אויגען. נאָך פאַר 10 אַ זייגער שטעלען זיך אויס אויף דער קורפירסטענדאַם און אין די נעבען-געסלעך נייענקע פון דער גאָדעל אַרויס „שופּאָס" (שוץ-פּאָליציאַנטען), וועלכע בעקומען אויף דעם אָוונט אַ נ'אינסטרוקציע פון אויבען: „זיין אויסערגעוועהנליך ליבענסווירדיג, און די גאַנצע צייט שמייכלען".

מיט אַ ליבע שמייכעל, וועלכער איז אַזוי זעלטען אויפ'ן פּנים פון אַ פּרייסישען שוצמאַן, און מיט אַ זעלטענער העפליכקייט פיהרען די פּאָליציאַנטען אַן מיט דער לאַנגער רייה אויטאָ'ס, וועלכע פאָהרען זיך צוזאַמען צום הויז בעלייכטענעם אויסגאַנג פון דעם זאָאָלאָגישען גאָרטען און מיט דער זעלבער העפליכקייט שיקען זיי אָב ווייטער צו די טירען פון די זעלער די מענשען-כוואַליע, וואָס קומט צו-פוס, ווייל ווען די אַלע, וואָס קומען צו פאָהרען אויפ'ן באַל, וואָלטען געוואָלט צופאָהרען גלייך ביז צו דער געביידע פון דעם „זאָאָ", וואָלט די באַוועגונג אין דעם גאַנצען בערלינער וועסטען געבליבען פערשטאָפּט אויף עטליכע שעה.

דער עולם ווערט אַריינגעלאָזט דורך די שמאָלע טירען — פערשטעהט זיך, האָט מען דעם אַריינגאַנג איינגעשטעלט נישט נאָר צו קאָנטראָלירען די בילעטען, נאָר אויך מען זאָל קאָנען קאָנטראָלירען די טואַלעטען — די דאַמען מוזען זיין אין באַל-אָוונד-טואַלעטען, די מענער אונבעדינגט אין פראַקען (נישט חלילה אין סמאָקינגס). אויפ'ן וועג אין ערשטען זאַל ווערען שוין די געסט אויפגעכאַפּט פון אַ גאַנצען האַגעל סיורפּריזען: די דאַמען בעקומען פּערפומען, פעכערס, שאָקאָלאַד און אַנדערע קליינגקייטען, די הערען בעקומען פּאַפּיראָסען, שעהנע ביכער און אַנדערע זאַכען. הייניגעס יאָהר האָט מען געטיילט אַ פּראַכטפולען אַרויסגעגעבענעם זאַמעלבוך פון די נייעסטע אַנעקדאָטען און אַ נישט ווייניגער פּראַכטפול אין אַ לעדער-באַנד אַרויסגעגעבענעם אַלבאָם פון קאַזימיר עדשמיד „די בייזע פרוי".

די קלאַנגען פון 7 אָרקעסטערס פערהילכען דעם עולם, וועלכער צולאָזט זיך איבער די זאַלען. די „גליקליכע", וועלכע בעקומען טעלער אין די לאָזשעס, פערנעהמען מיט צופרידענע פּנים'ער זייערע ערטער. די „גליקליכע" זענען פאָרשטעהער פון דער רעגירונג, פון דער ליטעראַטור, קונסט, ווירטשאַפט, אינדוסטריע און פינאַנצען. עס זענען דאָ אַזוי פיל „גליקליכע", אַז אַ פּראָסטער בשר-ודם קען אַפילו נישט חלום'ען אַריינצופאַלען אין זייער צאָהל.

די 7 טויזענד מענשען קענען צוטיילט ווערען אויף 2 גרופּעס: די בעלי-הבתים פון באַל, — אַ פּאָר הונדערט, און געסט. די געסט קען מען אויך טיילען אויף 2 קאַטעגאָריעס: די אויף, וועלכע מען קוקט, און די וועלכע קוקען.

די בעלי-הבתים געפינען זיך אין אַנ'אויסערגעוועהנליכער לאַגע, זיי האָבען פאַר זיך די אַלע, נאָך וועלכע זיי מוזען זיך אַ מאָל נאָכיאָגען צו כאַפּען אַ שמועסעל אַנ'אינטערוויועלע, אָבער עס איז אַ טראַדיציע: אין דער נאַכט, ווי שו'ער עס זאָל נישט זיין פאַר דער זשורנאַליסטישער נשמה, שמועסט מען וועגען אַלעם אין דער וועלט און נישט וועגען דעם, וואָס עס אינטערעסירט. דערפאַר קען מען הערען ווי דער פּאַרלאַמענטאַרישער זשורנאַליסט שמועסט מיט דעם רייכס-קאַנצלער וועגען די טענץ פון אננא פּאַוולאָוונאַ און דער באַלעט קריטיקער פרעגט נאָך דעם שעף פון דער רייכס-ווער זיין מיינונג וועגען דער אויסשטעלונג אין דער אַקאַדעמיע.

די טראַדיציע ווערט בשום אופן נישט געבראָכען און אין דעם ליגט דער חן פון דעם פּרעסע-באַל.

די געוועהנליכע געסט טאַנצען, קוקען אויף די בעריהמטקייטען אין אַזעלכע אונגעוועהנליכע פאַר זיי אומשטענדען און... מען פּרובט דאָס גליק אין דער לאָטעריע.

און די לאָטעריע איז הייניגעס יאָהרליך געווען אַנ'אימפּאָזאַנטע. פאַר 3 מאַרק האָט מען געקענט געווינען אַ אויטאָ, אַ פּיאַנינאָ, אַ מייערען פּעלץ-מאַנטעל, אַ לוסט-רייזע קיין מצרים אויף 3 וואָכען, קלענערע לוסט-רייזעס און לוסט-רייזעס אין אייראָפּע א. אַז. וו.

דעם אויטאָ האָט געוואונען אַ יונגערמאַן פון די „איינפאַכע געסט" די פּיאַנינאָ איז געבליבען ווי מען זאָגט אין דער משפּחה, עס האָט איהם געוואונען איינער פון די רעדאַקטאָרען. „8-אוהר אָוונדבלאַט" דערצעהלט, אַז קאַנצלער מאַרקס האָט אויך געוואָלט פּרובען גליק אויף דער לאָטעריע און האָט געגעבען זיין טאָכטער 10 מאַרק זי זאָל שפּילען.

דאָס מאָל פון דעם רייכסקאַנצלער, וועלכען עס איז געלונגען נאָר וואָס אַזוי גליקליך צוזאַמענצושטעלען דעם נייעם קאַבינעט, האָט איהם דאָס מאָל פערפיהרט: ער און זיין טאָכטער האָבען אויף דער לאָטעריע גאָר נישט געוואונען.

*

מענשען אין סמאָקינגס האָט מען אויפ'ן באַל נישט אַריינגעלאָזט. וואָס זאָלען אָבער טון די, וועלכע האָבען נישט קיין פראַק און ווילען דאָך אַריינפאַלען אויף דעם איינציגען אין זיין אַרט באַל?

גיט מען זיך אַן עצה. מען טוט אָן צום סמאָקינג אַ ווייסע מיגדע און אין דעם אַלגעמיינעם געדראַנג גיט זיך אַמאָל איין אויף אַזאַ אופן אַריינצובעקומען זיך אין זאַל אַריין. האָבען די פּערוואַלטונגס-מיטגלידער פון דעם בערלינער פּרעסע פעראיין אַ נייע דאגה: מען מוז זעהען, אַז אַזעלכע אַבענטעוערערס זאָלען זיך נישט אַריינבעקומען אויפ'ן באַל. און ווי באַלד אַנ'אָרדנער בעמערקט אַ סמאָקינג אין זאַל געהט מען באַלד צו איהם צו און מען בעט איהם זעהר העפליך צו פערלאָזען דעם באַל.

הייניגעס יאָהר האָבען זיך די געסט אָנגעהויבען פונאַנדערצוגעהן פון'ם באַל 6 אַ זייגער אינדערפריה ווי עס געבען איבער די בערלינער זשורנאַליסטען, וועלכע האָבען געמוזט אויף דעם באַל ערפילען זייערע פּראָפעסיאָנעלע „פליכטען" רעגיסטרירען די „אָנוועזענדע", בעשרייבען דאָס גראַנדיעזע בילד פון'ם באַל און א. וו. איז דאָס פּובליקום זיך צופאָהרען אינדערפריה און געדאַנקט גאָט, וואָס די יאַנואַר זון געהט אויף שפּעטער ווי 6 אַ זייגער...

ר. ס-א.

Photographe
H. Sroka
ŁÓDŹ
Brzezińska 69.
דאָס אַטעליער איז ניי-רעמאָנטירט און פערגרעסערט, אויך פערזעהען מיט די נייעסטע עלעקטרישע רעפלעקטאָרען.

אַטענטאַטען אויף מלכים

פון ה. הערטלינג

איז פּיאָטר דער גרויסער פערגיפטעט געוואָרען? — דער סערבישער קעניג און זיין פרוי ווערען צושניטען אויף שטיקער. — ער דערשטיקט דעם פראַנצויזישען קעניג און מען וויל איהם מאַכען פאַר אַ הייליגען. — די אַטענטאַטאָרס ווערען פערפייניגט אויף טויט. — מען וויל נאַפּאָלעאָנען אָפט מאָרדען, אָבער עס געלינגט נישט. — די געוואַלד-טויטען אין דער עסטרייכישער קייזערליכער פאַמיליע.—ענגלישע מלכים ווערען דורכ'ן געריכט פער'משפּט צום טויט.— די ווילדע דערמאָרדונג פון פּרעזידענט לינקאָלן.

אַטענטאַטען אויף פּאָליטישע פיהרערס זענען היינט פאַר אונז מעהר קיין נייעס נישט. אין פערגאַנגענע צייטען אָבער האָבען אַזוינע אַטענטאַטען געמאַכט אַ סך אַ גרעסערען רושם, בפרט נאָך אַטענטאַטען אויף מלכים, פּרעזידענטען און אויף אַנדערע הערשערס.

די געשיכטע ווייזט אונז, אַז עס זענען פאַראַן וועניג הערשערס, אויף וועלכע מען האָט נישט איינגעפיהרט אָדער געפּלאַנעוועט אַנ'אַטענטאַט, אויסצורעכענען די אַלע, וועלכע זענען שוין פערוואונדעט אָדער דערמאָרדעט געוואָרען, איז פשוט אוממעגליך אין די ראַמען פון אַ קורצען אַרטיקעל. מיר וועלען דאָ נאָר ברענגען די וויכטיגערע פאַלען און מיר וועלען אָנהויבען פון דער רוסישער געשיכטע.

אויף פּיאָטר דעם גרויסען האָט מען אָפט געפּלאַנעוועט אַטענטאַטען. נישט איין פערשווערונג געגען איהם איז בעקאַנט געוואָרען — און מאַנכע היסטאָריקער בעהויפּטען אויך אַצט, אַז זיין טויט אין 1724 יאָהר איז אייגענטליך געווען דער פועל יוצא פון אַ דויערנדער פערגיפטונג.

פּאַוועל דער ערשטער איז אין דער נאַכט פון 23 מאַי 1801 דערוואָרגען געוואָרען דורך אָפיצירען און גענעראַלען פון זיין אייגענער סוויטע. דעם זעלביגען סוף האָט געהאַט דער טראָנפאָלגער פון דער קייזערין אַנאַ יאָאַנאָוונאַ, דער נאָסליעדניק איוואַן. די טאָכטער פון פּיאָטר דעם גרויסען — יעליזאַוועטאַ פּעטראָוונאַ האָט אין 1741 אַראָבגעוואָרפען פון טראָן אַנאַ יאָאַנאָוונאַ און דעם נאָסליעדניק איוואַן איינגעשפּאַרט אין שליסעלבורגער פעסטונג, און אין 1764 יאָהר האָט זי איהם געלאָזען דערמאָרדען.

אַלעקסאַנדער דער צווייטער איז אויפ'ן וועג פון ווינטער פּאַלאַץ דעם 13-טען מערץ 1881 פערוואונדעט געוואָרען אויף טויט דורך דינאַמיט באָמבעס. דעם 2-טען אַפּריל 1879 האָט שוין דער קאָלעזשסקי אַססעסאָר סאָלאָוויאָוו געפּרובט דערשיסען דעם קייזער אָבער דעמאָלסט האָט זיך דאָס נישט איינגעגעבען.

דער גרויספירשט סערגיי, דער מיניסטער פּלעווע, סטאָליפּין און אַ סך אַנדערע זענען אויך געפאַלען אויף אַזאַ אופן. ווי בעוואוסט, איז אויך ניקאָלאַי דער צווייטער און זיין משפּחה דערשאָסען געוואָרען מיט ניין יאָהר צוריק.

דעם יונגען סערבישען קעניג אַלעקסאַנדער דעם 1-טען (דער זון פון מילאַן אָברענאָוויטש), וועלכער האָט חתונה געהאַט מיט דער פריהערדיגער שאַנסאָנעטקע דראַגאַ מאַשין איז אין 1803 אומגעבראַכט געוואָרען דורך די מיטגלידער פון דער שפּעטערדיגער דינאַסטיע קאַראַגעאָרגעוויטש. אין 1803 יאָהר איז אַ גרופּע אָפיצירען אַריינגעכאַפּט בעפאַלען דעם יונגען קעניג און זיין פרוי און האָבען זיי מיט זייערע שווערדען צוהאַקט און די קערפּערס אַרויסגעוואָרפען דורכ'ן פענסטער פון בעלגראַדער קעניג-שלאָס.

אין פראַנקרייך ציהט זיך שוין די קייט אַטענטאַטען אויף הערשער אַ סך הונדערטער יאָהרען לאַנג. נאָך דעם קעניג אַנרי דעם דריטען פון דער דינאַסטיע וואַלואַ האָט אַ יונגער נזיר דערשטאָכען אין מיט'ן העלען טאָג, אויף די אויגען פון זיין גאַנצער סוויטע. דאָס איז געווען דעם 13-טען יולי 1589. די אַריסטאָקראַטען האָבען תיכף אויפ'ן שטעל דערשטאָכען דעם נזיר. און בשעת מען האָט זיין קערפּער געריסען אויף שטיקלעך און פערברענט, זענען די אַדליגע דאַמען געלאָפען איבער די גאַסען און געשריען: „דער טיראַן איז טויט. נישטאָ מעהר קיין אַנרי פון וואַלואַ". אומעטום איז געוואָרען ששון ושמחה. די קירך האָט אַפילו געוואָלט דערקלעהרען דעם אַטענטאַטאָר אַלס אַ הייליגען, נאָר מען האָט דאָס נישט געטון, ווי נישט ווי — איז דער דערשטאָכענער דאָך געווען אַ קעניג.

דעם 10-טען מאַי 1610 האָט פראַנסואַ ראוועיאַק דערשטאָכען אַנרי דעם פערטען, בשעת דעם קעניגס עקיפּאַזש האָט זיך אָפּגעשטעלט ביים לובר. ראוועיאַק איז שרעקליך געפּייניגט געוואָרען און צום סוף איז ער געפערטעלט געוואָרען. ער האָט ביז צום לעצטען מאָמענט געלעבט און נישט קוקענדיג אויף אַלע ליידען נישט אַרויסגערעדט קיין וואָרט.

לודוויג דער 14-טער דער „זון-קעניג" איז אויך שיער נישט געפאַלען אַלס קרבן פון איינע פון זיינע געליבטע, פון דער מאַרקיזע דע מאָנטעספּאַן. אין איהר אייפערזוכט האָט זי גענומען ביי דער בעקאַנטער גיפט-מישערין לאַוואָזען אַ געמישטען געטראַנק און דערמיט געוואָלט פערגיפטען איהר געליבטען. דאָס איז געווען אין 1680 יאָהר. מען האָט דעם קעניג אין לעצטען מאָמענט געוואָרענט און ער האָט די מאַרקיזע דע מאָנטעספּאַן תיכף פערשיקט אויף איהר גאַנץ לעבען. די אייפערזיכטיגע מאַרקיזע האָט איהרע לעצטע יאָהרען פערבראַכט אין אַ קלויסטער אין בורבאָן און איז געשטאָרבען דעם 27-טען מאַי 1707.

נישט ווייניגער פאַר ראוועיאַק'ן האָט געליטען דער אומגליקליכער דאַמיען, וועלכער האָט דעם 5-טען יאַנואַר 1757 פערזוכט צו דערמאָרדען לודוויג דעם 15-טען. אין צוויי חדשים שפּעטער האָט מען דעם אַטענטאַטאָר אויף אַ שרעקליכען אופן פערפייניגט צום טויט. און צוליב דער סיבה האָט דאָס פאָלק, וואָס איז פריהער געווען שרעקליך אויפגעבראַכט אויפ'ן אַטענטאַטאָר, געווענדעט זיין גאַנצען צאָרן אויפ'ן קעניג.

געגען דעם יורש פון לודוויג דעם 15-טען, וועמען דאָס פאָלק האָט אַ נאָמען געגעבען „לואי קאַפּעט" האָט זיך דערהויבען די רעוואָלוציע. דער טריבונאַל האָט דעם 17 יאַנואַר 1792 געפאָדערט דעם קאָפּ פון קעניג, און דעם 20 יאַנואַר איז ער אויך געפאַלען אונטער דער גיליאָטינע.

אָבער די לעגיטימיסטישע (מאָנאַרכיסטישע) פּאַרטיי האָט אין פראַנקרייך איבערגעלאָזען אַ סך אַנהענגער, סיי פאַר דער דינאַסטיע בורבאָן, סיי פאַר דער אַנדערער דינאַסטיע אָרלעאַן.

נאַפּאָלעאָן, וועלכער איז נאָך זיינע מיליטערישע ערפאָלגען געוואָרען ערשטער קאָנסול און באַלד דערנאָך קייזער פון פראַנקרייך, איז דערפאַר פון די מאָנאַרכיסטען בעטראַכט געוואָרען אַלס געפעהרליכער אוזורפּאַטאָר. זיי האָבען זיך פערנומען מיט פערשיידענע

די לעבעדיגע בעגראָבענע

צווישען טיראַספאָל און בענדער, אויפ'ן ברעג פון דעם פרעכטיגען טייך דניעסטער, ליגט צעוואָרפען דאָס דאָרף טערנאָווקאַ. בעזעצט פון „סטאַראָאָבריאַדצעס" פאַנאַטישע אַנהענגער פון פּראַוואָסלאַווענעם גלויבען. אַ קריסטליכע סעקטע, וועלכע איז פערפאָלגט געוואָרען פון דער צאַרישער רעגירונג פאַר זייער אָפּנייגונג פון דער הייליגער פּראַוואָסלאַוויע.

אַהער קיין טערנאָווקע פלעגען קומען „ראַטעווען זייערע נשמות" סטאַראָאָבריאַדצעס פון די נאָהענטע און ווייטע סטאַראָאָבריאַדישע דערפער. פערפאָלגט פון דער צאַרישער רעגירונג, פלעגען די טאַמע פרימע און ווילד-פאַנאַטישע סטאַראָאָבריאַדצעס פערקלויבען זיך אין די הייזלעך פון טערנאָווקע, וואָס זענען פערבאָרגען געווען פון איטליכעס פרעמדע אויג מיט הויכע ווענט, מיט געדיכטע סעדער, מיט טייכען און זומפען. דאָ האָבען זיי געפאַסט און געפּייניגט זייערע לייבער, דאָ האָבען זיי פערבראַכט זייערע טעג אין תפילות און געזאַנגען, גרייטענדיג זיך צום יום-הדין, וואָס האָט געדראָהט אַ ליאַדע טאָג אָנשטיין. יעדער זינדיגער מענש איז בעטראַכט געוואָרען אַלס אַ שליח פון „אַנטיקריסט" — פון שטן אין געשטאַלט פון אַ מענשען.

אין סוף פון 1896 האָט די צאַרישע רעגירונג גענומען מאַכען צוגרייטונגען צו דער ערשטער אַלגעמיינער פאָלקס-ציילונג. די ידיעה פון די סטאַראָאָבריאַדצעס טיראַספאָל און די אַרומיגע סטאַראָאָבריאַדישע דערפער זענען געוואָרען אומרוהיג: יעדע פאָלקס-ציילונג איז דאָך, ווי באַוואוסט, אַן אַנטיקריסטיש מין שטן; אויף יעדערען, וואָס וועט פערשריבען ווערען, וועט דאָך געלייגט ווערען דער „שטעמפּעל פון אַנטי-קריסט" — פון שר המשחית...

אַ שוידער האָט אַרומגעכאַפּט די גאַנצע סטאַראָאָבריאַדישע בעפעלקערונג. אַ קלייניגקייט, די נשמה, דאָס גאַנצע עולם הבא שטייט אין קאָן!

און כדי צו ראַטעווען זיך פון דער פאָרשטייענדיגער געפאַהר, האָבען הונדערטער און טויזענדער פערלאָזען זייערע היימען, און זענען אויף דער צייט פון דער איבערשרייבונג אַוועק אויסבעהאַלטען זיך אין די וועלדער און אין פערוואָרפענע דערפלעך פון די וואַסער-זומפען.

דאָ אין די הייזלעך-מאָנאַסטירען, דורכגעדרונגענע מיט דעם ריח פון די ביימעל-לעמפּלעך ביי די הייליגע בילדער, זענען אין די לאַנגע ווינטערדיגע נעכט געזעסען אַלטע און יונגע, פרויען און קינדער, און געשעפּטשעט זיך וועגען דעם אָנקומענדיגען וועלט-אונטערגאַנג, וועגען די „לעצטע טעג" און וועגען יענעם שרעקליכען גיהנום, וואָס עס ערוואַרט יעדערען, דער ס'וועט לאָזען זיך אָפּשטעמפּלען „מיט'ן שטעמפּעל פון אַנטיכריסט".

די פאַנאַטיזם האָבען זיך פונאַנדערנעפלאַקערט. די פאַנאַטיקער זענען אַרומגענומען געוואָרען מיט אַ רעליגיעזען פסיכאָז — מיט אַ משוגעת.

צווישען די פאַנאַטיש משוגענע סטאַראָאָבריאַדצעס האָט זיך אויסגעצייכענט די „נביאטע" ווימאַליע — אַ יונגע שיינע פרוי מיט אַ גרויסען רעדנער-טאַלאַנט און מיט אַ גרויסער ווירקונגס-קראַפט.

די דאָזיגע „נביאטע" איז געגאַנגען פון דאָרף צו דאָרף און געפּרעדיגט וועגען דער נויטווענדיגקייט אויסצומיידען די איבערשרייבונג פון שטן אפילו ס'וועט אויסקומען אַפילו דורכ'ן טויט.

— גאָט אין הימעל — האָט די פאַנאַטיש משוגענע נביאטע געפּרעדיגט, — וועט האָבען אַ נחת רוח פון אונזער טויט. לאָמיר אַוועקגיין פון דער וועלט מיט אַ תפילה אויף די ליפּען לאָמיר זיך בעגראָבען לעבעדיגערהייט.

דער דאָזיגער ווילדער געדאַנק איז גערן אונטערגעכאַפּט געוואָרען פון אַ גרופּע פאַנאַטיקער. מען מוז דאָך אָבער האָבען אַ קברות-מאַן, וואָס זאָל בעגראָבען די לעבעדיגע מענשען, און די דאָזיגע אַרבייט וועט קיינער אויף זיך ניט נעהמען. איז געבליבען:

— זאָל מען וואַרפען גורל!

דער גורל איז געפאַלען אויף דעם יונגען פויער טעאָדאָר קאָוואַליאָוו — אַ פיראונצוואַנציג יאָהריגער פויער מיט אַ פּנים פון אַ נזיר. קאָוואַליאָוו'ן ווילט זיך אָבער אַליין אויך לייגען זיך לעבעדיג אין קבר, זאָגט ער זיך אָפּ צו בעגראָבען אַנדערע. אָבער דער גאַנצער קהל הייסט, און ווימאַליע די „נביאטע" רעדט איהם איין:

— וואָס רעדסטו. דיר איז אויסגעפאַלען דאָס גרויסע גליק צו ראַטעווען אַזוי פיל קריסטליכע נשמות פון אייביגען פייער פון גיהנום און דו זאָגסט זיך אָפּ?

— קאָוואַליאָוו גיט זיך אונטער.

און אָט אין אַ פראָסטיגער יאַנואַר נאַכט הייבען זיך אָן די הכנות. אין קעלער פון קאָוואַליאָוו'ס הויז ווערען אין דער געמויערטער וואַנד צוויי ברייטע קברים פאַר 16 מענשען, און אין סאָד אַ ריזיגע גרוב אויף אַ מאַן צעהן.

אַלץ איז געווען פערטיג. די עטליכע טעג, וואָס זענען פערבליבען ביז צום אַנהייב פון דער פאָלקסציילונג, האָבען די פאַנאַטיקער פערבראַכט אין תענית'ים און תפילות. פיאָדאָר קאָוואַליאָוו גרייט זיך צו זיין גרויסען „גליק" — בעגראָבען פינף-און-צוואַנציג לעבעדיגע מענשען, צווישען זיי אויך זיין אייגען קינד און דריי קליינע קינדער, אַ דריי-יאָהריגעס און אַן איין-יאָהריגעס.

צום סוף איז די „גליקליכע" מינוט אָנגעשטאַנען; אָנגעטאָן אין פּריסטער-קליידער, מיט ברענענדיגע ליכט אין די הענד, מיט תפילה-געזאַנג אויף די ליפּען, האָבען זיך זעכצען מענשען אַראָפּגעלאָזט אין קעלער און ניין זענען אַוועק אין סאָד. פריהער האָבען זיך צולייגט צו אַלע מענשען אין די קברים, וואָס זענען אויסגעהאַקט געוואָרען אין דער געמויערטער וואַנד פון קעלער. קאָוואַליאָוו האָט פערלייגט

א שוידער-ליבע געשיכטע פון רעליגיעזען פאַנאַטיזם

די קברים מיט שטיינער, פערשמירט מיט ליים און וואַפּנע, אונטער דעם געזאַנג פון תפילות, וואָס האָבען דערגרייכט צו איהם פון די לעבעדיגע קברים.

זיין פרוי און קינדער זענען געבליבען פאַר דעם קבר, וואָס אין סאָד. איינער נאָכ'ן צווייטען צעלייגען זיך אין איהם די דערוואַקסענע, די קינדערלעך זענען געבליבען די לעצטע, קאָוואַליאָוו גיט זיי איבער די מוטער. וועלכע צולייגט זיי לעבען זיך. ער פערדעקט דעם קבר מיט ברעטער און פערשיט די ברעטער מיט אַ באַרג ערד... אין עטליכע מינוט אַרום איז אַלץ פערטיג געווען.. פיאָדאָר הערט פון קבר קולות, אַ רוף נאָך הילף, צו זיינע אויערן דערגרייכט דער פערשטיקטער געוויין פון זיינע ברעקלעך קינדער, אָבער ער לאָזט זיך ניט בעהערשען פון שטן: אויף איהם איז געפאַלען דער גורל צו ראַטעווען זייערע נשמות, און ער וועט אויסהאַלטען דעם נסיון ביז'ן סוף...

ער לויפט אַוועק צו פערגעסען זיך אין אַ הייסער תפילה צו גאָט, וועמעס הייליגען ווילען ער האָט אַזוי געטריי אויסגעפיהרט...

מיט עטליכע טעג שפּעטער — דעם 8-טען יאַנואַר פון 1897 — זענען געקומען די ציילער, זיי האָבען אָבער קיין לעבעדיגען נפש ניט געפונען. קאָוואַליאָוו אַליין איז דעם טאָג אויך ערגעץ פערשוואונדען.

די אַרומיגע סטאַראָאָבריאַדצעס האָבען געוואוסט פון דער שוידערליכער טראַגעדיע. אָבער זיי האָבען געשוויגען. ערשט אין דריי חדשים אַרום איז דער שרעקליכער סוד דערגאַנגען צו דער מאַכט, וועלכע איז גלייך אַוועקגעפאָהרען קיין טערנאָווקאַ.

קאָוואַליאָוו, אַן אויסגעמאַטערטער פון תפילות, תענית'ים און שלאָפלאָזע נעכט, האָט קיין זאַך ניט געלייקענט און דערציילט אַלץ בענוי, ווי עס איז געשעהן. מען האָט אויסגעגראָבען די קברים און געפונען די לעבעדיג-בעגראָבענע מיט די געבעט-ביכלעך און מיט די אויסגעלאָשענע וואַקס-ליכטלעך אין די הענט. אַ דאַנק די פרעסט, זענען די קערפּערס געבליבען אין דעם זעלביגען צושטאַנד, אין וועלכען עס האָט זיי געטראָפען דער טויט.

אויף דער טאַט פון ווילדען פאַנאַטיזם האָט די צאַרישע רעגירונג געענטפערט מיט נייע רעפּרעסיעס און פערפאָלגונגען אויף די סטאַראָאָבריאַדצעס. אָבער מערקווירדיג, קאָוואַליאָוו'ן אַליין האָט מען אַפילו ניט געמשפּט. מען האָט איהם אָן אַ משפּט פערשיקט אין דעם סוזדאַלער מאָנאַסטיר, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין ניט ווייניגער ווילדער שטרענגקייט פון פּראַוואָסלאַווענעם גלויבען אויפ'ן קאַזיאָנעם נוסח. דערמיט האָט די צאַרישע רעגירונג געוואָלט געווינען דעם איצט זייער פּאָפּולערען קאָוואַליאָוו פאַר דער „ריינער" פּראַוואָסלאַוויע, און דורך איהם — אויך די מאַסע סטאַראָאָבריאַדצעס. דער חשבון האָט זיך אַרויסגעוויזען צו זיין אַ ריכטיגער. קאָוואַליאָוו האָט אין מאָנאַסטיר אָנגענומען די כשר'ע פּראַוואָסלאַוויע.

עס זענען פערביי אַכט יאָהר, צווישען די אַמנעסטירטע דורך דער רעוואָלוציע פון 1905 איז אויך געווען פיאָדאָר קאָוואַליאָוו. ער איז אַוועק קיין אָדעס, וואו ער איז אָנגעקומען אַלס קוריער אין איינע פון די רעגירונגס-אַנשטאַלטען. אין גיכען האָט ער זיך אומגעקעהרט אין זיין דאָרף טערנאָווקע, וואו ער וואוינט ביז'ן היינטיגען טאָג.

און אָט איז אָנגעשטאַנען די „פאָלקס-שרייבונג" אין 1926. אַ מיטאַרבייטער פון דער מאָסקווער „פּראַוודאַ" האָט זיך דערמאָנט אָן קאָוואַליאָוו'ן, וואָס האָט מיט ניין און צוואַנציג יאָהר צוריק בעגראָבען לעבעדיגערהייט פינף און צוואַנציג מענשען, צווישען זיי זיין אייגען ווייב און קינדער, — און האָט געוואָלט זעהן, ווי וועט דער זעלביגער קאָוואַליאָוו, און אין איין גאַנג אויך די איבעריגע סטאַראָאָבריאַדצעס פון דער געגענד, איצט בעגעגענען „דעם שטנ'ס שטעמפּעל".

ער האָט איהם געפונען אין דעם זעלביגען סאָד, וואו ער האָט בעגראָבען די 25 לעבעדיגע מענשען. קאָוואַליאָוו איז נאָך גאַנץ פעסט און בעשעפטיגט זיך מיט פעלד אַרבייט און פרוכט פלאַנצונג. וועגען דעם שרעקליכען טאַט רעדט ער, ווי פון אַ בייזען חלום, וועלכען עס ווילט זיך ניט געדענקען, אָבער אין אַלגעמיין איז ער גאַנץ רוהיג.

ווען ס'איז צו איהם געקומען דער רעגיסטראַטאָר, האָט ער איהם גערן געגעבען אַלע נייטיגע ידיעות: פערהייראַט, האָט מיט דעם צווייטען ווייב זעקס קינדער, די קינדער לערנען זיך אין שול, כאָטש אין דער היים ווערען זיי דערצויגען אין שטרענג רעליגיעזען גייסט.

אַ גרויסע ענדערונג איז פאַר דער צייט אויך פאָרגעקומען צווישען די אַנדערע סטאַראָאָבריאַדצעס, סיי אין זייערע רעליגיעזע אַנזיכטען, סיי אין זייער בעציהונג צו דער מאַכט; די סאָוועטישע אָרגאַנען האָבען אָנגענומען אַלע מיטלען פּאָפּולער צו מאַכען די פאָלקס-ציילונג צווישען דער סטאַראָאָבריאַדישער בעפעלקערונג פון דער געגענד, וועלכע דערגרייכט ביז פופצעהן טויזענד נפשות. דער רעזולטאַט איז, אַז די זעלביגע בעפעלקערונג, וועלכע איז פריהער אַנטלאָפען פון דער פאָלקס-ציילונג אין די וועלדער און האָט זיך בעגראָבען לעבעדיגערהייט, בעגעגענט איצט די ציילער פריינדליך און גיט זיי אַלע נויטיגע ידיעות.

דאָס בעווייזט אַ נ'איבעריגען מאָל, אַז ניט מיט פערפאָלגונגען און אויסראָטונגען, נאָר מיט גלויבענס-פרייהייט און מיט אויפקלערונג, קען מען קעמפען געגען אָבערגלויבען און פאַנאַטיזם.

(צייט). ד. וואַליו.

פערשווערונגען געגען נאַפּאָלעאָנען. דער הויפּטמאַן האַרעל האָט אָנגעגעבען אַ ראַפּאָרט וועגען אַ מאָרד-פערשווערונג אויפ'ן ערשטען קאָנסול. מען האָט תיכף אַרעסטירט די פערשווערערס. פיר פון זיי: דעמערוויל, קעראַטשי, אַרענאַ און טאָפּינאָ לעבראָן האָט מען גילאָטינירט. מען וואָלט זיי ניט פערמשפּט צום טויט, נאָר פערשיקט, אָבער גראָד דעם זעלביגען טאָג איז פאָרגעקומען אַ נייער אַטענטאַט אויף נאַפּאָלעאָנען און דערפאַר האָבען זיי בעצאָהלט מיט זייערע לעבענס. דער אַטענטאַט איז פאָרגעקומען אויפ'ן פאָלגענדיגען אופן: בשעת נאַפּאָלעאָן איז געפאָהרען צום טעאַטער האָט אַן עקספּלאָזיוו אַזוי ווי צופעליג פערשפּאַרט דעם וועג אין דעם קליינעם געסעל, וועלכע ער האָט געמוזט דורכפאָהרען. אַ שרעקליכער דונער האָט דורכגעציטערט די לופט. די אַטענטאַטער האָבען געהאַט בעוואָרפען אויפ'ן וואָגען פון נאַפּאָלעאָנען אַ פופצעהן פונטיגען גראַנאַט — זי האָט עקספּלאָדירט און צעריסען מעהרערע מענשען און די פערד. אָבער נאַפּאָלעאָן איז געבליבען אומבעשעדיגט. מען האָט אַרעסטירט אַ מענשען מיט'ן נאָמען פראַנסואַ קאַרבאָן, אַ געוועזענער ים-קאַפּיטאַן, וועלכער איז געווען פערבונדען מיט נאָך אַנדערע פערזאָנען און אַלע האָבען זיי געהערט צו דער פּאַרטיי, וועלכע האָט אין דער גאַנצער רעוואָלוציע צייט פערביטערט געקעמפט געגען דער רעפּובליק. זייער פיהרער איז געווען זשאָרזש קאַדודאַל, און ער האָט געהאַט אַ היבשע צאָל אַנהענגער. צו איהם האָבען זיך אויך אָנגעשלאָסען איינינע רעוואָלוציאָנס-גענעראַלען, וועלכע האָבען זייער אַמאָליגען קאָלעגע — זייער איצטיגען קייזער, פיינד געהאַט און זיך געזוכט אָהן איהם נוקם צו זיין. נאַפּאָלעאָן האָט כסדר בעקומען התראה בריף — אָבער זיין פּאָליציי איז געשטאַנען אויף דער וואַך. מען האָט אַרויסגעגעבען אַ שטענדיגען פערבאָט צו שיסען און בייזשטעהן די שונאים. און אין גיכען איז צוליב אַ מסירה, אַריינגעפאַלען אין די הענד פון דער פּאָליציי דער מוטיגער קאַדודאַל, וועלכער האָט פאַרטיג געהאַט אַ פּלאַן צו בעפאַלען דעם קייזער מיט 300 בעוואַפענטע מענשען און איהם אומצובריינגען.

קאַדודאַל איז אַרעסטירט געוואָרען. דעם 6-טען מעסידאָר (לויט דער רעוואָלוציאָנערער צייט-רעכענונג) האָט מען דעם שטאָלצען קאַדודאַל מיט זיינע חברים געפיהרט צו דער גילאָטינע. קאַדודאַל האָט דערביי קאָמאַנדירט מיט זיינע חברים אַזוי ווי זיי וואָלטען געגאַנגען שטורמען אַ פעסטונג. דער תליון סענסאָן האָט זיי אַלעמען גילאָטינירט... און נאַפּאָלעאָן איז געשטאָרבען אויף דעם אינזעל „הייליגע העלענאַ" דורך אַ נאַטירליכען טויט.

אויף זיין נאָכפאָלגער אויף פראַנקרייכס טראָן לואי-פיליפּ איז געשטאָרבען מיט אַ נאַטירליכען טויט, ניט קוקענדיג דערויף וואָס מען האָט אויף איהם געמאַכט אַ סך אַטענטאַטען. דער שרעקליכסטער אַטענטאַט אויפ'ן לעבען פון דעם בירגער קעניג איז געווען דער אַטענטאַט פון דעם קאָרסיקאַנער יאָזעף מאַריאַ פיעשי. פיעשי האָט מיטגעמאַכט די פעלדצוגען מיט נאַפּאָלעאָנען — איז אָבער שפּעטער אומצופרידען געוואָרען מיט דער אָרדנונג, איז געקומען צו קאָנפליקטען מיט די געריכטען און האָט צוזאַמען מיט צוויי חברים צוגעגרייט אַ טייוולישע מאַשין מיט וועלכער זיי האָבען בעשלאָסען צו דערמאָרדען לואי-פיליפּ. אָבער אָנשטאָט דעם קעניג זענען אומגעקומען 14 אַנדערע מענשען. די דריי אַטענטאַטאָרען פיעשי, פעפּין און מאָרי האָט מען דעם 16-טען פעברואַר 1836 געקעפּט.

אויף נאַפּאָלעאָן דעם דריטען האָט מען געמאַכט דריי אַטענטאַטען. דעם 28-טען אַפּריל 1855 האָט דער איטאַליענער פיאַנאָרי פּרובירט דורך אַ דאָלך-שטיך איהם צו דערמאָרדען. אָבער עס האָט זיך ניט איינגעגעבען. פּונקט אַזוי איז עס געווען מיט'ן אַטענטאַט פון בעלאַמאַר דעם 8-טען סעפּטעמבער 1855. נאַפּאָלעאָן דער דריטער האָט אַלץ מזל געהאַט. אַפילו ביי דעם אַטענטאַט פון גראַף אָרסיני, דעם 14-טען יאַנואַר 1858 איז ער אַרויס אָהן שום פערוואונדונגען. — אַלע אַטענטאַטער זענען פערמשפּט געוואָרען צום טויט.

דאָס זענען אַלץ מאָרד אָנפאַלען, וואָס זענען אַרויסגערופען דורך פּאָליטישע אָדער רעליגיעזען פאַנאַטיזם און זענען פערשטענדליך. אָבער ניט אַזוי לייכט צו דערקלערען איז די סיבה פון דעם טאַט פון איטאַליענער לוצעני. בשעת די קייזערין עליזאַבעט פון עסטרייך איז געווען אין גענף איז זי, בעת אַ שפּאַצירגאַנג דערשטאָכען געוואָרען דורך דעם איטאַליענער לוצעני. דאָס איז געווען אין 1898-טען יאָהר. לוצעני האָט שווער געמוזט בעצאָהלען פאַר זיין טאַט, אַ סך מעהר פון דאַמיען און ראַוואַלאַק. די שווייצער געריכטען האָבען איהם פערמשפּט אויפ'ן גאַנצען לעבען איינצושליסען אין אַ קעלער, וואו ער האָט מיט קיינעם ניט געקאָנט רעדען און מען האָט איהם געלאָזען אָהן אַרבייט. ער איז דערפון משוגע געוואָרען און מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק געשטאָרבען.

בכלל זענען אין פראַנץ-יאָזעפ'ס משפּחה אומגליקס-פעלען און גוואַלד-טויטען זעהר אָפט געווען. אַזוי איז אויך זיין זוהן — דער טראָנפאָלגער רודאָלף אויף אַ רעטזעלהאַפטען אופן אומגעקומען אין יאָהר 1889 און דער שפּעטערער טראָנפאָלגער — פראַנץ יאָזעפס פלימעניק — פראַנץ-פערדינאַנד איז ווי בעקאַנט צוזאַמען מיט זיין פרוי דערשאָסען געוואָרען אין 1914 אין סאַראַיעוואָ.

אין ענגלאַנד זענען אַטענטאַטען זעהר זעלטען פאָרגעקומען, בשעת אין ענגלאַנד האָט אַ הערשער געהאַנדעלט געגען דעם ווילען פון פאָלק און ניט פאַר זיין וואוילשטאַנד — האָט מען געמאַכט רעגולערע געריכטס-פערהאַנדלונגען און אויף אַ בעזעצליכען אופן בעפרייט פון די שלעכטע הערשערס. אַזוי איז עס אויך געווען מיט מאַריאַ סטואַרט, וועלכע מען האָט נאָך דער ענטדעקונג פון אַ מאָרד-אָנשלאַג אויף דער קעניגין עליזאַבעט, געטויט דעם 8-טען פעברואַר 1587. ענליך איז עס געווען מיט'ן קעניג קאַרל דעם ערשטען. אַ ספּעציעלער געריכט פון 150 מענשען האָט דעם 27 יאַנואַר 1649 דעם קעניג בעשולדיגט אַלס טיראַן, פערעטער, מערדער און לאַנד-שונא און פער'משפּט איהם צום טויט. דעם 30-טען יאַנואַר האָט מען איהם געקעפּט אין לאָנדאָן פאַר'ן וואַיטהאַל-פּלאַץ.

אין דער אַטענטאַט כראָניק פון אַמעריקאַ זענען בעקאַנט צוויי פעלען: דעם 14 טען אַפּריל 1865 איז דער פּרעזידענט פון די פאַראייניגטע שטאַטען פון אַמעריקאַ אַבראַהאַם לינקאָלן געזעסען אין דער טעאַטער-לאָזשע און דאָרטען האָט איהם דער שוישפּילער באָטס דערשאָסען.

אין דער זעלבער צייט האָט באָטס חבר צערעאָט דערמאָרדעט דעם סטאַט סעקרעטאַר סעוואַרד.

ביי דער אויספאָרשונג האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז הינטער דער פערשווערונג זענען געשטאַנען די פיהרערס פון די שקלאַפען-האַלטער-פּאַרטייען, וועלכע האָבען אַזוי אַרום זיך אָפּגערעכענט פאַר'ן בעפרייען פון די נעגערס. דער אָנפיהרער פון דער מערדער-באַנדע באָטס האָט מען אויף דער פלוכט דערשאָסען. זיינע חברים פּיינע, האַראָלד, עבעראָט און מערי סוראַט האָט מען דעם 7-טען יולי 1865 אויפגעהאָנגען.

דעמזעלבען גורל האָט געהאַט טשאַרלז גוויטאָ, וועלכער האָט דעם 2-טען יולי 1881 דערשאָסען דעם פּרעזידענט דזשעמס גאַרפילד אין וואַשינגטאָן. דער אַטענטאַטאָר האָט בעת דער אויספאָרשונג דערקלערט, אַז ער האָט אין דער וואַהל-קאַמפּאַניע זיך שטאַרק געמיט פאַר גאַרפילדען, און דערפאַר האָט ער פון גאַרפילד'ס שטאַטס סעקרעטאַר בלעין געפאָדערט אַ געזאַנדשאַפט-פּאָסטען אין ווינען. אַזוי ווי מען האָט איהם מעהרער מאָל אין דעם אָפּגעזאָגט, האָט ער בעשלאָסען נקמה און דערמאָרדעט דעם פּרעזידענט.

„די שווארצע כריזאנטעמע“.

(19 עקזאטישער ראמאן.

אין טיר איז געשטאנען דער פרינץ, דערשראקענע האטעל דינער, און געסט פון אנדערע נומערן.

— איהר קאנט געהן! — האט זיך אפגערופען דער פרינץ צום נומער-יונג, און צוקלאפענדיג הינטער זיך די טיר, איז ער אריין אין דער שוועסטערס שלאף-צימער.

— איך פאדער א בעפרידיגונג, הער דאקטאר! — האט דער פרינץ געזאגט נאך א קורצען שווייגען.

— איך בין עס גרייט אייך צו געבען! — האט געענטפערט דער דאקטאר, און קאלט פערביייגענדיג זיך איז ער ארויס פון צימער.

— ווען זיינע שריט האבען שוין געהאט אפגעהילכט אין סוף פון דעם לאנגען קארידאר, האט זיך דער פרינץ געווענדט צו זיין שוועסטער:

— כריזאנטע, דיין רייזע האט זיך געענדיגט.. מארגען פאהרסטו א היים!

בליקען פול מיט געבעט, און א שטיל שווייגען — דאס איז געווען איהר תשובה.

דער פרינץ איז ארויס פון צימער.

אויף דער גאס איז נאך געווען פינסטער.

די דאזיגע פינסטערניש איז אבער בלאס געווען אין פערגלייך מיט דעם חושך, וואס האט ארומגענומען די נשמה פון דער אונגליקליכער פרינצעסין. אין דעם ערשטען מאמענט האט זי זיך איינגעזעצען געהאט פערלוירען. אינגיכען איז זי אבער געקומען צו זיך.

— וואס איז עס מיט מיין ברודער? — איז זי געווען אויפגעבראכט — פון זינט-ווען האט ער זיך גענומען דאס רעכט צו בעפעהלען מיט מיין גורל? איך וועל עס בשום אופן נישט דערלאזען! — האט זי ענערגיש ארויסגערעדט, צוקלאפענדיג מיט איהר קליין פיסעל.

זי האט זיך שנעל אנגעטאן, און איז אוועק אין דעם נומער, וואו עס האט געוואוינט איהר ברודער.

נישט טרעפענדיג איהם דארטען, איז זי, נאך א ווײַלע טראכטען, אוועק צו דעם דאקטארס טיר.

קומענדיג צו זיך אין צימער, האט דער דאקטאר געבאדענט אויף וואס די וועלט שטעהט, ארומגעלאפען, ווי א משוגענער הין און צוריק פון ווינקעל צו ווינקעל, געביילט די פויסטען, און לסוף, ווי אויסגעמאטערט פאר אויפרעגונג, א ווארף געטאן זיך אויף דער קאנאפע, און זיך פונאנדערגעוויינט ווי א קליין קינד.

פּלוצלינג, מיט איין מאל האט זיך זיין נערוועזער געוויין איינגעשטילט, און ס'איז אנגעקומען א שטארקע רעאקציע — ער איז איינגעשלאפען געווארען, און ערשט די פרינצעסינס גלעטען איהם ביי די האר האט איהם אויפגעוועקט.

— דו ביזט א גוטע, און דו ביזט דא לע'בם מיר, מיין טייערע! — האט דער דאקטאר געשלוכצט.

כריזאנטע האט געהאלטען אין האנד א קליינעם אמעטיסט, וואס האט מיט זיך פערגעשטעלט א פיגור'ל מיט צוזאמענגעלעגטע הענד אויף דער ברוסט, און מיט מיט צוזאמענגעקנייטשטע הינטער זיך.

— אט א די קמיע, דער טאליסמאן, וואס איז געהייליגט געווארען אין אונזער טעמפעל, דארף דיך רעטעווען. איך האב איהם געקראגען געשענקט פון מיין מוטער, און אונזער הויז האט ער שטענדיג געבראכט גליק. טו איהם אן, און טראג איהם!

דער דאקטאר האט שווייגענדיג צוגענומען דעם טאליסמאן.

— זיי געזעגענט! — האט געזאגט כריזאנטע, מאכענדיג עטליכע שריט צו דער טיר.

דער דאקטאר האט זי אנגעיאגט.

— וואס איז מיט דיר? דו געהסט אוועק? — האט ער אויסגערופען, ארומנעהמענדיג די פרינצעסין — איך קאן דיך אזוי נישט אפלאזען... מיר מוזען זיך אדורכרעדען וועגען אונזער צוקונפט!

כריזאנטע איז געבליבען שטעהן.

— דער ברודער מיינער פלויערט אז איך זאל פאהרען א היים, נאר איך וועל דאך נישט, און קאן זיך דאך נישט צוריקקעהרען! — האט זי פערביטערענדיג מיט די הענד, און מיט טרעהרען אין די אויגען אויסגערופען.

— ניין! ניין! — האט דער דאקטאר אויסגעשריען — איך וועל דיך נישט אוועקלאזען! דו וועסט פערבלייבען מיט מיר! איך וועל זיך מיט דיר קיינמאל נישט צושיידען, און, און דו וועסט, וועלען מיר אפילו באלד חתונה האבען!

די פרינצעסין האט דורך די טרעהרען א שמייכעל געטאן.

— דו ביזט אזא וואוילער, אזא גוטער, דו האסט מיך ליב!

— האט זי ארויסגעשעפטשעט — נאר איך האב מורא, אז מיין ברודער וועט דיך דער'הרג'ענען! ער איז אזוי בייז! איך בעט דיך וועגען איין זאך: דו זאלסט מיט איהם דועלירען נאר אויף פיסטאלעטען, און בשום אופן נישט אויף קאלט געוועהר! גלויב מיר, איך ווייס, פארוואס איך בעט דיך וועגען דעם...

— בערוהיג זיך, טייערע מיינע!

דער דאקטאר האט צוגעצויגען כריזאנטע'ן צום שטול לע'בם קאמין, און צוזעצענדיג א בענקעל, האט ער זיך אוועקגעזעצט לע'ם איהר.

— כריזאנטע, קאן איך רעכענען דערויף, אז דו וועסט ווערען מיין ווייב? — האט ער איהר מיט צארטקייט א פרעג געטאן:

— איך וועל דאך דיר שנעל דערצעהלען, און דו וועסט מיך פערלאזען! איך בין דאך נישט קיין פאר פאר דיר. איך קאן נישט אייערע אייראפעאישע זיטען און געוואוינהייטען. בעטראכט נאר, וואס דו לעגסט מיר פאר!

— ניין, כריזאנטע, איך וויל פון די אלע זאכען נישט הערען. מארגען שטעהט מיר פאר א קאמף אויף לעבען און אויף טויט — און די איינציגע און די בעסטע קמיע וועט פאר זיין דאס בעוואוסטזיין, אז ס'איז דא אזא וואונדערבארע ווזען, וואס האט מיך ליב און איז גרייט צו טיילען מיינע פרייד און לייד אין משך פון מיין גאנצען לעבען!

מיט די די זינגע ווערטער האט זיך דער דאקטאר ארפגעלאזט אויף די קני פאר דער פרינצעסין, און בעדעקט מיט קישען איהרע פיס.

— איך בין מסכים... ווי קאן איך דיר אין עפיס אפזאגען? קיין קראפט איז דאכט זיך נישט אימשטאנד מיך צו שיידען מיט דיר!

דער דאקטאר לעבען די האט זי ארייגגעכאפט אין זייע ארעמס, און לאנג, לאנג געקוקט איהר אין איהרע פרעכטיגע שווארצע אויגען, וואס האבען אין זיך פערהוילען די תמימות און תמימות פון דער אויפגעהענדער זון.

— איך בין אזוי גליקליך און אונגליקליך אין דערזעלבער צייט. דו האסט מיך ליב, טייערע! דאס גליק דוכט זיך מיר, איז אזוי נאהענט פון מיר.. און פלוצים — וועט קומען א בלינדע קויל, אדער א קלאפ פון א שפאגע... און אנשטאט צו געהן אויף דער חתונה, וועסטו נאכגעהן מיין לויה..

— ניין, ניין! דו טארסט נישט שטארבען, און דו וועסט נישט שטארבען! איך גלויב אין דעם אזוי שטארק, ווי איך גלויב אין דיין ליבע!

— היינט, וואהרשיינליך, נישט שפעטער פון עלף א זייגער וועלען זיך צו דיין ברודער מעלדען מיינע סעקונדאנטען: קאפיטאן, אן אפיציר פון דער רוסישער ארמעי, און מארקיז דע-גרא, א קאפיטאן פון פראנצויזישען פלאט. איך וועל זיי תיקף אנשרייבען בריף.

— איך וועל דיר נישט שטערען! — האט געזאגט כריזאנטע — אויפהויבענדיג זיך פון שטול.

דער דאקטאר האט נאך אמאל א קוש געטאן כריזאנטע'ן, און בעגלייטענדיג זי צו דער טיר, האט ער געזאגט:

— ביים קאנטינענטאל וועלען אויף דיין נאמען אנקומען בריף פון מיר אדער פון מיינע סעקונדאנטען, ווען עס וועט עפיס אויסערגעוועהנליכעס געשעהן.

כריזאנטע איז אוועק, און דער דאקטאר איז צוגעגאנגען צום שרייב-טיש. ער האט אנגעהויבען שנעל צו שרייבען.

מען האט אנגעקלאפט אין טיר.

— אריין! — האט דער דאקטאר אויסגערופען.

עס איז אריינגעקומען דער לאקיי און געמעלדען:

— וויקאנט יאקא און מיסטער וועלינגס ווילען זעהן דעם הער דאקטאר!

— בעט אריין.

אין צימער איז אריינגעגאנגען א דארער שאטען מיט א קורץ-געשוירענעם קאפ, א גלאט-אויסגעראזירטער. די גרויסע אויגען זיינע און דער הילצערנער גאנג האבען עדות געזאגט, אז ער איז א טיפישער ענגלענדער. דער צווייטער גאסט איז געווען א קליינוואוקסיגער ברונעט מיט א בייכעל. דער אליוו-געלער קאליר פון זיין פנים האט געוויזען, אז ער איז א געבוירענער אויף די מאלאיִשע אינזלען, וועלכער האט זיך, וואהרשיינליך, אקלימאטיזירט אין יאפאן.

— בעטע, מיינע הערען! מיט וואס קאן איך אייך דינען?

— האט אנגעהויבען דער דאקטאר, ארויסגעהענדיג צו זיי ענטגעגען, און פערלייגענדיג זיי מיט א בעוועגונג, זיי זאלען זיך זעצען אויף דער קאנאפע.

— מיר זיינען געקומען אהער מיט אן אויסטערלישער שליחות. — האט זיך אנגערופען מיסטער וועלינגס. — צו אונז האט זיך געמעלדען דער פרינץ קאמאטסו, א נאהענטער בעקאנטער פון וויקאנט יאקא, און געבעטען אונז, מיר זאלען זיין זיינע סעקונדאנטען. ווי איהר זעהט, האבען מיר בעוויזען אויסצופיהרען די שליחות.

— איך נעהם אן דעם דועל, און ווענען די בעדינגונגען וועט איהר אזוי גוט זיין איבעררעדען מיט מיינע סעקונדאנטען, די אדרעסען פון וועלכע איך וועל אייך באלד איבערגעבען.

מיסטער וועלינגס האט מעטאדיש ארויסגענומען פון טאש א נאטיץ-ביכעל און גענוי פערשריבען די אדרעסען מיט די נעמען.

דערנאך האט דער ענגלענדער שווייגענדיג דערלאנגט דעם דאקטאר זיין טרוקענע האנד, און זיך געווענדעט צום ארויסגאנג.

דאסזעלבע האט אויך געטאן דער יאפאנישער וויקאנט.

(פארטזעצונג קומט)

הומאר סאטירע

מיניסטער קוויאטקאווסקי אין לאדז

סיין לאדז איז מיניסטער קוויאטקאווסקי געקומען
און גלייך האט דער מסחר צו בליהען גענומען
אזוי ווי דער פריהלינג אין מאי...
עס רוישען די רעדער, עס קלאפען מאשינען
ביי טאג און ביי נאכט און איהר וועט נישט געפינען
אן'ארבייטער-האנט וואס איז פריי...
און קונים פון טויזענטער שטעטלעך—זיי שטראמען
מען שטעהט אין די רייהען ביי אלערליי קראמען
עס היטען די ארדנונג א מחנה יונים
מ'שרייבט נישט קיין וועקסלען, מ'צאהלט מזומנים...
אין לאדז איז מיניסטער קוויאטקאווסקי געקומען

די רינשטאקען שמעקען אזוי ווי פערפומען,
און צאהל כאטש א רענדל וועסטו נישט געפינען
קיין קאפ פון א הערינג, קיין שאל פון ציטרינען,
מ'פיהרט נישט ביי טאג שוין די פעסלעך פון בשמים
אין מאגיסטראט זיצען דארט אלע חכמים...

אין לאדז איז מיניסטער קוויאטקאווסקי געקומען,
עס בליהען די ביימער, עס שמעקען די בלומען,
עס שפרייזען די מענשען דערמונטערט און בראף
ווען אלץ וואלט דאס אמת ויציב געוועזען,
ווי איהר אין מיין לידעל האט איצטער געלעזען
וואלט איך שוין געווען אויס קבצנ'ישער גראף...

גראף קאלי.

פערענטפערטע קשיות.

מאן (צו דער פרוי, וועלכע איז א היימגעקומען פון מאסקען-באל): ווי האט עס א פרוי נישט מורא אהיימצוקומען אליין אזוי שפעט?

פרוי: ראשית איז איצט נישט שפעט, עס איז נאך גאנץ פריה (7 פריה), והשנית, בין איך נישט געגאנגען אליין און ס'דריטע, בין איך נישט געגאנגען א היים...

שעמעדיגע

— איך קאן א ווייבעל איז זי אזוי שעמעדיג, אז זי שעמט זיך צו געהן מיט'ן איינענעם מאן און זי געהט מיט א בחור.

— און איך קאן א סוחר איז ער אזוי שעמעדיג, אז ער שעמט זיך אויסצושרייבען אויפ'ן שילד זיין נאמען, און ער האט אויפגעשריבע זיין ווייבס נאמען. און אז מען ברענגט איהם א וועקסעל, שעמט ער זיך מוחה צו זיין אז עס איז זיין אונטערשריפט.

זיך קוים דערמאנט.

ציטראגענער פראפעסאר: (נאכ'דעם ווי מען האט איהם א האלב דערטרונקענעם קוים ארויסגעשלעפט פון דער וואנע).

צום טייוועל, איך האב זיך נאר וואס דערמאנט: אז איך קאן נישט גוט שווימען.

דער פרייז פון ליבע

ער האט זיך צוריקגעקעהרט צו זיין געליבטער מיט אן'אראפגעלאזענעם קאפ.

— נו, וואס האט דער טאטע געזאגט וועגען דיין פארשלאג חתונה צו האבען מיט מיר? — האט זי געפרעגט.

— ער האט צוגעשטימט! — האט דער חתן-בחור א בורטשע געטון.

— איך בין אזוי גליקליך!

— ביזט גליקליך?. ווארט, וועסט הערען... אנהויב האט ער גארנישט געוואלט הערען וועגען שידוך.

— טא פארוואס האסטו איהם נישט געזאגט, אז דו האסט 5000 דאלער אין בענק?

— געזאגט!

— נו, נו... האט ער עס ביי מיר געבארגט.

מענשען און מענשליכקייט

צו א היגען סוחר איז געקומען א בכבוד'ער ארימאן און זיך געווענדעט צו אן'אנגעשטעלטען, ער זאל איהם געבען א נדבה.

דער אנגעשטעלטער האט דעם ארימאן דערקלערט, אז ער איז נאר דא א „מענש“ און איהם אפגעשיקט צום „אלטען“, אבער אויך דער אלטער האט איהם אפגעזאגט.

— איצט זעה איך — האט דער ארימאן צו איהם געזאגט — אז אייער אנגעשטעלטער איז כאטש א „מענש“, איהר זייט קיין מענש אויך נישט!

גאסען-לידעל.

עס קריכט ארויס א מויד, א מיאוס'ע
אין לאדז, די פריילין גריפע,
א הוסטערין, א ניסערין,
א גוט בעקאנטע קליפה.
דאקטוירימלעך זי וואויל געפעלט,
זיי טוען ליב איהר האבען,
ווייל זי העלפט זיי אין דער וועלט
די מענשעלעך בעגראבען..

ער פאלגט בלינד

דאקטאר: (צו זיין פאציענט) הוסטט די אנווייזונגען, וואס איך האב דיר געגעבען וועגען טרינקען שנאפס.

פאציענט: יא, דאקטאר, איך טרינק זעקס גלעזלעך א טאג.

דאקטאר: איך האב דיר דאך געזאגט, אז נישט מעהר ווי דריי.

פאציענט: אבער נאך א דאקטאר האט מיר אויך געזאגט, אז נישט מעהר ווי דריי, פאלג איך אייך ביידען...

אונזערע טעלעפאנען

אויב דו ווילסט געהן טעלעפאנירען קיין ווארשא, דארפסטו זיך פריהער לאזען אונטערזוכען פון א נערווען-דאקטאר, ווארום ביז דו וועסט בעקומען א פערבינדונג קאנסטו נאך חלילה בעקומען א נערווען-אנפאל.

אין א ווארשע געשעפט

— פארוואס האט איהר נישט קיין הכשר פון ראבינאט?

— דער אונטערנעהמער שטאמט נאך פון פאר מתן תורה.

יום-טוב, חגא און דאס יודישע קינד

דיסקוסיע ארום דעם ארטיקעל פון מ. בראדערזאן „צו שמד און — צו גארנישט“.

הערש ליב וועבער שרייבט:

אין די פראגען, וועלכע ה' בראדער-זאן האט בערירט זענען שולדיג נישט די עלטערן און נישט די קינדער — שולדיג איז די צייט. די צייט האט אזוי געוואלט, אז דאס יודישע קינד זאל ארויסגעריסן ווערן פון חדר און איבערגעגעבן ווערן אין פרעמדע שולען. און אפילו שוין אין דער דיסקוסיע הערען מיר, אז אלע יודישע יום-טובים דארפען אפגעשאפען ווע-רען און ס'דארפען געשאפען ווערען נייע..

נישט קיין נייע יום-טובים דארפען מיר, מיר זענען גענוג רייך מיט אלטע יודישע. מיר זענען שטענדיג געווען צוגעבונדען צו דער יודישער לעהרע און צו דער יודישער שפראך. איצט רייסט זיך דאס פאלק אפ פון יודענטום און ווערט אסימילירט.

אז דאס לעבען אין דער גרויסער שטאט, פענסטער געגען פענסטער און טיר-ביי-טיר מיט די קריסטליכע שכנים ברענגט אריין די פראגען וועגען קינדער-יום-טוב נישט נאר ביי די יודישע קינדער, נאר אויך ביי די קריסטליכע, זיי, די קריסטליכע קינדער בעטען מען זאל צינדען ביי זיי חנוכה-לעמפלעך, מען אל ביי זיי מאכען א סוכה א. א. וו.

אז עמיצען וויל זיך געווינען די סימפאטיע פון דער קריסטליכער באנע אדער פונ'ם קריסטליכען שכן, זאל ער די צייהן נישט פערייבען, אז ער טוט עס צוליב דעם קינד! אייגענע שעהנע טראדיציעס ווארפט מען אוועק און מען זוכט פרעמדע. א קינד מוז האבען יום-טובים. נעהמט אוועק ביי א בוים די שעהנע פארבען, מעג זי ווי שמעקען וועט דאס קינד זי אין די הענט נישט נעהמען. מיר קענען דעם קינד נישט געבען די קולטור פון דעם 21 טען יאהרהונדערט נאר פון 20-טען, ווען די קראפט פון דער רעליגיע לאזט ביים קינד דעם טיפסטען איינדרוק. דער אויספיהר איז — שאפען פאר'ן קינד אנ'עטשפרעכענדע שולע און סביבה.. דער מחבר פון יענעם ארטיקעל אליין האלט אמער פאר אוממעגליך צו שאפען א קינסטליכע סביבה.

N. O. ווייזט אן אין זיי ארטיקעל,

מאיר חינצינסטער שרייבט:

דאס יודישע לעבען איז אויפ'ן אמע-ריקאנער שטייגער „מאדערניזירט“. די היינטיגע יונגעלייט טוען נישט נאך דער פריהערדיגער אינטעליגענץ, וועלכע פלעגט אין די פרייע שעה'ן לעזען לערנען, היינטיגע „מאדערנע“ יונגעלייט-לעך פרעסען זארגלאז זייערע הויזען און טאנצען ביי יעדער געלעגענהייט. עס פערשטעהט זיך, אז סילוועסטער איז אוראי א יום טוב צום טאנצען. אז א „מאדערנע“ מאדאם זעהט ביי דער שכנ'טע א טאנינקע, קען זי נישט זיין אזוי נישט פראגרעסיוו און איהר נישט נאכמאכען. און די מאדע מיט סילוועסטער יום-טוב און טאנינקעס הערשט אפילו אין חסידישע הייזער, וואו עס איז נאך שטארק די טראדיציע פון יודישע יום טובים, אבער יודישע קינדער אין ארץ ישראל ווייסען יא וועגען ריין יודישע יום-טובים! דער אויס-וועג: אדער לאזען געהען ווי עס געהט ביז איצט, אדער אויסגעפינען און מי-טעל, א נייע מאדע א שטייגער און צו-נישט מאכען די שעדליכע ווירקונגען.

חיים יחיאל גאלדבערג שרייבט:

„לויט ה' בראדערזאנס ארטיקעל איז קלאר דער פאקט, אז אין די קרייזען, וואו די רעליגיע האט נישט מעהר קיין ארט... האט זיך געשאפען א חלל, א תהום, וועלכער מוז פערפולט ווערען, מען דאף נישט נאר א בריק צווישע יודישען קינד און פאלק. דער דעוויז פון דער איצטיגער צייט דארף זיין: „עלטערן, ערציהט אייערע קינדער נישט פאר פרעמדע, נאר פון אייערט-וועגען, פלאנצט איין אין זייערע הערצ-לעך ליבע צום יודישען פאלק, צו זיינע קולטורעלע ווערטען. ליבע צום יודי-שען געדרוקטען ווארט, צום קוואל פון יודישען שאפען און דאן וועט נישט זיין די פוסטקייט...

אבער דאס איז נאך נישט איינגאנצען. אויף דער ערציהונג פון יודישען קינד האט א גרויסע השפעה די פרוי. מען דארף דעריבער בעזונדער אכט לעגען אויף דער יודישער ערציהונג פון דער פרוי, עס וואלט זיך געדארפט גרינדען א ספעציעלע געזעלשאפט מיט דער בעטייליגונג פון קאמפעטענטע מענשען. וועלכע וואלט געדארפט ארבייטען צווישען די יודישע פרויען, עפענען א ציקל לעקציעס אונטער'ן נאמען: „פאר אייך יודישע מוטערס“. און עס זאלען געהאלטען ווערען פארטראגען וועגען קינדער-ערציהונג, וועגען פאלק און קינד א. א. וו.

שייטלעך

גוטע אויסארבייטונג, רעעלע בעהאנדלונג. צו בעקומען קאמיענא 5, 2-טען הויף לעצטען איינגאנג, 2-טען שטאק ביי בצלאל פארזשוצקי.

מעבעל

אין גרעסטען אויסוואהל רעעל און ביליג מיט די בעסטע בעדינגונגען בעקומט מען נאר ביי ה'

ווינטער, היליגסקי 41,

פראנט-געשעפט

כ'קויף אלטע מעבעל און צאהל די העכסטע פרייזען.

469

טליתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע זיידענע טליתים בכל מערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הגרט און דעטייל! מיט אויספער-טיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל ביי א. ה. ציטרינאהסקי, קאמיענא 1, אין צווייטען טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך! 298 בעמערקונג: מ'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צו וואשען.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר הערשנער	קינדער-קראנקהייטען	12—9½ 5—4
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקה.	1—11 6—5
ד"ר לוביטש	הויט- און געשלעכטס קר.	2—12
ד"ר שטיינפעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	3—1
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	2—12.30
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	1 —
ד"ר בערגסאן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פאטא-טעראפיע, שפריץ-שטעלונגען ווי שטעלען א. ז. וו. פאקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהלונג אנאלי-זירונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס. אויף פערלאנג — היזיטען אין שטוב. — אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אורין, פלעגמע און בלוט.

2170

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען קאבינעט

עס נעהמען אן:

ד"ר זילבערשטיין	צאהן-ארצט	10 2 נ. מ.
ד"ר לאזשינסקא טמאראפאלסקא	צאהן-ארצט	7—3

קינסטליכע ציהן, קראנען, פלאמבען א. א. וו. די לעטשניצע איז אויך זונטיג אפען.

דאנטיסט און צאהנטעכניקער

י. ביטענסקי

קאנסטאנטינער 5

נעהמט אן אלע טאג פון 9 פריה ביז 8 אווענד.

פרייזען ביליגע! בצאהלונג אהן געצאהלט

R. GRABOWIECKI, ŁÓDŹ

Piotrkowska 59, tel. 44-83 -- Egz. od 1895 r,

פאבריק פון רייזע-קופערם

קאלעקציאן-קופערם און פערשידענע לעדער-גאלאנטעריע ווי טעקעס און דאמען-טאשען. עס ווערען אויך אנגענומען פערשידענע בעשטעלונגען אויף מוסטער-קאלעקציאנען און ווערען אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 6 שעה, גרעסערע בעשטעלונגען אין משך פון א טאג.

רעעל! צוגענגליכע פרייזען! ביליג!

פאדערט איבעראל נאר פאטענטירטע פעדער-בעטען

פערזעהען מיט דער פאבריקס-מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר גאראנטירען.

אויך שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, שטאקאזע און געבעטע מאטראצען.

ביליגסטע פרייזען: רעעלסטע בעהאנדלונג! ביליגסטע פרייזען!

לאדז, פולנאצנא 24.

לעטשניצע

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

ד"ר ס. גוטענטאג
" ל. פאמיליער
ד"ר ב. ראבינזאהן
" מ. וואלפסאן
" א. טענענבוים
ד"ר י. שרייבער
" פאכשאנצקי
ד"ר ד. אלטערמאן
" מ. פעלדמאן
פרוי ד"ר זעלקאוויטש-קלאטשקא
" " גוסטאווא זאנד טענענבוים
ד"ר מ. מאשלאנקא
ד"ר פ. ברוין
" י. סאלאוויטשיק
ד"ר י. סטופאי
" ס. האלענדערסקא
ד"ר מ. קלאטשקא
" באל. כאן
ד"ר לערנער
צאהן-ארצט ס. שעוועס
" מ. רעזניקאווא
" ב. טשורנאווסקא
" נ. קאצענבאגען

די מאדערנסטע

לאמפען

פאר שפייזע-צימערן און קאבינעטען

קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען נור ביי

א. י. איינער, פאלורניאווא 25

לעטשניצע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

און ערצטליך-רענטגענישער קאבינעט

זגיערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראכאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3-2 11-10 7½—6½
ד"ר רושאנער	הויט- און געשלעכטס-קר.	11—10 2—1
ד"ר גאלדשטיין-פאראם	אויגען-קראנקהייטען	8-7 2-1
ד"ר יוסטמאן	נערווען-קראנקהייטען	2—12
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	5-4 12-10
ד"ר פאפיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	6-5 1-11½
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	2-1.1 4-3
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	7-5½ 1-11
ד"ר סטופעל	רענטגען	12-10 6-4
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	7—3
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	2—9

צאהן-אויסהיילונג, בעלייכטונגען, קראנען, פלאמבען, א. א. וו.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונ-גען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, לעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שפיטאלער.

אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 5—4 נאכט.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

חיזיט אין דער שטאט.

לונגען-קראנקהייטען!

רעקאמענדירט דורך די ה"ה דאקטוירים

Balsam Thlocolan Aqe

ביי הוסטען, בראנכיט, הוסט פערלייכטערט ביי פלעגמא, פערשטארקט דעם ארגאניזם און דעם ווידערשטאנד פון קראנקען, פערגרעסערט די וואג פון קערפער

„Balsám Thlocolán Aqe“ פערקויפען אפטייקען.

פערלאנגט נור אין ארגינעלער פאקונג פון דער אפטייק 2961

A.Gąsecki w Warszawie, ul. Leszno 41

שפארט געלד!

פון אלטע בגדים און קראוואטען ווערט איבער-געמאכט אויף נייע שלייפלעך און קראוואטען, ווי אויך פערשידענע בינדעס צו ווענדען, און אויך פון נייע שטאפען צו ביליגע פרייזען. ביי

הערשקאוויטש, וואלבארסקא 31.

אין הויף לינקע אפיצ. 2-טען שטאק.

ניַיער פאָלקסבלאַט
.11 פעברואַר 1927.

דאס לאדזשער לעבען

ניַיער פאָלקסבלאַט
.11 פעברואַר 1927.

11 פרייטאָג ט אדר א תרפ"ז	פעברואַר זון-אויפגאַנג 7.9 זון-אונטערגאַנג 4,30 לענג פון טאָג 9,30 ליכט-צינדען 27—4

דוד יאַנאָווסקי,
דער לאָדזשער שאַך-מייַסטער געשטאָרבען אין פּאַריז.

דער וועלט בעריהמטער יודישער שאַכמייסטער דוד יאַנאָווסקי, אַ ברודער פון אָנגעזעהענעם לאָדזשער בירגער חייקל יאַנאָווסקי, איז געשטאָרבען דעם 17-טען יאַנואַר, אין יאָהר 1927 אין פּאַריז.

דוד יאַנאָווסקי איז געבוירען געוואָרען אין לאָדז, אין יאָהר 1868, ביי רייכע יודישע עלטערן, זיין פאָטער אַ פאַבריקאַנט און אַ למדן, האָט איהם געגעבען אַן׳עכט יודישע ערציהונג און צווישען אַנדערע לעהרען האָט ער זיך ערלערנט דאָס שאַך-שפּיל.

דער קליינער דוד האָט געמאַכט גרויסע פאָרטשריטען אין שאַך-שפּיל, און צו זיין צעהנטען יאָהר האָט ער בעזיגט זיין פאָטער און ברודער אין דעם שפּיל,ביידע בעריהמט אַלס גוטע שאַכמאַטיסטען אין די לאָדזשער שאַך-קרייזען.

דוד יאַנאָווסקי האָט אויך געענדיגט אַ הויך-שולע און האָבענדיג שוועריגקייטען אַלס יוד פאָרטזועצען זיין שטודיום אויף די העכערע קורסען, האָט איהם זיין פאָטער געשיקט שטודירען נאָך פּאַריז. אין פּאַריז, אין קאַפע דע-לאַ-דזשאַני, האָט דער קליינער יאַנאָווסקי געמאַכט זיין דעביוט אין שאַך-שפּיל און גלייך האָט ער געקראָגען די אָנערקענונג און לויב פון די פּאַריזער שאַך-שפּילער. צו 18 יאָהר האָט ער בעזיגט אַלע פראַנצויזישע שאַך מייסטערס, צווישען זיי אַזאַ וועלט-בעריהמטען מייסטער ווי ה׳ ראָזענטהאַל, דער דעמאָלטיגער שאַך-טשעמפּיאָן פון פראַנקרייך.

יאַנאָווסקיס בריליאַנטענער שאַך סטיל, האָט איהם דורכגעטראָגען אין פיל וועלט-טורנירען. ער האָט געוואונען פיל ערשטע פּרייזען אין וועלט שאַך-טורנירען. ער האָט בעזיגט אַזעלכע מייסטער ווי לאַסקער, רובינשטיין, קאַפּאַבלאַנקאַ און אַנדערע שאַך-גאונים.

אין יאָהר 1911 האָט יאַנאָווסקי צום ערשטען מאָל בעגעגענט דעם קובאַנער שאַך-מייסטער קאַפּאַבלאַנקאַ און אין אַ גלייכער מאַטיציע האָט יאַנאָווסקי גע-אָפּפערט אַ פיגור. ער האָט דורכגע-פיהרט איינעם פון די שעהנסטע קאָמבינאַציעס אויפ׳ן שאַך-ברעט. ער האָט אַרומגעפיהרט קאַפּאַבלאַנקאַ׳ס קעניג איבער׳ן שאַך-ברעט ווי אַ מאַלפּע אויף אַ שטריקעל. נאָר צום סוף, ווען ער האָט געהאַט אַ לייכטען געווין, האָט יאַנאָווסקי געמאַכט נאָך אַ קאָמבינאַציע און האָט די פּאַרטי פערלוירען.

דעם שעהנסטען שטריך פון יאַנאָוו-סקי׳ן האָבען מיר געזעהן מיט שמואל׳יק׳ן יאַנאָווסקי האָט דורך אַ פיינער קאָמבי-נאַציע געקראָגען די אויבער-האַנד. שמואל׳יק האָט געוויזען וואונדער. ער האָט דורך אַ זעלטענער קאָנטער-אַטאַקע צוריקגעשטויסען דעם אַ גריף, און דאַן מיט אַ בריליאַנטענעם דאַמען אָפּפער גע-געוואונען די פּאַרטיע. ווען שמואל׳יק האָט געמאַכט דעם לעצטען מאַט-צוג. האָט יאַנאָווסקי געצייגט גרויס מוטה. ער האָט שמואל׳יק׳ן אַרומגענומען, אַ קוש געטון אין קאָפּ, בעמערקענדיג: „מיין קליין יונגעל דו ביסט אַ גרויסער שאַך-זשעניע און דו וועסט אַמאָל טראָגען די שאַך קרוין״.

דוד יאַנאָווסקי׳ס רעקאָרד אין שאַך-שפּיל איז פענאָמענאַל. ער האָט גע-וואונען 4 ערשטע פּרייזען אין וועלט-מייסטער טורנירען. אין יאָהר 1901 האָט ער געוואונען אַ וועלט-מייסטער-טורניר אין מאָנטע קאַרלאָ; אַ יאָהר שפּעטער, האָט ער געוואונען דעם ערשטען פּרייז אין האַנאָווער; אין 1905 האָט ער גע-טיילט דעם ערשטען פּרייז און צווייטען פּרייז אין באַרמען און אין 1921 אין אַטלאַנטי סיטי.

דוד יאַנאָווסקי איז טויט, זיין גייסט און זיינע שאַך-בריליאַנטען וועלען איי-ביג שיינען אין דער געשיכטע פון שאַך-שפּיל.

לעצטע טעג צו דערלאַנגען די „זעזאָניעס״ פון אומזאַץ-שטייער.

„זעזאָניעס״ וועגען הכנסה פון יאָהר 1926 דאַרף מען אויך שוין אָבגעבען.

די סוחרים, קרעמער און האַנדווער-קער, וואָס ווילען אָבגעבען „זעזאָניעס״ וועגען זייער „אָבראָט״ פון יאָהר 1926, האָבען צייט דאָס צו טון ביז דינסטאָג 2 אַ זייגער בייטאָג. שפּעטער וועט מען שוין נישט אָננעהמען.

מען קאָן זיך פאָרשטעלען, אַז אין די לעצטע טעג, מאָנטאָג און דינסטאָג וועלען די לאָקאַלען פון די אַמטען זיין בעלעגערט מיט פּערזאָנען, וואָס וועלען אָבגעבען די זעזאָניעס. נאָך 2 אַ זייגער וועט מען שוין קיינעם נישט אַריינלאָזען אין די ביוראָס.

די פּערזאָנען, וואָס ווילען אויסמיי-דען דאָס שטעהן לאַנג אין די „אָגאָנ-קעס״ און פערשפּעטיגען, וועלען קאָנען דינסטאָג אָבשיקען זייערע „זעזאָנאַניעס״ פער פּאָסט אין פּאָלעצאָני בריף. דורך דער פּאָסט וועט מען קאָנען אָבשיקען ביז 8 אַ זייגער אין אָווענד, אָבער מען זאָל דורכאויס שיקען אין אַ פּאָלעצאָני בריף און די קוויטונג בעהאַלטען. מען דאַרף אויך גוט און ריכטיג אַדרעסירען צום געהעריגען פינאַנץ-אַמט.

די פאָרמולאַרען אויף דער זעזאָניע קאָן מען בעקומען אומזיסט אין יעדען אַמט, אָדער אין די סוחרים פעראיינען. די זעזאָניעס מוז מען שרייבען נאָר אויף די אָפיציעלע געדרוקטע פאָרמו-לאַרען. יעדער סוחר זאָל בעצייטענס זיך בעזאָרגען מיט אַזאַ פאָרמולאַר. שפּעטער קאָן זיין שווער צוצוקומען.

צו דער „זעזאָניע״ דאַרף מען ביי-לעגען אָנגעשריבענע קאָפּיעס פון די קוויטונגען אויף די איינגעצאָהלטע זאַ-ליטשקעס פון אומזאַץ-שטייער.

*

אין היינטיגען מאָנאַט מוז מען אויך דערלאַנגען זעזאָניעס וועגען הכנסה, וואָס מען האָט געהאַט אין יאָהר 1926. דער לעצטער טערמין איז אין סוף פון היינטיגען חודש.

עס קאָן מעגליך זיין, אַז ווייל די אַמטען זענען בעוואָרפען מיט אַרבייט אַרום אומזאַץ שטייער, וועט מען אפשר פּראָלאָנגירען דעם טערמין פון די זעזאָניעס.

פּאַר זלאָטי-חובות קען מען נישט מאָהנען קיין גאָלד-זלאָטעס.

אַ קאַפּיטאַליסט האָט געפאָדערט, אַז דאָס געריכט זאָל איהם צו׳פסק׳ענען גאָלד-זלאָטים פאַר אַ סומע זלאָטים, וואָס ער האָט געבאָרגט אַ סוחר אין יאָהר 1924, ווען דער זלאָטי איז געווען 5,18 אַ דאָלאַר. דער קאַפּיטאַליסט האָט זיך געשטיצט דערויף, וואָס דעמאָלט, ווען ער האָט געבאָרגט די זלאָטים, איז יע-דער זלאָטי געווען גלייך 9 31-סטעל גראַם גאָלד, וואָרום לויט דעם אַרט. 1 פון דער פעראָרדנונג וועגען פּוילישע געלד פון 20-טען יאַנואַר 1924 איז יע-דער זלאָטי אָפּגעשאַצט געוואָרען אין אַזאַ צאָהל גאָלד.

דער וואַרשאָווער קרייז געריכט האָט די טענה פון קאַפּיטאַליסט אָפּגעוואָרפען

דער ענין איז געקומען אין אַפּעלאַציע-געריכט, וועלכער האָט אויך ערקלערט, אַז אויב דער חוב איז געשלאָסען אין זלאָטים אָהן שום ספּעציעלע בעוואָרע-נישען, קאָן מען נישט מאָהנען קיין שום גאָלד-זלאָטים, נאָר מען מוז אָננעהמען די זלאָטים, וואָס זענען אין אומגאַנג. וואָרום די פעראָרדנונג פון 20-טען יאַנו-אַר 1924, אַז אַ זלאָטי איז 9.-31-סטעל גראַם גאָלד האָט פערלוירען איהר קראַפט צוליב דעם סטאַטוט פון באַנק פּאָלסקי וואָס איז געקומען שפּעטער. אין סטאַ-טוט פון באַנק פּאָלסקי געפינט זיך אַנ-אַרטיקעל 46, וואָס זאָגט, אַז די באַנק פּאָלסקי בעקומט די פּריווילעגיע אַרויס-צולאָזען באַנקנאָטען, וועלכע האָבען די אונבעגרענצטע קראַפט אָפּצוצאָהלען מיט זיי אַלע פערפּליכטונגען.

דאָס אַפּעלאַציע-געריכט האָט דעריבער ערקלערט, אַז ווער עס שליסט אַן-אָפּ-מאַך אויף זלאָטים, אַקצעפּטירט דערמיט דעם דאָזיגען פּונקט פון סטאַטוט פון באַנק-פּאָלסקי. אַז מען וועט קאָנען דע-קען דאָס געלד מיט זלאָטי-באַנקנאָטען פון דער באַנק פּאָלסקי. אַן׳אויסנאָהם איז נאָר, אויב מען בעוואָרענט בפירוש אין אָפּמאַך, אַז דער חוב זאָל ווערען געצאָהלט אין גאָלד-זלאָטים, אָדער אין אַנדערע וואַלוטע.

טעאַטער „סקאַלאַ״, ציגעלנאַ 18.

גאַסטראָלען פון בעריהמטען אַרטיסט

יוליוס אַדלער

צוזאַמען מיט זיין אויסגעצייכנעטען אַנסאַמבל. פרויען: הדסה, האַליטש, רעגינאַ, סאַלאָמאָן, שייעוויטש. מענער: ברין, לאוי, קורט, קאָן, קראַנץ, שטאַק-פעדער, ראַטשייז און אַנדערע.

פרייטאָג, ד. 11. פעברואַר, 8.30 אָוונט
די זעראויסגענומענע פּיעסע פון ווילדגאַנס
ליבע אין עראָטיק
די הויפּט-ראָלע „ד״ר מאַרטין״ - יוליוס אַדלער.

שבת ד. 12 פעברואַר, 3.30 נאָכמ.
צו ביליגע פּרייזען די בצל. פּיעסע
תלמיד חכם
די הויפּט - ראָלע „תלמיד חכם״ — יוליוס אַדלער.

שבת, דעם 12. פעברואַר, 8 30 אָווענד גוטסקאָווס בערימטע טראַגעדיע
„אוריאל אַקאָסטאַ״
די הויפּט-ראָל „אַקאָסטאַ״ — יול. אַדלער.

מאָנטאָג, דעם 14. פעברואַר, 8.30 אָווענד—גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג צו ביליגע פּרייזען „דער ישיבה-בחור״.

בילעטען אין קאַסע פון טעאַטער „סקאַלאַ״. אימפּרעס.: א. שטאַקפעדער.
אין פראָבען: נייעסטער אַמעריק. שלאַגער מיט געזאַנג און טענץ דער בלינדער מאַלער

די גריפּע

אין „כרמל״-וויין!

פּרובט אייער דאָקטאָר, און איהר וועט זיך איבערצייגען, אַז „כרמל״-חיין אין „כרמל״-קאָניאַק איז אַ אויס-געצייכנעטער מיטעל געגען דער גריפּע.

Dr. PRYBULSKI

צייהנדאָקטער.

פּיאָטרקאָווסקע 25-38

ציינערזאַץ אין גאָלד, קרוינען און בריקען, ציינער-שיינען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל), רענטגען-שטראַהלען. נעמט אָן פון 9—1 און פון 4—8 אָווענד, דאַמען: פון 4—5 נאָכם.

ANGIELSKA HERBATA SIBUNION

Dr. med. I. WAJNBERG

Cegielniana 47 tel. 26-02

ווענערישע קראַנקהייטען, הויט, האָר און האַרן-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען מיט קוואַרצליכט בערג-זון.

נעמט אָן פון 3—5 נאָכמיטאָג.

דורך מיינע ברילען.

א חזן אין יאפּאַן...

דער פילהאַרמאָניע-זאַל האָט זיך אויס-געפּוצט אין עסיג און אין האָניג און בעניים נייע יאַפּאַנישע מלבושים פון קאָפּ ביז צו די פיס: אויף די טירען — צוויי פּויליש-יאַפּאַנישע אַדלער׳ס... נעבען די טירען — יאַפּאַנישע אויפ-שריפטען: „יופּישטשע״, „פּאָלניש פּאָ-ליציניע ווזבראָ יאַנע״ א. א. וו... אויף די ווענד — יאַפּאַנישע דזשענטעלמאַנס, מיט קרומע אויגען, געקעסטעלטע הויזען, לינעןישע צעפּלעך, טערקישע פעס-קעס, מיט פּוילישע, שלאַכציצקע וואָנ-סעס, וואָס מ׳כען, פון לאַנגווייליגקייט, קוצעניו, מוצעניו מיט בלאָנדע דיימש-קעס... יאַפּאַנישע באַמבוס-בוימער, וואָס וואַקסען אין אינדיען... יאַפּאַנישע רויטע רויזען, אויסגעאַרבייט פון אַסטראָווסקי׳ס פּאַפּיר...

און די מזרח וואַנד — דער סאַמע אוי-בענאָן איז אויסדעקאָלטירט מיט אַ יאַ-פּאַנישער גיישע, וואָס האָט צוויי לאַנ-גע נאַקעטע הענד און צוויי, צעשפּריי-טע פליגעל אַנשטאָט די פיס. .

אָט אַזוי זעהט עס אויס אין פילהאַר-מאָניע-זאַל נאָך איין „נאַכט אין יאַפּאַן״...

די גאַלעריע, שטופּט זיך און שוויצט, טופּעט מיט די פיס קלאַפּט מיט די הענד... דער עולם פון היגטען זיצט געשפּאַנט און שאָקעלט מיט די קעפּ:

— אוראי זענען זיי געזעצט אויבען, וואָס זיי טופּען! — ממה נפשך, איז ער אַ חזן — זאָל ער דאַווענען און נישט לאָזען וואַרטען אויף זיך, ווי עפּיס אַ פּי דעל-שפּילער.

און איינער אַ לץ כאַפּט אונטער:

— ווי אונזערע הייליגע חכמים זאָ-גען: ביזוי אַ האָהן — קרעה!..

— און אַ צווייטער פּרובט איהם פער-ענטפערען:

— ער איז אוראי עפּיס טוט דאָרט, הינטער די קוליסען...

— און איך קען וואַרטען, זאָגט אַ דריטער פלעגמאַטיש — מיך קאָסט קיין געלד נישט; איך בין ביי ווי אַריין אויף נאַפּ...

אַז דער חזן לאָזט אָבער סוף כל סוף צו לאַנג וואַרטען אויף זיך און דער אונטערשטער עולם ווערט אויך שוין אומגעדולדיג און הויבט אָן קלאַפּען — בעווייזען זיך די ערשטע שוואַלבען — חברה קליינוואַרג, די סאָפּראַנדלעך און אַלטלעך, וואָס לויפען אַרויף אויף דער עסטראַדע, ווי צעפּלאָשטע היהנדלעך אינמיטען פּיקען... נאָך זיי קומען אַריין די טענאָרען, אויסגעפּיאַקעוועטע און אויסעלעגאַנטעוועטע; זיי געהען זיכערע אַן זיך מיט די בלעטער נאָטען אין דער האַנד, ס׳זאָל האָבען עפּיס אַ פּנים... נאָך זיי שפּאַנען, די בעיאַהרענטע, מישוב׳דיגע און שוואַרטשעמאָדאַנטשיגע באַסן — זיי פּאַסט נישט אַוועקצושטעלען זיך מיט חבריה שהי-פּיה און זיי פער-נעהמען דעם סאַמע בכבוד׳סטען אוי-בענאַן...

אַז דער גאַנצער „כאָר״ איז שוין אויף דער עסטראַדע, בעווייזט זיך דער די-ריגענט מיט אַן׳אויסגעשפּיצטען קאָפּ און בע׳טלית׳טע פּלייצעס, מיט דער כלי — דעם קאַמערטאָן אין די צע-שפּרייטע הענד און ער נעהמט זיך קאָ-מאַנדעווען:

— דו, פּיאַטעק שטעל זיך דאָרט.

— דו, לאָשעק, שטעל זיך אָט דאָ

— דו, ציצעק, ציה זיך אויס...

און אַז אַלע זענען אויסגעשטעלט און אויסגע׳סדר׳ט, ווי די יודישע טישלעך אין די אַלטשטעדטישע האַלעס, נעהמט ער זיי, דער דיריגענט, ווי אַ קוואַקע די יונגע היהנדלעך הינטער זיינע פליגלען און דרעהט זיי אָן מיט די הענד, ווי אַ גראַמאָפאָן:

די סאָפּראַנדלעך קוויטשען, די אַלט-לעך בליצען, די טענאָרען גרענערען, די באַסען דונערען און... עס בעווייזט זיך דער סאָפּראַנדער חזן..

דער עולם בלייבט אַ מינוט פערגאַפט: „אַ שהנער יונג״.... דעפּ׳הרט מיט די הענד, וויל נערן אַ פּאַטש טון כנהוג... דערמאָנט ער זיך אָבער, עס איז „אַ מקום קדוש״ און מ׳פּאַטשט נישט, נאָר מ׳היסט זיך אויס, מ׳שנייצט אויס די נעזער. מ׳זעצט זיך גלייך און מ׳איז זיך מכין אַריינצונעהמען אין זיך אָט דאָס אַלעס, וואָס מ׳וועט דאָ הערען...

דער עולם איז אין טראַנס פון הע-רען, שטיל, קיין שאָרך נישט, קיין פּיפּס נישט... די מיילער זענען אָפען, די צינ-גער אַרויסגעהאָנגען און די אויגען אָנ-געשרענגט...

איי ער, איי ער, קען זיך אָבער בשום אופן נישט איינהאַלטען און מוז מיט אַלע כחות אויסדריקען זיין התפּעלות, ווענדט זיך צו מיר אויף אינטעליגענטיש לשון:

— יאָ, מיין הער, דאָס איז וואונדער-באַר״. איך האָבע שאָנט לאַנגע אין איין ואָלכעס, רעפּאָרמירטעס סינאַגאָגע ניכט געהאָוועט״... איך וואַר שאָנט נעמליך איז בערלין און אין ברעסלוי אויך... גיבע דער ליבער הער גאָט, פיל זאָל-כע כזנים הינטער דען יודען...

י. שרה׳לעס.

פילהארמאניא-זאל נארוטאוויטש-גאס 20.

„קרן-היסוד", לאדז

זונטאג, י"א אדר א' (דעם 13/II ה. י.) 8.30 אין אוונד קומט פאר

א פייערליכע אקאדעמיע

לכבוד די מיטגלידער פון דער ארץ-ישראל דעלעגאציע:

דר. שמריהו לעווין מיטגליד פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט;

הרב משה אסטראווסקי מיטגליד פון ועד הלאומי אין ארץ-ישראל;

שמואל טשערנאוויטש (ספוג), סעקרעטאר פון ועד הלאומי;

דוד באראוואוי מיטגליד פון דער אספת הנבחרים, דעלעגאט פון דער אלגעמיינער יודישער ארבייטער-ארגאניזאציע אין ארץ-ישראל, וועלכע וועלען ארויסטרעטען מיט רעדעס אויף ד. ט.:

„אמת פון ארץ-ישראל"!

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4), אין „התאחדות" (שענקיעוויטשא 3/5), ביי ה'ה. ה. גורין (נאוואמיעסקא 15) און אין טאג פון דער אקאדעמיע — פון 5 נאכמיטאג אין דער קאסע פון פילהארמאניע. 978

די ארץ-ישראל-דעלעגאציע איז לאדז.

הייגט, 10.25 פריה קומען אן קיין לאדז מיט דער פאבריקס באהן די פער-טרעטער פון א"י-יודענטום, וועלכע ווײלען לעצטענס אין פוילען און האבען די אויפגאבע צו בעקענען די יודישע בעפעלקערונג מיט דער ווירקליכער לאגע אין ארץ ישראל. אין דער שפּיץ פון דער דעלעגאציע שטעהט דער בע-קאנטער ציוניסטישער עסקן און שריפט-שטעלער, מיטגליד פון גרויסען אק-ציאנס-קאמיטעט, ד"ר שמריהו לעווין. צוזאמען מיט איהם בעטייליגען זיך: דער מיטגליד פון ועד הלאומי אין א"י, הרב משה אסטראווסקי, דער סעקרע-טאר פון ועד הלאומי און אנגעזעהע-נער העברעאישער שריפטשטעלער ש. טשערנאוויטש (ספוג) און דער מיטגליד פון דער אספת-הנבחרים און פארשטע-הער פון דער אלגעמיינער יודישער ארבייטער-ארגאניזאציע אין א"י, ה' דוד בארעווי.

די חשוב'ע געסט וועלען מקבל פנים זיין אויף דער באהן סטאציע די פאר-שטעהער פון ציוניסטישען קאמיטעט, פון „קרן-היסוד", פון די ציוניסטישע גרופּירונגען א.א.וו.

מארגען, שבת אין דערפריה, וועלען א טייל מיטגלידער פון דער דעלעגאציע אנוועזענד זיין בשעת דער תפלה אין דער סינאגאגע אויף דער קאשטשושקי-אלעע, הרב אסטראווסקי וועט האלטען א רעדע אין דער ווילקער שוהל אויף זאכאדניע-גאס און ה' שמואל טשער-נאוויטש – אין דער שוהל „אהל-יעקב".

מארגען שבת 5.30 נאכמיטאג וועלען די געסט אויפגענומען ווערען אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע דורך די פערטרעטער פון די ציוניסטישע גרו-פּירונגען און די ציוניסטישע עסקנים. דער אריינגאנג איז נאר לויט איינלא-דונגען.

זונטאג, 8.30 אין אוונד, קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל א פייערליכע אקאדעמיע לכבוד די מיטגלידער פון דער דעלעגאציע, ד"ר ש. לעווין, הרב מ. אסטראווסקי, ש. טשערנאוויטש און ד. בארעווי, וועלכע וועלען ארויסטרע-טען מיט רעדעס וועגען דער לאגע אין ציוניזם און אין א"י.

מאנטאג, קומט פאר א גרויסע פרויען-פערזאמלונג אין לאקאל פון דער ציו-ניסטישער ארגאניזאציע מיט דער בע-טייליגונג פון די מיטגלידער פון דער דעלעגאציע ד"ר ש. לעווין, ש. טשער-נאוויטש און ד. בארעווי.

מאנטאג אין אוונד קומט פאר אן אויפנאהמע לכבוד דער א"י-דעלעגאציע אין „התאחדות".

דינסטאג, ד. 15 ה.ח. ווערט איינגע-ארדענט א העברעאישע פערזאמלונג אין זאל פון „הזמיר" אויף וועלכער עס וועלען ארויסטרעטען די מיטגלידער פון דער א"י-דעלעגאציע.

מיטוואך אין אוונד קומט פאר אן אבשידס בהנקעט און דאנערשטאג 1 א זייגער מיטאג פאהרט די דעלעגאציע אב פון לאדז.

ווי עס איז צו זעהען, גרייט זיך לאדז ווירדיג אויפצונעהמען די אנגע-זעהענע פערטרעטער פון יודישען ישוב אין ארץ ישראל.

ווער זענען די מיטגלידער פון דער ארץ-ישראל-דעלעגאציע.

ד"ר שמריהו לעווין.

ד"ר ש. לעווין, וועלכער קומט בראש פון דער דעלעגאציע פערנעהמט, אין דער געשיכטע פון דער ציוניסטישער באוועגונג, איינעם פון די אנגעזעהענ-סטע פלעצער. זיין געזעלשאפטליכע קאר-יערע אין רוסלאנד האט ד"ר לעווין אנ-געהויבען אלס ראבינער אין גראדנא דאן אין יעקאטערינאסלאוו און פון דארט איז ער, אין יאהר 1904, אויפגענומען געווארען אלס פרעדיגער אין ווילנא. אין די אלע אויבענדערמאהנטע שטעדט האט ד"ר ל. ענטוויקעלט א ברייטע גע-זעלשאפטליך קולטורעלע טעטיגקייט. אין „פעראיין צו דערגרייכען גלייכבערעכ-טיגונג פאר יודען". איז ער אויסגע-וועהלט געווארען אלס מיטגליד אין צ. ק. ד"ר ל. איז אין דער ערשטער דומע, אין יאהר 1906, אויסגעוועהלט געווא-רען אלס דעפוטאט פון ווילנא. אין דומע איז ד"ר לעווין עטליכע מאל ארויסגעטרעטען אין יודישע פראגען. ער האט אויך אונטערגעשריבען דעם בעקאנטען „ויבארגער אויפרוף", נאך דעם פונאנדערטרייבען די ערשטע דומע.

זיין ציוניסטישע טעטיגקייט האט ד"ר ל. אנגעהויבען זעהר יונג. נאך זיבצעני-דיג אויפ'ן שול באנק פון דער מינסקער ריאל-שולע האט ער גענומען אנ'אקטי-ווען אנטייל אין דער ארבייט פון די מינסקער „חובבי ציון". אין בערלין איז ד"ר ל. געווען א מיטגליד אין דער סטו-דענטען-ארגאניזאציע פון די רוסישע יודען, ער איז צוגעשטאנען צו די „בני משה", דעם ארדען, וואס אחד העם האט בעשאפען. ער האט, א צייט לאנג, מיט-געארבייט אין „השלח", וואו ער האט אנגעפיהרט מיט דער אבטיילונג פאר'ן יודישען לעבען. אין די ציוניסטישע קאנגרעסען בעטייליגט ער זיך פון דעם 6-טען קאנגרעס אן אויף וועלכען ער איז געווען איינער פון די פיהרער און הויפּט-רעדנער פון די „ניין-זאגער" אין דער אוגאנדא-פראגע. אין 1905 איז ער געווען איינער פון די דריי וועמען די קאנפערענץ פון די רוסישע ציוניסטישע פיהרער אין קעלן האט אפערטרויט די אנפיהרונג מיט דער ארבייט אין רוס-לאנד. מיט יענעם ארבייטס-פּעריאד פון ד"ר ל. איז פערבונדען די גרינדונג פון ציוניסטישען וואכענבלאט אויף יודיש „דאס יודישע פאלק".

ד"ר ל. האט זיך, צו יענער צייט, אויסגעצייכענט מיט זיין טעטיגקייט פאר'ן טעכניקום אין ארץ ישראל. ער האט דערנעהענטערט די פיהרער פון הילפס-פאראיין פון די דייטשע יודען צו אחד העם ז"ל און צוזאמען מיט'ן פערשטארבענעם דענקער האט ער משפיע געווען אויפ'ן הילפס-פעראיין ווי אויך אויפ'ן אמעריקאנער יעקב שיף א. א. זיי זאלען אונטערשטיצען די גרינדונג פון טעכניקום. זייט דעם 10. קאנגרעס, פערנעהמט ער דעם אמט פון א מיטגליד פון ענגערען אקציאנס-קאמי-טעט. ער שטעלט זיך אין דער שפּיץ פון רעסארט פאר קולטור-ארבייט אין ארץ-ישראל, דער ערשטער רעסארט וואס איז געגרינדעט געווארען ביי דעם ענגערען א. ק.

מיט דער נסיעה פון ד"ר ל. קיין אמעריקא הויבט זיך אן דער רוהמפול-סטער פעריאד פון זיין ציוניסטישער טעטיגקייט. דער אויסברוך פון דער מלחמה האט געטראפען ד"ר ל. אויף א פראפאגאנדע-טורנע איבער אמעריקא. ד"ר לעווין האט געהאט א ביישפּיללאזען ערפאלג אין האט געלעגט דעם יסוד פאר דער נייער ענטוויקלונג פון דער ציוניסטישער באוועגונג אין אמעריקא.

דאס אריינטרעטען פון לואיס בראנ-דייס אין דער פיהרונג פון דער ציוני-סטישער ארגאניזאציע, וואס איז צום גרעסטען טייל דער פערדינסט פון ד"ר ל. איז באטראכט געווארען פאר א אוי-סערגעוועהנליכען ערפאלג. נאך דער לאנדאנער קאנפערענץ האט ד"ר ל. אונטערגענומען א טורנע איבער דייטש-לאנד און פוילען.

אין 1922 בעזוכט ד"ר ל. צום דריטען מאל אמעריקא אלס מיטגליד פון דער צווייטער דעלעגאציע פון קרן-היסוד מיט סאקאלאוו, זשאבאטינסקי און אנ-דערע ציוניסטישע פיהרער. ער האט שפּעטער מיטגעארבייט מיט פרעז. ווייצמאן בעת זיין צווייטען בעזוך אין אמע-ריקא. ד"ר ל. האט אויך בעזוכט די הויפּט-שטעדט פון קאנאדא וואו ער האט, נאטירליך, געהאט נישט קיין קלענערען ערפאלג ווי אין אמעריקא.

צום פערטען מאל בעזוכט, אויף דער אויפפאדערונג פון די אמעריקאנער ציו-ניסטען, דר. ל. אמעריקא אין ווינטער 1925 – 26 צוזאמען מיט'ן דיכטער ביאליק.

צוריקקומענדיג פון אמעריקא בעשליסט דר. ל. מעהר נישט צו פערלאזען ארץ-ישראל צוליב זיין שוואכען געזונד. אבער דאן ווענדעט זיך דאס דירעקטאריום פון קרן-היסוד, צו דר. שמריהו לעווין, און לאדען איהם איין קיין פוילען בראש פון א דעלעגאציע צו בעקעמפען די געדריקטע שטימונג, אויפמונטערען און שטארקען. נישט קוקענדיג אויפ'ן שוואכען געזונד-צושטאנד נעהמט אויך איצט דר. ל. אן די מיסיע.

ער קומט צו אונז, דער ציוניסטישער וועטעראן. כדי אונז אנצוצינדען מיט'ן פייער פון זיינע רייד, אנצושטעקען מיט זיין שטארקען גלויבען און גליהענדער ליבע צום פאלק, און לאנד.

שמואל טשערנאוויטש (ספוג).

שמואל טשערנאוויטש איז נישט נאר א גלענצענדער שרייבער און גוטער רעדנער. שמואל טשערנאוויטש איז אן עסקן, א כלל טוער פון בעסטען ארט. אויב עס איז פארהאן אין ארץ-ישראל א ועד-לאומי, וועלכער זארגט פאר דעם ישוב, פאר זיינע וויכטיגע נאציאנאלע זאכען, – איז דאס, אין גרעסטען טייל, צו פערדאנקען שמואל טשערנאוויטש. מיט זיין טעטיגקייט און ענערגיע האט ער זעהר פיל מיטגעהאלפען, אז די אספת-הנבחרים – אונזער יודישער פאר-לאמענט אין ארץ-ישראל – זאל זיך צו-זאמענקומען.

ד. באראשאי (בר-רב-האי).

חבר בר רב האי איז קיין ארץ ישראל געקומען פון סאוויעט רוסלאנד וואו ער איז געווען איינער פון די מיטקעמפער פון דער צעירי-ציון-בע-וועגונג, אונטער דער ממשלה פון די יעווסעקס. ה' באראוואי צייכענט זיך אויס מיט זיין ענערגיע און איבער-געבענהייט צו דער ציוניסטישער בע-וועגונג. ער האט זיין לעבען אין גע-פאהר געשטעלט און, יאהרען לאנג, גע-שמאכטען, אונטער'ן סאוויעט-רעזשים, אין דער שפּיץ פון דער אונלעגאלער ציוניס-טישער טעטיגקייט. ער איז געפאהרען פון שטאט צו שטאט און ארגאניזירט בעהאלטענע ציוניסטישע קרייזלעך. ער איז אויך געווען רעדאקטאר פון דער אונלעגאלער צייטונג „הארץ והבורה". זיין ארבייט האט אבער נישט געקענט זיין לאנג פערבארגען, און אין יאהר 1922 האט מען איהם, אלס מיטגליד פון פרעזידיום פון א ציוניסטישער פער-זאמלונג אין קיעוו, ארעסטירט צוזאמען מיט די איבריגע דעלעגאטען, און נאך 13 חדשים ארעסט האט מען איהם פער-שיקט אין סיביר. שפּעטער האט ער בעקומען די מעגליכקייט ארויסצופאהרען קיין ארץ ישראל.

אין ארץ-ישראל האט ער גלייך פער-נומען זיין פלאץ אלס ענערגישער טוער, רעדנער און אגיטאטאר צווישען דער יוגענד.

אין דער דעלעגאציע קיין פוילען איז ער דער פערטרעטער פון דער „הסתדרות העובדים הכללית", זיין אנטייל אין איהר פערפאלשטענדיגט איהר צוזאמענ-שטעל אזוי, אז זי איז באמת צוזאמענ-געזעצט פון אלע טיילען פון יודישען ישוב, פון שאפענדען און קעמפענדען נייעם יודענטום אין אונזער אלט-נייע לאנד.

הרב משה אסטראווסקי.

הרב משה אסטראווסקי איז געבוירען אין פינסק אין יאהר 1887.

זייענדיג 11 יאהר אלט האט איהם זיין פאטער, א בעקאנטער סוחר אין פינסק, געבראכט קיין ירושלים.

נאך א קורצער צייט טרעט ער אריין אין דער ישיבה „תורת חיים", וואו ער צייכענט זיך אויס מיט זיינע פעהיגקיי-טען און צוליב דעם ווערט ער אנגענו-מען אין דער רבנים-שול.

אלס 25-יעהריגער יונגערמאן קריגט הרב אסטראווסקי סמיכה אויף רבנות דורך די גדולי הרבנים אין לאנד צווי-שען זיי פון הרב הגאון ר' חיים בער-לין זצ"ל.

בשעת די וואהלען צו דער אספת-הנבחרים אין דער ארגאניזאציע פון ועד הלאומי איז הרב אסטראווסקי גע-שטאנען אין דער שפּיץ פון ארטאדאק-סישען יודענטום אלס פערטרעטער פון „מזרחי" און דער לייטונג פון ועד לאומי.

הרב אסטראווסקי איז איינער פון די טעטיגסטע עסקנים פון קרן-היסוד אין א"י און א דאנק זיין איבערגעבענהיי-טער ארבייט, אלס פארזיצענדער פון לאנדעס-קאמיטעט פון „קרן-היסוד" אין ארץ ישראל, פערנעמט דאס א"י יודענ-טום אזא אנגעזעהענעם פלאץ צווישען אלע לענדער, וואס בעטייליגען זיך אין דער ארבייט פון „קרן-היסוד".

צו זיין אבפאהרען קיין פוילען מיט דער א"י דעלעגאציע האט דער הרב הראשי אין א"י ר' אברהם יצחק הכהן קוק, ארויסגעגעבען א ווארעמען אויפ-רוף צו דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען וועגען זייער בעטייליגונג אין ארץ-ישראל-אויפבוי.

שאראדען-ווינקעל

.35

א צווי – דאס ערשטע שטענדיג איז.
דאס צווייטע איז – ווען הייסט איהם טון.
דאס דריטע איז-פערקעהרט פון זיס
אזא מין זאך, וואס ביטער, גרין.
די אלע דריי בעדייט א ווארט –
אנ'איצטיג רעוואלוציע-ארט.

שאראדען-ווינקעל קופאן 35

פרעמיעס:

1 טאפעל שאקאלאדע.

.36

דאס ערשטע איז אמאל – מזומן,
אמאל – א שענקעל, וואו דו ביזט.
און אין העברעאישען גענומען
דאס צווייטע איז – א בערגעל וויסט...
ווי לעהגט זיך אויס די צוויי צוזאמען,
ווען ביידע זענען פון איין מאמען?

שאראדען-ווינקעל קופאן 36

פרעמיעס:

1 טאפעל שאקאלאדע.

לעזונג פון רעטעניש נ. 33

אזעח

געוואונען האט לויט א גורל:
2 בילעטען אין קינא: מאיר בלאוואט, זגערזשער 24.

לעזונג פון רעטעניש נ. 34

„די שווארצע כריזאנטעמע"

די ווערטער זענען: 1) דיאדעמע, 2) ירושלים, 3) שטימע, 4) וואריאנט, 5) וואולקאן, 6) אמאלינא, 7) רוגה, 8) ציננינאטי, 9) עגבער, 10) כורך, 11) רשע, 12) יאוועק, 13) זינגער, 14) אללא, 15) נארעוו, 16) טאבו, 17) עליאש, 18) מוסאליני, 19) עדוארד.

געוואונען האט לויט א גורל:
2 בילעטען אין קינא: לעאן משאלעק, גראסמאן-גאס 5.

געזונד-צושטאנד

פון ראדאשיצער רבי'ן.

דער ראדאשיצער רבי שליט"א איז געקומען קיין לאדז און שטעהט איין ביי ר' יאנקעל יאקובאוויטש (נארוטא-וויטש-גאס 49). דער רבי ווערט בע-האנדעלט דורך די דאקטוירים: קאנטאר, דאטינער און פראשקער, וועלכע גיבען גוטע האפנונגען. מיט'ן רבי'ן איז מיט-געקומען דער פעלדשער בעריש.

אנגעהויבען

דער זומער-סעזאן.

(ב) אין דער לעצטער וואך האבען אין לאדז זיך בעוויזען א רייהע סוחרים פון דער פראווינץ, וועלכע האבען איינ-געקויפט פערשידענע סחורות.

אין די סוחרים-קרייזען האלט מען, אז דער זומער-סעזאן האט זיך שוין אנ-געהויבען.

אין די אפטייקען.

היינטיגע נאכט דיזשורען.

(§) היינט פרייטאג, דיזשורירען ביי-נאכט פאלגענדע אפטייקען: יורשים פ. וואוימשיצקי (נאפיורקאווסקי גאס 27), וו. דאנעלעצקי (פיעטריקאווער 127), ט. איל יצקי און י. צימער (וואולטשאנ-סקא 37), יורשים פ. הארטמאן (מלינאר-סקא 1), י. קאהאנע (אלעקסאנדראווי-טקא 80).

מאָרגען, שבת, אין דער פריה ביים דאַווענען וועלען מיטגלידער פון דער

ארץ־ישראל־דעלעגאַציע

רעדען אין פאָלגענדע שוהלען:

887

הרב משה אסטראָווסקי אין דער ווילקער־שוהל
ה' שמואל טשערנאָוויטש — אין „אהל־יעקב".

די אָפּסטרוקציע פון דער אָפּאָזיציע פון לאָדזער שטאָדט־ראַט.

(–) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון שטאָדט־ראַט האָט די אָבסטרוקציע פון די יודישע סאָציאַליסטישע ראַטמענער אָנגענומען נאָך שאַרפערע פאָרמען ווי עהרגעכטען. נאָכמעהר צוליב דעם, וואָס די מעהרהייט זעהט אויס האָט בעשלאָסען צו רעאַגירען אויף דער אָבסטרוקציע. זי האָט אָבער נאָך נישט קיין פּלאַן און האָט דאָס געפּרובט סון אויף אַנ'אומגעלומפּערטען אופן. זוגערט האָט געמאַכט זיין קלאָונישע שטיק און צוערשט דער פאָרזיצענדער וואָלטשינסקי און דערנאָך ד"ר פיכנא בכבודו ובעצמו האָבען געפּרובט צו טעאָריזירען די אָבסטרוקציאָנערען דורך צונעהמען דאָס וואָרט, דיסקוואַליפיצירען פאַרשלאָגען א. א. וו.

די לינקע יודישע ראַטמענער האָבען זיך אָבער נישט דערשראָקען און ווייטער געפיהרט די אָבסטרוקציע ראַטט. האַלענדערסקי איז אַ גאַנצע שעה געשטאַנען אויף דער טריבונע און מאָטיווירט זיינע 40 אויסבעסערונגען.

סוף כל־סוף האָבען אַ טייל רעכטע ראַטמענער נישט געקענט אויסהאַלטען און, נישט קוקענדיג, אויפ'ן בחנם'דיגען בופעט (די זיצונג האָט געזאָלט דויערן אַ גאַנצע נאַכט) זענען זיי איינגעשלאָפען אַהיימגעגאַנגען.

ראַטמ. ליכטענשטיין האָט קריטיקירט דעם קוואָרום און דער פאָרזיצענדער, האָט אפילו נישט ווילענדיג געמוזט צוליב'ן פעהלען פון אַ קוואָרום שליסען די זיצונג.

אויף דער נעכטיגער זיצונג האָט אויך ראַטמ. פּראַשקער, אין נאָמען פון דער ציוניסטישער פראַקציע, אָפּגעגעבען אַ דעקלאַראַציע. צום בודושעט.

יודישע גאַסען־הענדלער
קאָנען ווייטער האַנדלען אין די גאַסען.

(–) צוליב די בעאונרוהיגענדע קלאַנגען, וואָס גיהען אַרום אין שטאָדט וועגען פערוועהרען ווייטער צו האַנדלען די גאַסען־הענדלער, האָבען מיר זיך געווענדעט צו לאָוויק יאָעל וועגען אינפאָרמאַציעס בנוגע דעם גורל פון די גאַסען הענדלער.

לאָוויק יאָעל, וועלכער האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט דעם ענין, האָט אונז מיטגעטיילט, אַז ערשט היינט האָט ער בעקומען אַ ידיעה, אַז די פראַגע פון די גאַסען־הענדלער, וועלכע האַנדלען אין די הויפּט־גאַסען, ווי וושכאָדניאַ א. אז. וו. איז פּראָוויזאָריש אָפּגעלעגט געוואָרען ביז'ן 15 אַפּריל ד. ה. נאָך פּסח, ביז דעמאָלט וועלען די הענדלער פון די דאָזיגע גאַסען נישט גערירט ווערען.

פּרעזידענט מאָשטשיצקי און מאַרשאַל פּילסודסקי
וועלען קומען קיין זגיערזש.

זגיערזש, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין זגיערזש ווערען געמאַכט גרויסע הכנות צו דער איינוויהונג פון דער פאָהן פון 31 פּולק פון לאָדזער קרייז.

ס'איז געבילדעט געוואָרען אַ ספּעציעלער קאָמיטעט, וועלכער פערנעהמט זיך מיט'ן איינאָרדנען די פייערונג.

אין דעם קאָמיטעט געהען אריין: די גייסטליכע פון זגיערזש, דערונטער אויך דער זגיערזשער רב; מצד די יודישע ראַטמענער—ראַטמ. מאָרגענשטערן.

דער קאָמיטעט האָט בעשלאָסען איינצולאַדען צו דער פייערונג דעם פּרעזידענט מאָשטשיצקי און קריגס־מיניסטער מאַרשאַל פּילסודסקי.

נעכטען איז אַ ספּעציעלע דעלעגאַציע אַרויסגעפאָהרען קיין וואַרשאַ, כדי איינצולאַדען די הויכגעשטעלטע געסט.

די פייערונג קומט־פאָר דעם 27 ה. ח.

בעקאַנטמאַכונג.

אויפ'ן גרונד פונ'ם בעשלוס פון דער אויסעראָרדענטליכער וואַהל־פערזאַמלונג פון די אַקציאָנערען פון דער לאָדזער דעפּאָזיטען־באַנק, אַקצ. געז. פונ'ם 14. אָקטאָבער 1926 יאָהר, ווי אויך לויט'ן בעשלוס פון די ה"ה פינאַנץ־, אינדוסטריע־און האַנדעלס־מיניסטאָרען פון 5. יאַנואַר 1927 י.. וואָס איז פערעפענטליכט געוואָרען אין נומער 26 פון „מאָניטאָר פּאָלסקי" פונ'ם 3 פעברואַר 1927 און בהסכם מיט דער דעציזיע פון ראַט פון 6. פעברואַר 1927 י. ווערט דערמיט געעפענט

א סובסקריפּציע אויף דער II אַקציעס־עמיסיע

אויף די פאָלגענדע בעדינגונגען:

1) דער גרונד־קאַפּיטאַל פון דער געזעלשאַפט ווערט געהעכערט מיט זל. 360.000, ד. ה. ביז זל. 1.080.000 - דורכ'ן אַרויסגעבען 3600 שטיק אַקציעס פון דער נייער עמיסיע צו 100 זל. נאָמינאַל־ווערט פון יעדער־ער.

2) דער עמיסיע־קורס ווערט בעשטימט אויף זל.—110 פאַר אַנ'אַקציע, פון וואָס 100 זל. ווערען בעשטימט אויפ'ן גרונד־קאַפּיטאַל, און די רעשט נאָכ'ן אָפּצוג פון די קאָסטען, וועלכע זענען פערבינדען מיט דער עמיסיע,– אויפ'ן רעזערוו־קאַפּיטאַל.

3) דעם פאָרציג צו בעקומען די אַקציעס פון דער נייער עמיסיע האָבען די אייגענטימער פון די פריהערדיגע אַקציעס אין פערהעלטעניש מיט דער צאָהל אַקציעס, וואָס זיי בעזיצען ד.ה. צו 1 אַקציע פון דער נייער עמיסיע אויף יעדערע פריהערדיגע 2 אַקציעס.

4) די פריהערדיגע אַקציאָנערען האָבען דאָס רעכט איינצוקויפען נייע אַקציעס ביז דעם 15 מערץ 1927 י.

5) דאָס אויסשליס־רעכט פון די דאָזיגע אַקציעס אויף וועלכע די ביזאיצטיגע אַקציאָנערען וועלען זיך נישט פערשרייבען, געניסענדיג פון זייערע פאָרצוגרעכט, וועט אויספיהרען דער ראַט לויט זיין איינזעהן און וועט בעשטימען זייער עמיסיע־קורס, וועלכע קאָן נישט זיין נידריגער פון דעם עמיסיע־קורס (פ. 2).

6) אין דער היניזיכט פון די רעכט, וואָס געהערען די אַקציאָנערען, וועלען די אַקציעס פון דער נייער עמיסיע ווערען אויסגעגליכען מיט די פריהערדיגע מיט'ן מאָממנט פון איינשרייבען דעם געהעכערטען גרונד־קאַפּיטאַל אין דעם האַנדעלס־רעיעסטער און זיי וועלען אַנטיילנעהמען אין דעם דיווידענד פון 1־טען יאַנואַר 1927.

7) די עמיסיע־סומע מוז איינגעצאָהלט ווערען במזומנים איינמאָליג און אין גאַנצען ביים איינשרייבען גופא מיט צושלאָג 10 פּראָצ. (יעהרליך), פונ'ם 1־טען יאַנואַר 1927 ביז'ן טאָג פון עפעקטיווען איינצאָהלען.

8) אַלע פונקציעס, וואָס זענען פערבינדען מיט דער דאָזיגער סובסקריפּציע וועלען אויסגעפיהרט ווערען אין דעם לאָקאַל פון באַנק אין לאָדז, אויף פּיעטריקאָווער 5, טעגליך חוץ יום־טובים אין די אַמט שעה'ן.

900

לאָדזער דעפּאָזיטען־באַנק
אַקצ. געז.

די לאָדזער יודישע ארבייטער
פאַר די יודישע אַרבייטער אין פּאַלעסטינע.

היינט, קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע־זאַל אַ פייערליכע פּאַלעסטינע־אַקאַדעמיע. מיט רעפעראַטען וועלען אַרויסטרעטען די בעוואוסטע „פּועלי־ציון" טוער זרובבל און יעקב פּעטערזייל.

עס נעהמט אויך אַנטייל דער לאָדזער סימפאָנישער אָרקעסטער, און די בעריהמטע זינגערין רות רענע וועט זינגען אַ רייה פּאַלעסטינישע לידער. די סצענע ווערט ספּעציעל דעקאָרירט דורך מאַנע קאַץ.

יוליוס אדלער'ס ווייטערדיגע ערפאָלגען אין לאָדז.

אונזער ליבלינג יוליוס אַדלער האָט כסדר ערפאָלגען מיט זיינע פאָרשטעלונגען אין לאָדז. הגם ער מוז אַ האַלבע נאַך אַרומוואַנדערען איבער שטעדט און שטעדטלעך, ווייל דאָס טעאַטער „סקאַלאַ" איז נאָך נישט אינגאַנצען יודיש, קומט צו אונז אַדלער יעדעס מאָל אויף פרייטאָג, שבת און זונטאָג צוזאַמען מיט זיין אַלטען רעפּערטואַר, אויך מיט נייע פּיעסעס.

דער לאָדזער טעאַטער־עולם איז צופרידען פון אַדלער'ס פאָרשטעלונגען. דאָס איז צו זעהען פון די פולע טעאַטערען, פון די אַפּלאָדיסמענטען און פון דער וואַרימער בעציהונג, מיט וועלכער דער לאָדזער עולם רינגעלט־אַרום יוליוס אַדלער'ן.

היינט, פרייטאָג ווערט געשפּילט די בעקאַנטע דראַמע „ליבע און טראַגיק"; מאָרגען, שבת נאָכמיטאָג — „דער תלמיד־חכם"; שבת אין אָווענד—„אוריאל אַקאָסטאַ". ס'ווערט צוגעגרייט אַ גרויסער שלאַגער, די בעריהמטע אַמעריקאַנער פּיעסע מיט געזאַנג און טענץ „דער בליינדער מאָלער".

אין אַלע פאָרשטעלונגען שפּילט אַדלער די הויפּט־ראָלע און ס'בעטייליגט זיך אויך דער אויסגעצייכענטער אַנסאַמבל.

„די ליגע"
ווער איז זי?

(–) די לעצטע וואָכען האָט עפּעס אַ „געזעלשאַפט", וועלכע קיינער קען נישט און טראָגט דעם נאָמען „ליגע צו טראָגען גיכע הילף פאַר נשרפים און „פערפלייצטע" אָנגעהויבען אין לאָדז זאַמלען געלד, פאַנאַנדערשיקען בילעטען אויף אַ מאַסקען־באַל, וועלכער דאַרף פאָרקומען מאָרגען אין „גראַנד־האָטעל".

צו אונז אין רעדאַקציע ווענדען זיך אָבער די לעצטע טעג פיל מענשען און פרעגען אָן, ווער ס'איז די דאָזיגע ביז־איצט אומבעקאַנטע „געזעלשאַפט".

עפּעס האָט מען פון אַם דער „ליגע" קיינמאָל גאָר נישט געהערט אי אויך אין וואַרשאַ, וואו ס'דאַרף כלומר'שט זיין די צענטראַלע – ווייסט מען גאָר נישט פון אַזאַ ליגע.

ס'וואָלט טאַקע כדאי געווען צו וויסען: ווער ציז דער לאָדזער קאָמיטעט פון דער „ליגע פאַר נשרפים און פערפלייצטע" און וועלכע נשרפים און פערפלייצטע האָבען שוין די הנרן געהאָלפען?

צוזאַמענפאָהר פון קליין האַנדעל און קליין־אינדוסטריע.

(§) פון איניציאַטיוו פון צענטראַלען פעראיינד פון די דעמאָליסטען אין וואַרשאַ, וועט דעם 20 פעברואַר ה. י. פאָרקומען א צוזאַמענפאָהר פון קליינעם סוחר'טום און אינדוסטריע פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזטווע אין דער לאָדזער „פילהאַרמאָניע" מצד דער צענטראַלע וועט קומען קיין לאָדז אויפ'ן צוזאַמענפאָהר דער פּרעזעס קאַטערזיצקי.

מאַנע קאַץ'ס
אויסשטעלונג אין דער קונסט־גאַלעריע.

די אויסשטעלונג פון מאַנע קאַץ אין די זאַלען פון דער קונסט־גאַלעריע האָט גרויס ערפאָלג. מאַסען מענשען בעזוכען טאָג טעגליך די אויסשטעלונג. די אָרטיגע פּוילישע פּרעסע האָט אויך אָבגעדרוקט לויב־אַרטיקלען פאַר מאַנע קאַץ'ן און זיינע ווערק.

תהלים פאַר'ן געזונד פון ראַדאָשיצער רבי'ן.

היינט, פרייטאָג־צו־נאַכטס ווערט געזאָגט תהלים אין אַלע בתי־תפילות און שטיבלעך פאַר'ן געזונד־צושטאַנד פון ראַדאָשיצער רבי'ן שליט"א.

פון „קאסינא".

מיט גרויס ערפאָלג ווערט דעמאָנסטרירט אין „קאַסינאָ" דאָס זעהר רייצענדע בילד „שושנה די צנועה" די הויפּט־ראָלען שפּילען די פּאָפּולערע פילם־סטאַרס ווילי פריטש און ליליאַן האַרווי. דאָס בילד איז אילוסטרירט מיט אָרקעסטיגער מוזיק פערבונדען מיט געזאַנג אויסגעפיהרט דורכ'ן אויסגעצייכענטען כאָר פון „גרינעם פּאַפּוגיי".

הענני פּאָרטען אין „לונא".

די פּרעכטיגע קאָמעדיע „קאַמער־מוזיק", וואָס געהט איצט אין „לונאַ" האָט קודם כל די אונגעהויערע מעלה, וואָס די הויפּט־ראָל שפּילט אין איהר די בעליבטע און בע'חן'טע אַרטיסטקע הענני פּאָרטען. דער אינהאַלט פון בילד איז אַ פּערפּלאָנטערטע ליבע־אינטריגע אין איינעם פון די אַמאָל פילצאָהליגע פירשטליכע הויפען אין אייראָפּע. עס שאַפט זיך אַ סיטואַציע כמעט אָהן אויסוועג, אָבער די סובטעלע פרוי'ען־אינטואיציע געפינט דעם אויסגאַנג און אַלץ ענדיגט זיך גוט און פיין:

דאָס בילד ענטהאַלט אַ רייה פּראַכטפולע אויפנאַהמען און ווערט בעגלייט מיט זעהר פיין צוגעפּאַסטע אָפּערן־אַריעס, וועלכע ווערען אויסגעפיהרט דורך בעקאַנטע זינגער.

אַ בריף אין רעדאַקציע.

זעהר געעהרטער הער רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט אייער בעריכט וועגען דער זיצונג פון שטאָדט־ראַט פונ'ם 9 פעברואַר בעט איך אייך צו פערעפענטליכען, אַז איך פיהר נישט קיין שום אונטערהאַנדלונגען מיט'ן מאַגיסטראַט וועגען קאָנצעסיעס פאַר יודישע אינסטיטוציעס, שטעהענדיג אויפ'ן פּרינציפּיעלען שטאַנדפּונקט, אַז די יודישע בעפעלקערונג האָט דאָס רעכט צו פאָדערן פאַר די יודישע אינסטיטוציעס אַ געהעריגע שטיצע מצד דעם שטעטישען בודושעט.

מיט דרך ארץ ד"ר שבינ,
ראַטמאַן פון דער ציוניסטישער אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות"

קליינהענדלער־פעראיין פון האַלעס און מערס,
10 אַנראַדאָווא 10

מיר מאַכען בעקאַנט אונזערע מיטגלידער, אַז מוצאי־שבת, דעם 26־טען ד. ח. 6.15 אַ זייגער אין אָוועגד צום ערשטען טערמין און 7 אַ זייגער צום צווייטען און ענטגילטיגען טערמין קומט פאָר אין ענגלישען זאַל, אלעיא 1־טער מאַי 2 די יעהרליכע

גענעראַל־פערזאַמלונג

מיט פאָלגענדער טאָג־אָרדנונג:

1) ערעפנונג, 2) וואַהל פון אַ פאָרזיצענדען, 3) טעטיגקייטס־בעריכט פאַר 1926 4) קאַסע־בעריכט, 5) וואַהלען פון א פערוואַלטונג און רעוויזיאָנס־קאָמיסיע, 6) בודושעט אויף 1927 און 7) פרייע פאָרשלאַגען.

די פערוואַלטונג.

בעמ.: אַלע מיטגלידער ווערען געבעטען צו רעגולירען דעם מיטגלידס־בייטראַג און פערזעהען זיך מיט מיטגליד־קאַרטען, וועלכע עס גיט אַרויס דער סעקרעטאַריאַט איז די ביורא־שעה'ן.

889

פֿילהאַרמאָניע-זאַל
נאַרוטאָוויטשאַ 20.

פֿרײַטאָג דעם 11-טען ד. ח. פּינקטליך 8 אָוונט קומט פֿאָר אַ גרויסע

פּאַלעסטינע-אַקאַדעמיע

פּראָגראַם: רעפֿעראַטען א. ד. ס. „דאָס אַרבייטענדע פּאַלעסטינע"

די ח"ח זרבבל און פּעמערדייל (וואַרשע), מוזיק פֿון פֿילהאַרמאָניע-אָרקעסטער אונטער דער אָנפֿירונג פֿון טעאָדאָר רידער, פּאַלעסטינא-לידער געזונגען דורך רות רענע, פּאַלעסטינא-לידער פֿון פּאַפּיער-ניקאָוו רעציטירט דורך ח.

מישא העלמאַן, דעקאָראַציעס דורכ'ן קינסטלער מאַנע קאַץ. | | בילעטען — היינט פֿון 10 אַ זייגער אַ גאַנצען טאָג אין פֿילהאַרמאָניע.

852

קינא „ERA" פּרי-העד „פּלאַרא"
זאַווישאַ 22 (באַלוט)

היינט און טעגליך! === גרויסע פּראַכטפֿולע פּרעמיערע!
עס ווערט דעמאָנסטרירט די גרויסע עראָטישע דראַמע אין 10 אַקטען
2 עפּאָכעם. געשאַפֿען אויפֿ'ן גרונד פֿון אַ ליבעס-געשעהעניש פֿון אַ שצהנער בערג-
אייגוואַוויגערין אונטער'ן נאָמען:

מאַמאַ: ווען די פֿרוי וואָלט געוואוסט וועמען זי האָט ריכטיג ליבע, וואָלט זי אויפֿגעהערט צו זיין פֿרוי...

די נקמה פֿון אַ פּאַיאַץ

(ZEMSTA PAJACA)

דאָס בילד ווערט אילוסטרירט מיט געזאַנג און פֿערגרעסערטען אָרקעסטער. געזאַנגען ווערען אויסגעפֿיהרט דורכ'ן ליבלינג פֿון דעם לאָדזער

פּובליקום ה' P. Kornicki – איז פּראָגראַם צווישען אַנדערע: Śmiej się Pajacu, Colombina, Pierotka i Arlekin

בעמערקונג: נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאָסטען פֿון דעם הערליכען בילד, זענען די פּרייזען פֿערהעכערט. ------- אַלע מוזען זעהען דאָס בילד!

— ד"ר —
י. הערשפֿינקעל
Zawadzka 15,
telefon 11-87
— — ספּעציאַליסט פֿאַר — —
קינדער - קראַנקהייטען.
נעמט אָן אינדערהיים פֿון 8—10
פֿריה און פֿון 3—5 נאָכמיטאָג
און אין לעטשניצע „פּאָמאָץ"

Dr. med.
W. Eychner
פֿרויען-קראַנקהייטען
און אַקושעריע
זיין איבערגעצויגען אויף
זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעמט אָן אין דער לעטשניצע
פּעטריקאַווער 294 פֿון 12—2
מיטאָג און דער היים פֿון 6-8 אָוו.

חיינט און פֿאָלגענדע טעג!
גרויסע סימפּאָניע פֿון ליבע און אָפּפֿערונג
סענסאַציאָנעלע סאַ"אָן דראַמע אין 12 אַ טע

— דאָס —

געשפּענסט פֿון פּאַריז

אין די הויפּטראָלען Sandra Milowanoff i Jerzy Vaulter – ספּעציעלע מוזיק-אילוסטראַציע,
פֿערגרעסערטער אָרקעסטער א. ל. פֿון ש. שימשעלעוויטש וועט אויספֿיהרען די נייעסטע שלאַגערן פֿון
קאַבאַרעט מולין רוזש – בעמערקונג: אויפֿ'ן ערשטען סעאַנס זענען אַלע פּלעצער צו 50 גראָשען.

TEATR-ŚWIETLNY
„NOWOSCI"
Piotrkowska, róg Głównej

אַנאָנס! דער נעכסטער פּראָגראַם: „די הענד פֿון אָרלאַק" מיט Conrad Veidt אין הויפּטראָלע

שמאַפּערנים
ווערען געזוכט
בענעדיקטאַ 43,
ביי אָרבאַך.
839

Dr. med.
I. Bette
ספּעציאַליסט פֿאַר אינערליכע
און קינדערקראַנקהייטען
Piotrkowska 6,
telefon 44-95.
נעמט אָן פֿון 8—11 פֿריה
און פֿון 4—6 נאָכמיטאָג.

מעטאַל-בעטען
דרוטענע און געבעטע מאַט-
ראַצען, קינדער-וואָגען ביליג
און געגען גוטע בעדינגונגען
אין „DOBROPOL"
Piotrk. 73 (אין הויף)
ועמטליכע רעפּעראַטורען
ווערען אָנגענומען. 751

הסתדרות „ברית הצומר"
בלודז, רחוב צגלנינה 68.

יוד. מקוים-פֿעראַנד „ברית השומר"
68 צעגעלניאַנאַ 68.

זאַל פֿילהאַרמאָניע (נאַרוטאָוויטשאַ 20)

וולאַדימיר זשאַבאָטינסקי

8.30 אין אָוונט וועט פֿאַרטראַגען (אין יודיש): 8.30 אין אָוונט

1) דינסטאָג, דעם 22-טען פֿעברואַר ד. י. א. ד. ט.: „דער וועג צום יודישן שטאַט"
2) דאָנערשטאָג, ד. 24/II ד. י. א. ד. ט.: „דער קריזיס אין דער ציוניסט. באַוועגונג"

בילעטען שוין צו בעקומען טעגליך אין לאָקאַל פֿון „ברית השומר" (ציגעל גאַס 68) פֿון האַלב 12 ביז האַלב 2 מיטאָג און פֿון 4 ביז 9 אָוונט און אין די טעג פֿון די פֿאָרטראַגען — אין דער קאַסע פֿון פֿילהאַרמאָניע זאַל.
831

Dr. ADAM
Grosglik
Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78
הויט און וועגערישע קראַנקהייטען,
רענטגען און ליכט-היילונג.
נעמט אָן פֿון 4—7 אין אָוונט.

מעבעל

שלאַף- עס-צימערן און קלוב גאַרניטורען, מעדכען-צימערן. קיך-
איינריכטונגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטענדע צו מעסיגע
פּרייזען און אויף בעקוועמע בעדינגונגען סטאַפּעלט
W. TYRKELTAUB, 5 ZAWADZKA 5 (אין הויף) 301

רעפֿאַרמאַצקע פּילען

מיט דער מאַרקע „ניסטריכער" בעקאַנט פֿון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פֿון רעומאַטיזם, לעבער-ליידען, געגען דיקקייט, אַרטעריאַ, דאָס קומען בלוט אין קאָפּף, שטילען די יסורים פֿון העמאָראָידען, רייניגען דאָס בלוט און בעוועגונגען צו אָבסטרוקציע — אַ גינסטיג דורכדויענגס-מיטעל.

צוגעברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.

פּרייז פֿון אַ שאַכטעל 1.35. אויסאַרבייטונג פֿון דער אַפּטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פֿערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיטן „נייסטליכע" (Zakonnik).
644

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספּעציאַליסט פֿאַר הויט, האָר און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוועכע, רענטגען-שטראַהלען און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעמט אָן פֿון 6—9 אין אָוונט, פֿרייען—12 ביז 3 נאָכם. 873

ווייכע ניעס
פֿאַר דער לאָדזער בעפֿעלקערונג!!!

ווערען אָנגענומען צו פֿאַסאָנירען און צו איבעראַרבייטען מענער און דאַמען-הימען לויט די נייעסטע מאָדעלען פֿון די עלטסטע היטען ווערען אַ בערגאַרבייט אויף גענוליך ניי. געפֿענקט די אַדרעס לוטאָמירסקאַ 2 אָדער זגיערסקאַ 20

2 אָדער פֿאַר 50 זל.

ביי פֿעדערער און וואַרצעל.
649
בעם. פֿון 8 גילדען אָן בעקומט איהר אַלע אַרט נייע היטען
קומט און איבערצייגט אייך!

1 מאָל פֿאַר אַלעמאָל
מוז יעדער וויסען, אַז די גרעסטע קאָנקו-
רענץ-פֿעהיגע פֿירמע אין לאָדז, איז נאָר די:

פּערפֿומעריע „MODERNE"

פּעטריקאַווער 17
אינהאָבער: יעקב אַסטראָמאַגילסקי
עמפּפֿעהלט די בעסטע און רעעלסטע סחורות ווי:

זייף, פּערפֿום,
פּודער, אָדעקאָלאָן

און אַלע אַנדערע זעמטליכע קאָסמע-
טישע אַרטיקלען אויס- און אינלענדישע
היט אייער געזונד און שעהנהייט!
קויפֿט פֿאַלסיפֿיקאַטען! קומט איבערצייגט אייך!

Dr. med.
L. Pikielny
ספּעציאַל-אַרצט פֿאַר
נירען, בלאָזען און
האַרן-קראַנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
עמפּפֿאַנגט פֿון 4—7 אָוו. 541

עד מתי עצל תשכב?

ווי לאַנג וועסטו וואַרטען מיט דיינע איצטיגע און פֿאַר-מלחמה'דיגע וועקסלען?

מתי תקום משנתך?

ווען וועסטו קומען אין ביוראָ

17 פּעטריקאַווער 17

2-טען הויף, פּאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאַוו, קלאַגעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעדט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס, אָפּאָזיציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען, וועגען פּעסער אין קאָ-מיסאַריאַט-רושאַנדו, ביטעס וועגען דירה און אוישאַנד ראַזיעמטשי און אין אַלע פּאָליציי-בעצירקען, שותפות-אַקטען, סטאַטוטען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראַווינעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען.

רעכט-קאָנסולענט י. מאַנעל א,
פּעטריקאַווער 17, זאַכאָדניאַ 52
שנעל, רעעל און ביליג!

Dr. Z.
Rakowski
ספּעציאַליסט פֿאַר אויערן, נאָז, האַלז, און לונגען-קראַנקהייטען.
קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9
טעלעפֿאָן 27-81.
שפּרעכשטונדען פֿון 12 ביז 2 און פֿון 5 ביז 7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פֿון 10—11 און פֿון 2—3 נ. מ.

לעטשניצע „VITA"

פֿאַר קומענדע קראַנקע פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען אויף
פּעטריקאַווער 45, טעל. 47-44.
ביי דער לעטשניצע באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריום אויף דער שטעל, קאַבינעט פֿון פֿיזיקאַלישע טעראַפּיע, קוואַרץ-לאַמפּ, בערגזון, לאַמפּ „אולטראַ זון", סאָלוקס, בערגאָנטי'ס ענטפֿעטונגס-אַפּאַראַט, עלעקטריזאַציע, ליכט-בעדער. דענ-טיסטיש - ערצטליכער קאַבינעט. ערצטליך קאָסמעטישער קאַבינעט. בעראַטונגס-שטעלע פֿאַר מוטערס.

אינערליכע קראַנקהייטען:	כירורגישע קראַנקהייטען:
ד"ר מ. דאַווידאָוויטש	ד"ר מ. דאַבולעוויטש
ד"ר י. איטעלסאָן	ד"ר מ. קאַנטאָר
ד"ר ה. קרישעק	ד"ר ע. קוניג
ד"ר א. אוריסאָן	פֿרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע:
קינדער-קראַנקהייטען:	ד"ר מ. מאַטשעווסקי
ד"ר י. קאַפּלאַנסקי	ד"ר א. פּאַגאַזשעלסקי
ד"ר יוזעף כהן	ד"ר ר. רייטלער-קוריאַנסקאַ
ד"ר סאַמעט-מאַנדעלס	ד"ר י. שווייצער
הויט-, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען:	האַלז-, נאָז-, אויערן, שטימע, שפּראַך-שטערונגען א. ז. וו.
ד"ר ע. עקערט	ד"ר א. מאַזור
ד"ר וו. ל אַגונאָווסקי	האַלז-, נאָז- און אויערן-קראַנקהייטען:
נערווען-קראַנקהייטען:	
ד"ר מ. אורבאַך	
אויגען-קראַנקהייטען:	
ד"ר איגנ. מאַרגאָליס	ד"ר א. זשעבראָווסקי

מויל- און ציינען-קראַנקהייטען.—ערצטען-דענטיסטען:

ל. געצאָוו	פֿערסטער-לייזעראָוויטש
ה. האַלפּערן	פּ. ראָזען

באַקטעריאָלאָגיש-לעם. לאַבאָראַטאָריום ד"ר ושורקאָווסקי. רענטגען. היילונג פֿון שפּראַך-שטערונגען, שטימע, שטאַמלען א. אַז. וו. דיאַטערמיע. הייל-מאַסאַזש. אימפּפֿונגען געגען שקאַרלאַטין. אָפּעראַציעס און אָפּאַטרונקעס. וויזיטען אין שטאָדט. בריקען, גאָלדענע קאָראָנען און קינסטליכע ציינער.—די לעטשניצע איז אָפֿען פֿון 9 פֿריה ביז 8 אָוו. און זונטאָג פֿון 9 ביז 2 נאָכמיטאָג.

פֿאַר 3 זל. עלעקטריש ליכט אין שטוב
קען יעדער בעקומען אויסצובאָה-
לען וועכענטליך פֿאַר יעדען פּ.
פֿערקויף פֿון פֿערשידענע עלעקטרישע מאַטעריאַלן

פּ. לעווין,

קאָנסטאַנטינער 58, פֿראָנט-געוועלב

היילפּעדאַגאָגישע
קורסען
פֿאַר שוואַכבעפֿעהיגטע און שווערערציהבאַרע קינדער.
שפּראַכשטערונגען (שטאַמלען, טויבשטומהייט)
Dr. med. A. Szmirgeld
נערווען - אַרצט.
עלעקטריזאַציעס,
ליכטהיילאַפּאַראַטען.
CEGIELNIANA 6,
tel. 51-89
עמפּפֿאַנגט פֿון 5 — 7 אָוונד.

לעטשניצע

פֿון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און צאָהן-ערצטליכער קאַבינעט
„SANITAS"
צגיעלניאַנאַ 29, טעלעפֿאָן 44-51
בעראַטונג 3 זל.

CASINO

היינט — גרויסע פרעמיערע! | היינט — גרויסע פרעמיערע!

פון דעם מאגנעטישן פילם, שפריצנדיג מיט שטראהלענדיגן הומאר און רוישנדער פרעהליכקייט

„שושנה די צנועה" (Cnotliwa Zuzanna)

לויט דער באַוואוסטער אפערעטע פון J. GILBERT

398

דאס נעהייםניס פון א שענער ראַרינערין! מיטרייסנדע אקציע!

אין ווירוואר פון מוזיק, דזשאז-באַנד און טאנץ! ——— רייכער אינהאלט!

די הויפט-ראלע אין דעם סכם משערלסטאן בילד Bleck-Bottom שפילט די אמת'ע מייסטערין פון LILLIAN HARVEY — פילם איהר פארטנער פון פילם דער לאַליגג, ביזקאנט אין לאדז אַנער פון זיינע טריאומפן קי עאָג. WILLY FRITSCH

סימפאָן. א קאַפעלע איטער דער לייטונג פון ה' ... מיט אויספירן אריעס פון דער אָפּעל. לאַנטאר צווישן פון אויסגעצייכנעטן כאָר „גרינער פאפוג". אפערעטע „שושנה די צנועה".

אנהויב אין וואָ. טעג 4 30 נאָכמ. שבת און זונטאג — 2 א זייגער. | אנהויב אין ג.ה. טעג 430 נאָכמ., שבת און זונטאג — 2 א זייגער.

Kino „IMPERIAL"

זאַבאַדניא, רו זאַוואַדזקאַ.

לעצטע טעג נור ביז מאנטאג דעם 14-טען אינקלוזיווע!

1000 שטימיגער הילפס-געשריי פון א פינסטערער נאַכט! געוואלדיגער וויערגונג פאר אלע מצדלען, וועלכע פערלאַזען מיט א לייכט הארץ דאס הויז פון זייערע עלטערן. איז דער גרויסער לעבערט פילם, א פילם, וועלכען עס מוז זעהען יעדער מעדעל, יעדע פרוי, און יעדע מוטער

דער קריייץ-וועג פון ווייסע שקלאַפינס

זיטען-דראַמע אין 10 גר. אקטען, באַאַרבייט מיט דער אונטערשטיצונג פון „נאציאָנאלען-קאמיטעט צו בעקעמפען דעם האַנדעל מיט פרויען", ווי אויך דורך די גרייכישע און טערקישע פאָליציי

אין די הויפט ראָלען: Mary Kid, Rudolf Klein-Rogge, Mia Pankau, Vera Engels, Erich Kaiser-Tietz, Charles Linkoln

שבת און זונטאג פון 1.30 נ"מ גרויסע **קינדער-פאָרשטעלונגע** — „אוואנטורע אויף נאס" עס ווערט געגעבען א גרויסע לאך-קאָמעדיע — שטורעם פון געלעכטער.

בעמערקונג: דער דאנסינג איז שוין טעטיג!

LUNA

היינט און פאלגענדע טעג! | היינט און פאלגענדע טעג!

די בעריהמטע און בעליבטע **HENNY PORTEN**

פערכשופט מיט אונפערגלייכליך שפילען אין איהר גרעסטער קרעאציע אויטער'ן נאָמען:

„קאמער-מוזיק"

דער פילם, א דאנק זיין פאַטאָנירענדען אינהאַלט, אימפאָנירענדער אויסשטאַטונג און קאָנצערט-שפּיל פון אנסאמבל, האט ארויסגערופען אין די הויפט שטעדט פון אייראפא — דעם גרעסטען אינטערעס און אנערקענונג פון דער וועלט-פרעסע.

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' מ כהאַם. צום בילד וועלען צוגעזונגען ווערען פאָלגענדע לידער:

578 „Łabędzia Pieśń" z op. „Lohengrin"; „Na skrzydłach pieśni"-Mendelsohna; „Ja kocham cię"-Griega.

ODEON

צום ערשטען מאל אין לאדז!

CARLO ALDINI

דער אונפערגלייכליכער שפרינגער און גימנאַסטיק, ליבלינג פון לאַרזער פובל. אין דער טיטעלראָלע. סאלאָן-דראמע אין 8 אקט. א.נ.

„דער האלדזבּרעכענדער געיעג"

אויסער'ן פראגראם: פארס אין 2 אקטען.

CORSO

צום ערשטען מאל אין לאדז! סענסאציע!

PETE MORISON

סענסאַצ. קאָוובאָי אוואנטוריסטישע דראַמע אין 8 אקטען א. נ.

רעכט פון דער פויסט

אויסער'ן פראגראם: פארס אין 2 אקטען.

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!

Pati Patachon

די אונפערגלייכליכע קאמיקער

אין 10 אקטיגען שטורעם פון געלעכטער

די איידימס איז פערלעגענהייט

רעקארד פון געלעכטער! ----- פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער! ----- רעקארד פון געלעכטער!

Grand-Kino

היינט און פאלג. טעג! פראכטפולער פילם פון הינטער די קוליסען פון לעבען פון א פערמיטלער צו אויסגעלאסענקייט

מיידלעך אונטער דער קאנטראל

די הויפט-ראלע אין דעם רזהרענדען בילד קרעאירט VIRGINIA LEE CORBIN

| די נעגעל פון מאכטער און מוטער איז די נעגעל פון פראסטיטוציע. ארער אנשטענדיג מיידעל?-מוטער און פרויען-הענדלער. – זיטען-פאליציי און דאס גריכט איבער דער פראסטיטוציע.

---

44 פערקויפט נישט מעבעל 44 איידער דיוואנעם פעלצען, ניי-מאשינען טאפּאַוואַרען א. ז. וו. בעפאר איהר איבערצייגט אייך נישט ביי די פירמע

A. ŁAZNIK

44 גדאנסקא (רלוגא) 44

בעמערקונג: ביי מיר איז שטענדיג אויף לאגער פערשידענע

44 מעבעל 44

שיין גוט און ביליג

צו פערמיטען

צוויי גוטע נעמאשינען דאם-סקע און אין צימער מיט עלעקטרישע בעלייכטונג. צו ערפאהרען אין אדמיג.

864

צו פערקויפען

א טישלעריי מיט אנגעהויבענע מעבעל צו ערפאהרען: דרעווגאַווסקא 36, אין פלייש געוועלב

998

מארגען מארגען

זאלען פון גראנד-קינא

לטובת דעם פעראיין פון ניכע הילף פאר די נשרפים און פערפלייצטע

א גרויסע מאסקאראדן-נאכט

RANDEZ-VOUS פון עלעגאַנטען לאדז. אנהויב 12 א זייגער ביינאַכט.

3 ערשטקלאס. אָרקעסטערס, אויפטריטען פון בעוואוסטע קאבאַרעט-ארטיסטן, ווערטפולע געשאנקען פאר דעם עלעגאנטסטען קאסטיום.

סענסאציע! סענסאציע!

פילם-אויפנאהמען פינ'ס אויסזעהן פון דער מאסקאראדע.

בילעטען צום פרייז פון 3 זל. און 5 זל. צו בעקומען אין קאסע פון גראנד-קינא.

— די מאסקאראדע קומט פאר אין די געטיינוטע זאלען פון גראנד-קינא און אויף עראיין פון מוזיק-ליבהאבער. —

מארגען מארגען

אבאנעמענטס-פרייז: ... [illegible]

אנאנסען-פרייזען: ... [illegible]

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny [illegible]

Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.